

ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНОЈ EX ANTE АНАЛИЗИ ЕФЕКТА ПРОПИСА

Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању

Као земља кандидат за приступ Европској унији, Србија је опредељена за европски пут и хармонизацију са тековинама ЕУ. Развој информационог друштва је изузетно важан сегмент целокупног развоја друштва с обзиром да представља предуслов напретка многих других сектора једног друштва у транзицији. У оквиру Поглавља 10 – Информационо друштво и медији усклађивање прописа са правним тековинама Европске уније гарантује интероперабилност и приступачност услуга уз поштовање приватности корисника. Доношење новог **Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању**¹ прате се новине ЕУ регулативе **Electronic Identification, Authentication and Trust Services 2.0**² (у даљем тексту: eIDAS 2.0) усвојене у марту 2024. у односу на оригиналну eIDAS³ регулативу из 2014. године.

Главни циљ eIDAS 2.0 је унапређење дигиталне идентификације и повећање поверења у онлајн трансакције унутар Европске уније.

Кључна новина је увођење **европског Дигиталног идентификационог новчаника** (енгл. European Digital Identity Wallet – EUDI Wallet), софтверског решења које физичким и правним лицима омогућава да:

- доказују свој идентитет онлајн и офлајн
- безбедно чувају и деле личне податке и исправе (нпр. возачку дозволу, диплому, податке о банкарском рачуну и сл)
- дигитално потписују документа
- контролишу које податке деле и са ким.

Доношење новог Закона и прописивањем нових одредби омогућава се **потпуна контрола над личним подацима** коришћењем функционалности једноставног избора којим подацима и ко може приступити уз примену начела минимизације података и „доказа нултог знања” (енгл. zero-knowledge proofs) када је то могуће.

Проширује се обухват електронских услуга поверења (енгл. Trust Services) који су:

- дигитални потпис и печат
- временски жиг (енгл. timestamping)
- електронско архивирање (уместо електронског дуготрајног чувања)
- електронски сертификат за веб сајтове (енгл. Qualified Website Authentication Certificates)
- вођење електронских евиденција (регистара) и
- електронска потврда атрибута.

¹ Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању, „Службени гласник РС”, бр 94/2017, 52/2021, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/cli/rsp/sgrs/skupstina/zakon/2017/94/4/reg>

² Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework, доступна на адреси: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ.L_202401183

³ Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, доступна на адреси: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_2014.257.01.0073.01.ENG

Како би била омогућена интероперабилност са ЕУ системима и учешће у европском дигиталном тржишту Србија ће морати да:

- донесе нови Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању
- усклади техничке стандарде, сигурносне протоколе и надзорне механизме и
- омогући прекогранично признавање квалификованих услуга од поверења (електронски потпис, печат, временски жиг и др).

У складу са Законом о планском систему⁴ извршена је анализа ефеката, у циљу сагледавања промене коју треба постићи, њених елемената и узрочно-последичних веза између њих и избора оптималних мера за постизање циљева јавних политика, која је дата у наставку текста.

1. Сагледавање постојећег стања

1) Приказати постојеће стање у предметној области у складу са важећим правним оквиром.

Да ли се у предметној области примењује пропис или предметна област није била уређена прописом? Приказати постигнути учинак примене важећег прописа, и проценити да ли је постигнути учинак примене важећег прописа у складу са циљем који је одређен кад је пропис донет, тј. приказати која одступања су примећена од циљне вредности показатеља учинка. Приказати да ли се решења важећег прописа примењују у потпуности и у складу са роковима прописаним у важећем пропису. Приказати доступне информације и вредности других показатеља који се прате у области уколико предметна област није уређена прописом.

Преглед постојећег стања указује да је важећи правни оквир омогућио примену електронског пословања у Републици Србији. Развој ове области огледа се у степену развијености информационог друштва која је доношењем **Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године**⁵ пре 15 година обухватила приоритетне области које доприносе развоју информационог друштва: електронску комуникацију, еПословање, еУправу, еЗдравство, еПравосуђе, ИКТ у образовању, науци и култури, електронску трговину, као и информациону безбедност. Информациона безбедност, која је била обухваћена првом Стратегијом развоја информационог друштва, због свог значаја и све већих ризика од инцидената, издвојена је у посебну **Стратегију развоја информационе безбедности за период од 2017. до 2020. године**⁶, којом су били дефинисани принципи информационе безбедности, приоритетне области и стратешки циљеви који се односе на безбедност грађана, привреде и државе.

Ипак, након истека наведених планских докумената, Влада Републике Србије 2021. године одлучује да, због њихове природне повезаности и међусобног утицаја, усвоји **Стратегију развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године**⁷ (у даљем тексту: Стратегија) као међусекторску стратегију којом се утврђују циљеви и мере за развој информационог друштва и информационе безбедности. За њену израду релевантна су била планска и стратешка документа у области развоја мрежа нове генерације, дигиталних вештина, вештачке интелигенције, развоја индустријске политике, паметних специјализација, туризма, културе, пољопривреде, правосуђа, високотехнолошког криминала, као и прописи у области електронског документа,

⁴ Закон о планском систему Републике Србије: 30/2018, „Службени гласник РС”, бр 30/2018, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/30/1/reg>

⁵ Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године, „Службени гласник РС”, бр. 51/2010, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2010/51/2/reg>,

⁶ Стратегија развоја информационе безбедности за период од 2017. до 2020. године, „Службени гласник РС”, бр. 53/2017, доступна на адреси: https://arhiva.ite.gov.rs/doc/zakoni/strategija-razvoja-informacione-bezbednosti055_cyr-1.pdf

⁷ Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године, „Службени гласник РС”, бр. 86/2021, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/86/1/reg>

електронске идентификације и услуга од поверења, информационе безбедности и електронске управе, као и безбедности деце на интернету.

У делу који се односи на информациону безбедност Стратегија је усклађена са Директивом о мрежној и информационој безбедности⁸ Европске уније из 2016. године која предвиђа обавезу доношења националне стратегије којом ће се дефинисати стратешки циљеви и приоритети који се односе на мрежну и информациону безбедност. Ова директива крајем 2022. године је измењена такозваном НИС2 Директивом⁹ због чега је у Републици Србији у јуну 2025. године на Влади усвојен нови Предлог закона о информационој безбедности, који ће допринети унапређењу институционалног и организационог оквира и капацитета и ускладити се са новим законодавством ЕУ. Закон је тренутно у скупштинској процедури усвајања.

Након доношења Стратегије и примене мера и активности дефинисаних Акционим планом за реализацију Стратегије од 2021. до 2023. године, припремљене су нове активности за период 2024–2026. године у три области, у складу са мерама дефинисаним Стратегијом, тако да је у августу 2024. године усвојен **Акциони план за реализацију Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године, за период од 2024. до 2026. године**¹⁰. Нове активности и постојеће мере које су предвиђене Акционим планом за период од 2024. до 2026. године, имају за циљ стварање сигурнијег и безбеднијег информационог друштва.

Општи циљ Стратегије је *Развијено информационо друштво и електронска управа у служби грађана и привреде и унапређена информациона безбедност грађана, јавне управе и привреде*, док су као посебни циљеви дефинисани:

- Посебни циљ 1: Унапређење дигиталних знања и вештина грађана, подизање капацитета запослених у јавном и приватном сектору за коришћење нових технологија и унапређење дигиталне инфраструктуре у образовним установама.
- **Посебни циљ 2: Дигитализација услуга и пословања у јавном и приватном сектору.**
- Посебни циљ 3: Унапређење информационе безбедности грађана, јавне управе и привреде.

За ову анализу значајно је пратити показатеље и активности у оквиру посебног циља 2 – **мере 2.4: Развој електронског пословања.**

Показатељи на нивоу ове мере су:

1. **Број издатих квалификованих електронских сертификата (кумулативно)** који је 2020. године износио 614.422, а 2024. – 1.250.000. Очекивана вредност у 2026. години је 1.300.000.
2. **Акредитација Тела за оцену усаглашености** која до 2025. године није извршена због недостатка одговарајуће шеме по којој ће се вршити оцењивање усаглашености у складу са законом којим се уређује поступак акредитације. Испуњење овог показатеља није реализовано, иако Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању прописује овај поступак још од

⁸ Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/1148/oj/eng>

⁹ Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive), доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2555>

¹⁰ Акциони план за реализацију Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године, за период од 2024. до 2026. године, „Службени гласник РС”, бр 70/2024, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sprs/vlada/druziakt/2024/70/2/reg>

2017. године. Стратегија предвиђа једно до краја 2024. а два акредитована тела до краја 2026. године.

3. **Број регистрованих шема електронске идентификације (кумулативно)** којих је 2020. године било две, у 2024. години је девет док је очекивана вредност у 2026. години дванаест.
4. **Број закључених међународних уговора (кумулативно)** којих је 2020. године било два (са Републиком Северном Македонијом¹¹ и Републиком Црном Гором¹²). Планирана вредност у 2026. години је четири. Остваривање овог показатеља зависи и од воље европских и других земаља да регистроване шеме и сертификате издате у Републици Србији признају иако није чланица Европске уније, које зависи од политичке одлуке надлежних европских тела, пре него оцене спремности да ли се у Републици Србији квалификовани сертификати и средства електронске идентификације, као и квалификовани електронски потпис, односно печат и друге услуге од поверења издају у складу са међународним прописима и стандардима.

Један од основних параметара, односно показатеља који је од значаја за примену електронског пословања је компјутерска писменост становништва, која је одређена као способност појединца старијег од 15 година живота да обрађује текст и креира табеле, претражује интернет и шаље и прима електронску пошту и/или користи апликације за комуникацију (Skype, Viber, WhatsApp и др.). Особе које умеју да обављају једну или две (али не све три) од наведених активности сматрају се делимично компјутерски писменим, док се лица која не умеју да обављају нити једну од наведених активности сматрају компјутерски неписменим.

Према подацима са последњег пописа становништва из 2022. године 45,7% становништва је компјутерски писмено, 30% је делимично компјутерски писмено, док је 24,3% компјутерски неписмено. Према претходном попису становништва из 2011. године проценат компјутерски писмених лица износио је 34,2%, делимично компјутерски писмених 14,8% и компјутерски неписмених 51%. Подаци потврђују да бројне активности које држава спроводи, али и трендови (друштвене мреже, информисање и куповина путем интернета и др) који су све више усмерени ка дигитализацији и коришћењу мобилних уређаја, утичу позитивно на компјутерску писменост грађана.

Како би се овом проблему приступило на систематски и плански начин, усвојено је више докумената јавних политика који се баве јачањем капацитета грађана и контексту дигиталне трансформације друштва. У наставку су наведена само она која су од значаја за период од 2020. године.

Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године¹³ ослања се на Дигиталну агенду за Србију коју чине Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године и Стратегија система електронских комуникација у Републици Србији до 2027. године.

¹¹ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Северне Македоније о узајамном признавању квалификованих услуга од поверења које се пружају у Републици Србији и Републици Северној Македонији („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 3/20), доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2020/3/3/reg>

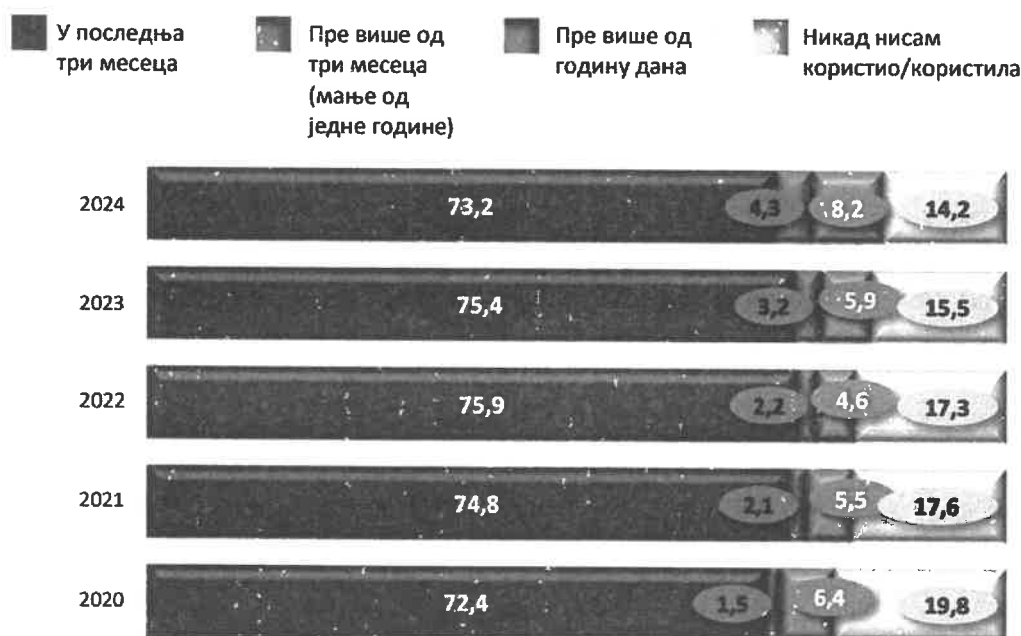
¹² Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о узајамном признавању квалификованих услуга од поверења које се пружају у Републици Србији и услуга сертификовања за електронске трансакције које се пружају у Црној Гори („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 4/20), доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2020/4/26/reg>

¹³ Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, „Службени гласник РС”, број 21/2020, доступна на адреси: <https://mtt.gov.rs/download/Strategija%20razvoja%20dигitalnih%20vestina%20u%20RS%20za%20period%202020-2024.pdf>

Овај стратешки оквир доприноси повећању приступа грађана и привреде информационо-комуникационим технологијама (у даљем тексту: ИКТ), отворености и доступности интернета, те стварању информационог друштва развојем еПословања, еУправе, еТрговине, еПравосуђа, еЗдравља и еОбразовања.

Почетком 2020. године усвојена је и **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године**¹⁴ са циљем развоја друштва заснованог на знању. Стратегија представља важан инструмент за побољшање иновационог и истраживачког екосистема и усмеравање будућег инвестирања у индустријске области које су, током процеса израде ове стратегије, идентификоване као приоритетне области.

Процес дигитализације је важан катализатор иновација, конкурентности и раста. Због тога је значајно поменути још једну стратегију у којој је наглашен значај развоја специфичних вештина за послове будућности – **Стратегију за развој вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2025–2030. године**¹⁵ чија имплементација би требало да резултира економским растом, унапређењем јавних услуга, унапређењем научног кадра и развојем вештина за послове будућности. Такође, реализација мера Стратегије би требало да осигура да се вештачка интелигенција¹⁶ у Републици Србији развија и примењује на безбедан начин и у складу са међународно препознатим етичким принципима како би се искористио потенцијал ове технологије за унапређење квалитета живота сваког појединца и друштва у целини, као и за достизање Циљева одрживог развоја из Агенде 2030¹⁷.

Дијаграм 1 Користиће интернета физичких лица

¹⁴ Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године, „Службени гласник РС”, бр. 21/2020, 96/2023, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sprs/vlada/strategija/2020/21/3/reg>

¹⁵ Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2025–2030. година „Службени гласник РС”, бр. 5/2025, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sprs/vlada/strategija/2025/5/1/reg>

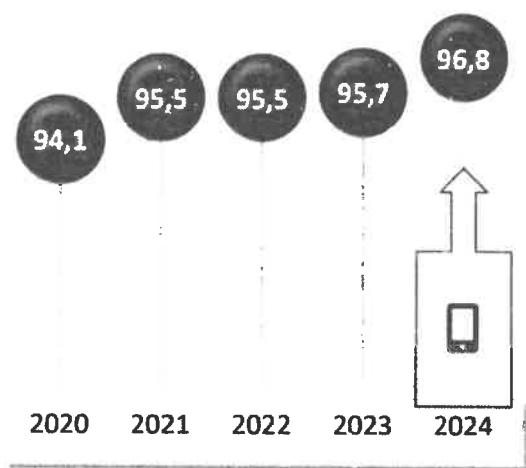
¹⁶ Вештачка интелигенција (ВИ) односи се на системе који показују разумно, интелигентно, понашање на основу анализе свог окружења и доносе одлуке – са одређеним степеном аутономије – да остваре конкретне циљеве. Системи засновани на вештачкој интелигенцији могу бити базирани искључиво на софтверу и деловати у виртуелном свету (на пример, виртуелни асистенти, софтвери за анализу фотографија, интернет претраживачи, системи за препознавање говора и лица) или могу бити уграђени у уређаје – хардвер (на пример, напредни роботи, аутономна возила, дронови и слично). - A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines, Independent High-Level Expert Group on Artificial Intelligence set up by the European Commission, 2018.

¹⁷ 2015. године, државе су усвојиле Агенду за одрживи развој до 2030. године и 17 глобалних циљева (енгл. Sustainable Development Goals)

Показатељи напретка у области развоја информационог друштва и информационе безбедности који директно утичу на степен развијености електронског пословања у Републици Србији могу се посматрати упоређивањем почетних вредности из 2020. године са вредностима оствареним на крају периода првог акционог плана – у 2024. години које, у својим годишњим извештајима, објављује Републички завод за Статистику.

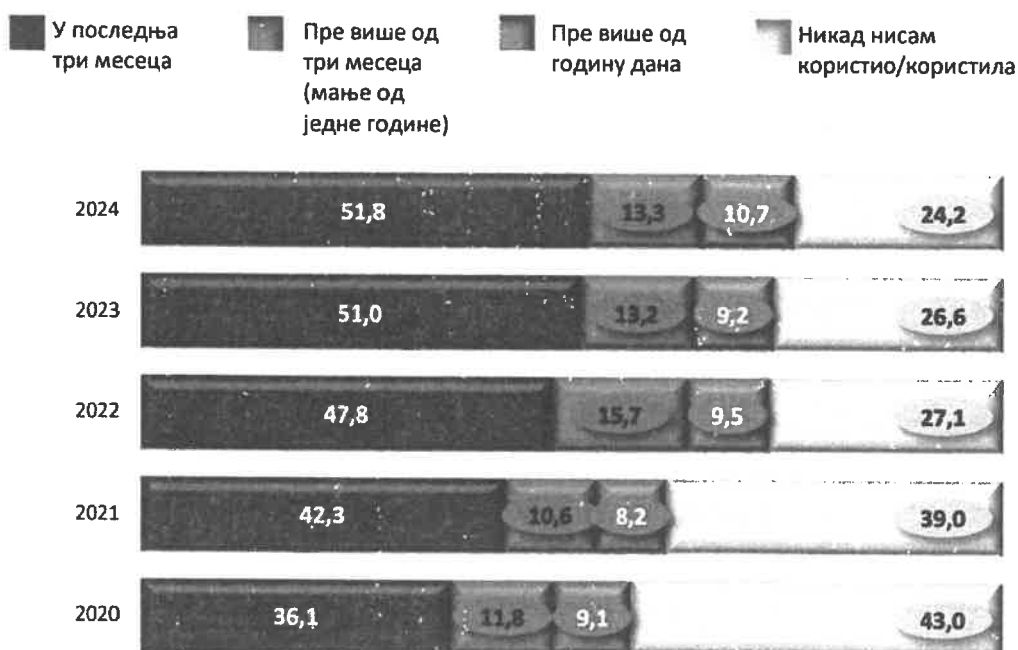
Што се тиче коришћења рачунара, статистика за праћени период 2020-2024. године је дата је на дијаграму 1. Промене нису велике, али је приметно да је мали број лица (14,2%) који никада нису користили интернет, што се углавном односи на најстарију популацију.

С обзиром да је електронске услуге могуће користити путем мобилних уређаја значајно је и у којој мери их појединци користе, што је приказано на наредном дијаграму.

Дијаграм 2 Коришћење мобилних телефона

Када је реч о временском оквиру у којем су у којем су корисници куповали/наручивали робу или услуге путем интернета приметан је значајан пораст у односу на 2020. годину када је трећина корисника интернета (36,1%) обављала онлајн куповину за разлику од 2024. године када је тај број премашио половину (51,8%).

Дијаграм 3 Динамика наручивања робе/услуга путем интернета

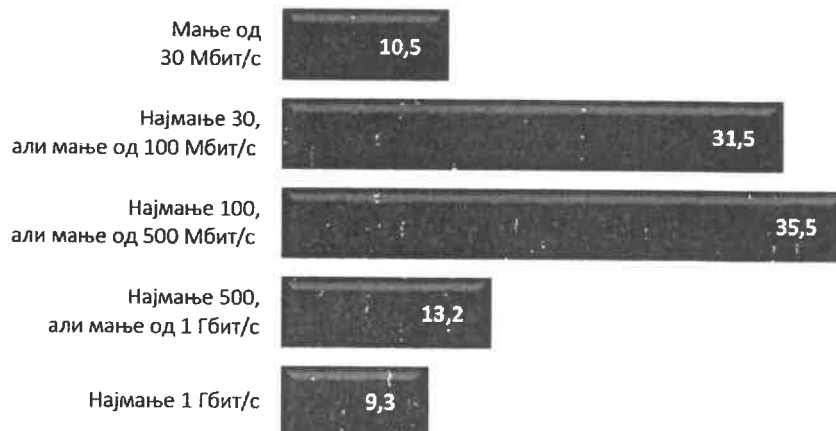
Када су у питању правна лица, сва имају приступ интернету у последњих неколико година, што је значајан предуслов за обављање електронског пословања.

Ипак, значајно је упоредити брзину интернета која је расла у последњој декади, што се може видети на дијаграмима из 2020. и 2024. године.

Мање од 30 Мбит/с	21,4	
Најмање 30, али мање од 100 Мбит/с		56,9
Најмање 100, али мање од 500 Мбит/с	14,4	
Најмање 500, али мање од 1 Гбит/с	2,8	
Најмање 1 Гбит/с	4,5	

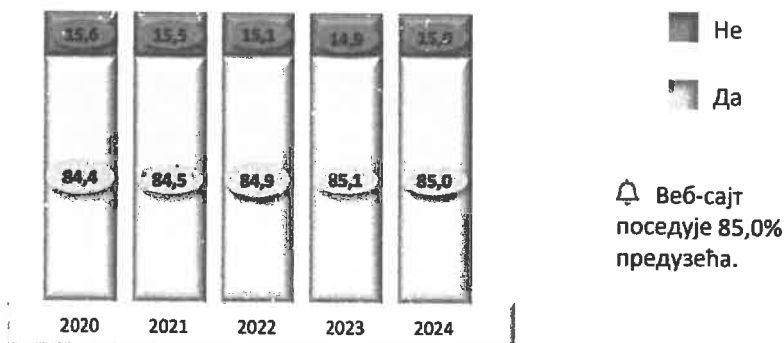
Дијаграм 4 Максимална брзина интернет конекције код правних лица 2020. године

На електронско пословање утиче и начин на који се одвија комуникација запослених. Послодавци све више користе Skype, Zoom, MS Teams, WebEx и друге платформе за комуникацију – истраживање из 2024. године показује да је 42,3% запослених и на овај начин одржавало састанке.

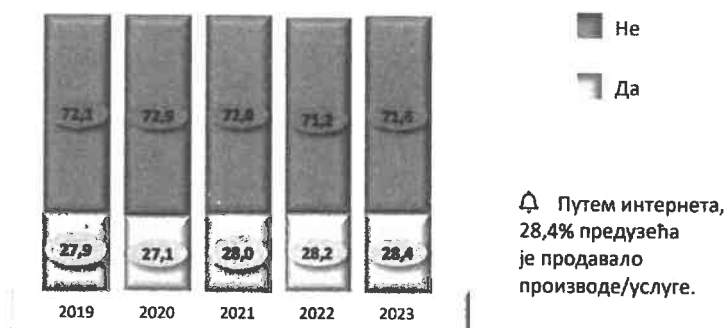
Дијаграм 5 Максимална брзина интернет конекције код правних лица 2024. године

Коришћење веб сајтова за презентацију привредних субјеката стагнира већ неколико година, што се може објаснити и променом трендова у комуникацији са клијентима и увођењем других, мање формалних канала за промоцију производа и услуга (друштвене мреже и др).

Дијаграм 6 Процент привредних субјеката који имају веб сајт

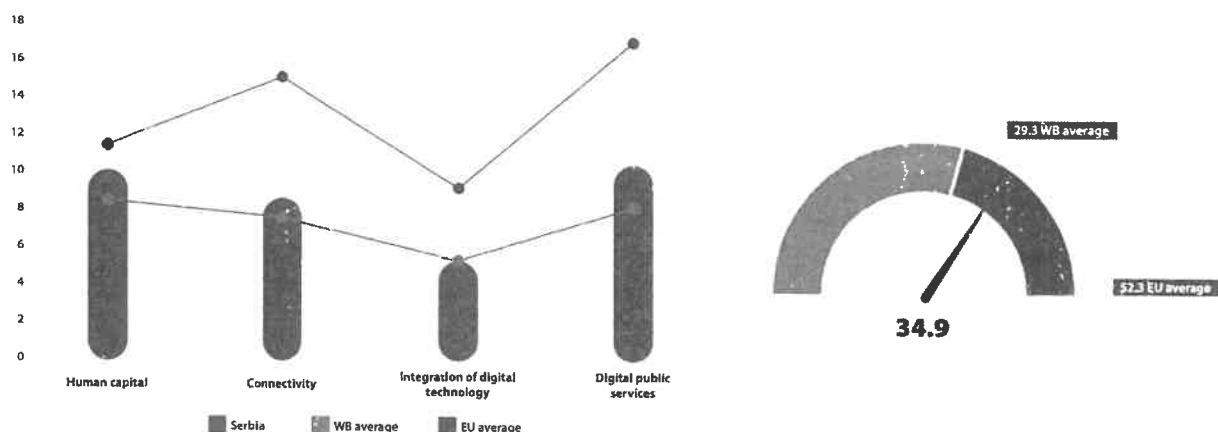
Електронска трговина још увек није у већој мери развијена и годинама стагнира, што показују и резултати истраживања представљени на наредном дијаграму. Разлози су можда и избору робе и услуга домаћих привредних субјеката који послују, као и у прописима који нису довољно флексибилни нити стимулативни за овакав вид пословања.

Дијаграм 7 Продаја производа путем интернета

Значајно је представити степен развоја информационог друштва кроз бројне међународне индексе. **DESI индекс** (енгл. Digital Economy and Society Index) омогућава праћење дигиталног напретка земаља чланица ЕУ и испитује се од 2014. године. Повремено се припрема и **I-DESI** (енгл. International DESI) извештај у којем се земље чланице ЕУ упоређују са другим земљама. До сада су објављена четири I-DESI извештаја (2016, 2018, 2020. и 2022. годину), а Република Србија била је једна од земаља са којима је вршено поређење. DESI индекс прати пет димензија:

1. **Конективност:** успостављање широкопојасне инфраструктуре и њен квалитет
2. **Људски капитал:** вештине потребне да би се искористиле могућности које нуди информационо друштво
3. **Коришћење интернета од стране грађана:** разноврсност активности које обављају грађани на мрежи
4. **Интеграција дигиталних технологија:** дигитализација предузећа и развој онлајн канала продаје и
5. **Дигиталне јавне услуге:** дигитализација јавних услуга са фокусом на еУправу.

Дијаграм 8 I-DESI извештај за 2022. годину¹⁸

¹⁸ Извор: Western Balkans Digital Economy Society Index Report 2022, Regional Cooperation Council, Funded by the European Union, доступан на адреси: <https://www.rcc.int/files/user/docs/43a521a624cf08523a2268a67a7be2ff.pdf>

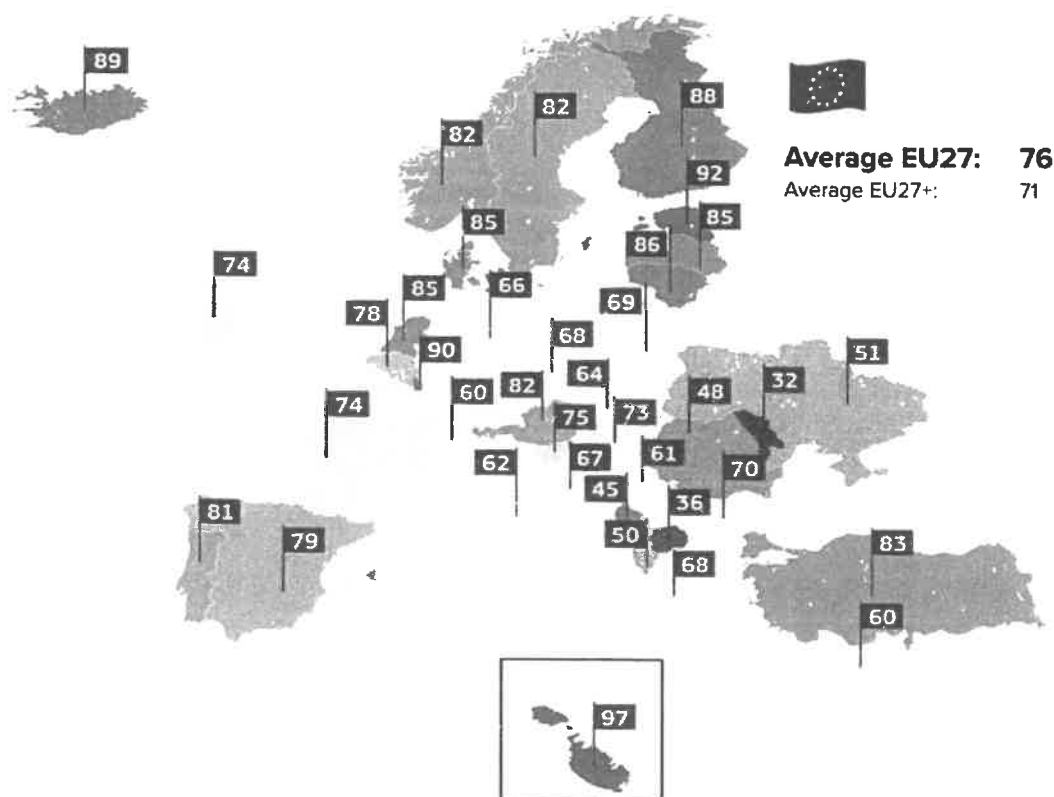
У последњем I-DESI извештају истраживањем је обухваћено 45 земаља, од којих 27 земаља чланица ЕУ и 18 земаља ван ЕУ. Свака од димензија је посебно сагледана и прављено је поређење најбоље ранжираних чланица ЕУ, најслабије ранжираних чланица ЕУ и просечно ранжираних чланица у ЕУ са осталим земљама ван ЕУ.

Резултати показују да је Република Србија изнад светског просека, али да значајно заостаје за другим европским земљама, нарочито када су у питању **конективност** (успостављање широкопојасне инфраструктуре) и, за ову анализу још значајније, **интеграција дигиталних технологија: дигитализација предузећа и развој онлајн канала продаје**. Неопходно је стимулисати привредне субјекте да у већој мери користе електронске услуге од поверења и воде електронско пословање.

eGovernment Benchmark индекс мери степен развијености електронске управе на територији Европе. Истраживањем су обухваћене земље чланице ЕУ, земље чланице Европске асоцијације за слободну трговину ЕФТА (Исланд, Норвешка и Швајцарска) и земље кандидати за пријем у ЕУ (Албанија, Црна Гора, Северна Македонија, Србија и Турска).

Овим истраживањем процењује се стање у четири димензије:

1. **усредсређеност на корисника** – у којој мери се услуге пружају онлајн, колико су услуге прилагођене мобилним уређајима, да ли постоје механизми за подршку;
2. **транспарентност** – да ли је јавној администрацији јасно како се пружају њихове услуге, да ли су начин израде дигиталних услуга и начин обраде личних података транспарентни за кориснике;
3. **кључни покретачи** – који технолошки покретачи подржавају пружање услуга еУправе;
4. **прекограничне услуге** – колико лако грађани и предузетници из иностранства приступају и користе интернет услуге, каква онлајн подршка постоји за прекограничне кориснике.

Дијаграм 9 Приказ eGovernment Benchmark индекса по земљама за 2024. годину

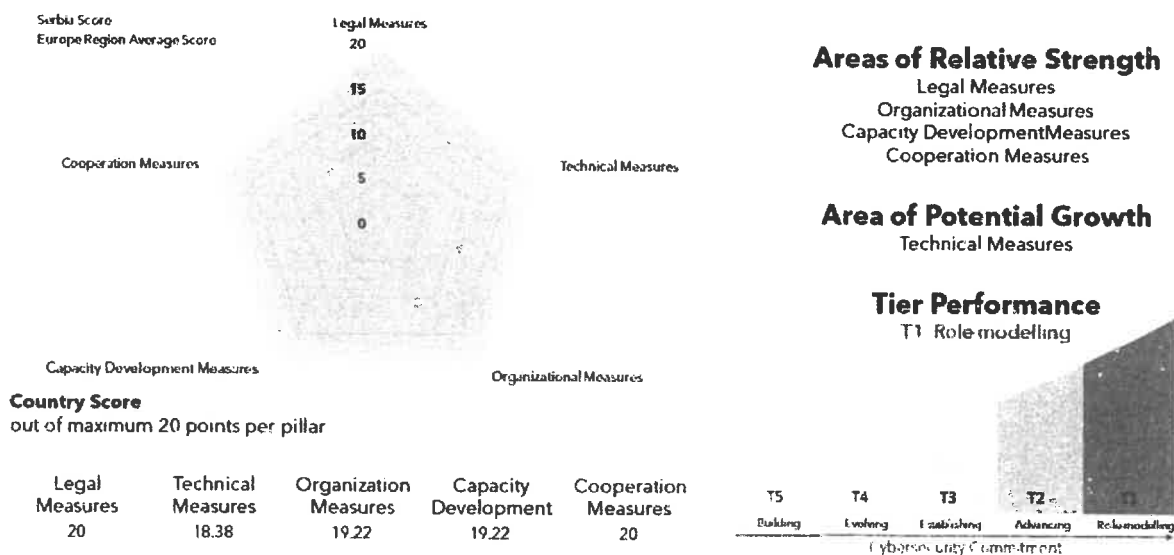
Република Србија је у 2022. години остварила раст од осам поена у односу на претходну годину, док је 2024. године напредовала за још пет поена, чиме се сврстала у земље са великим растом. Овај параметар говори да се електронска управа, па самим тим и целокупно информационо друштво убрзано развијају у периоду 2020-2024. године што је последица не само уређеног правног оквира, већ и других мера које се у последњих десетак година предузимају како би се убрзао процес дигиталне трансформације. Ипак, у односу на резултате европских земаља и даље има простора за напредак, што, између осталог зависи и од прекограничне сарадње и омогућавања да се електронске услуге реализују и ван земље. Због тога је неопходно међусобно признавање квалификованих услуга од поверења и новог Дигиталног новчаника еИД+ земаља чланица ЕУ са Републиком Србијом (за прекограничне електронске услуге неопходно је признавање докумената који су потписани квалификованим електронским потписом, односно печатом издатим у републици Србији, омогућавање коришћења електронских услуга европских земаља у поступцима запошљавања, селидбе и сл. што тренутно није могуће).

Глобални индекс информационе безбедности (енгл. Global Cybersecurity Index) је пројекат Међународне телекомуникационе уније кроз који се мери посвећеност земаља развоју информационе безбедности на глобалном нивоу. Ниво развоја сваке земље се оцењује на основу пет критеријума: **правне мере, техничке мере, организационе мере, развој капацитета и сарадња.**

Према најновијем извештају за 2024. годину, који је објавила Међународна Телекомуникациона Унија (енгл. International Telecommunication Union), Србија је сврстана у сам врх глобалне и регионалне листе у овој области, односно у групу земаља са најбољим резултатом. Према овом, петом по реду, извештају Међународне телекомуникационе уније који обухвата 193 земље света, **Србија је забележила импресиван напредак и заузела место у водећој групи земаља које су оцењене као „Узори”** у овој области, заједно са Сједињеним Америчким Државама, Уједињеним Краљевством, Уставном монархијом Јапаном, Републиком Естонијом, Републиком Француском, Савезном Републиком Немачком и др.

Serbia

GCI 5th Edition Country Profile

Дијаграм 10 Global Cybersecurity Index 2024 - Србија¹⁹

¹⁹ Извор: Global Cybersecurity Index 2024, International Telecommunication Union, 2024, доступан на адреси: https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Documents/GCIv5/2401416_1b_Global-Cybersecurity-Index-E.pdf

Индексом су оцењени напори земаља у борби против претњи у сајбер простору на основу пет кључних критеријума, укључујући правне и регулаторне аспекте, техничке мере, организационе капацитете, развој капацитета за борбу у сајбер простору и сарадњу на међународном нивоу, као и између државних институција и компанија. Све земље у водећој групи земаља имају GCI индекс између 95 и 100, од укупно 100 могућих бодова. **Србија има 96,82 бода и на 1. месту је у региону Југоисточне Европе, испред Хрватске, Мађарске и Румуније (сврстане у другу групу земаља које имају 85-95 бодова), Северне Македоније и Црне Горе (сврстане у трећу групу земаља које имају 55-85 бодова) и Босне и Херцеговине (сврстана у четврту групу земаља које имају 20-55 бодова).** У поређењу са великим светским силама, Србија је успела да премаши резултате неких земаља као што су Израел, Канада и Русија, које су раније биле на вишим позицијама GCI индекса.

Међународни индекси показују да је телекомуникациона инфраструктура значајан параметар и за развој електронског пословања – нпр. конективност (успостављање широкопојасне инфраструктуре). Због тога је важно поменути и **Стратегију развоја система електронских комуникација у Републици Србији до 2027. године**²⁰ која је усвојена у августу 2024. године као кључан вишегодишњи документ јавне политике који усмерава развој области електронских комуникација.

Ова област уређена је новим **Законом о електронским комуникацијама**²¹ који је донет у априлу 2023. године у циљу усклађивања са Европским законом о електронским комуникацијама²² (енгл. European Electronic Communications Code) и унапређења пословног окружења у Републици Србији којим се подстичу инвестиције и додатно унапређује заштита крајњих корисника. Неке од новина су обавезност увођења рачуна за услуге у електронском облику, омогућавање услова операторима да правичније и ефикасније деле постојећу инфраструктуру, а све у циљу пружања још квалитетнијих и разноврснијих услуга крајњим корисницима, односно повећања доступности услуга: интернета, фиксне и мобилне телефоније, као и телевизије у мањим местима и селима. Закон предвиђа и обавезу регистрације припејд корисника мобилне телефоније која је обављена у претходном периоду. Законом је утврђена и обавеза омогућавања приступа хитним службама од стране пружаоца услуга (112 као и други бројеви за приступ хитним службама) без накнаде.

Стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године налаже **увођење јединственог европског броја 112** који је регулисан Законом о електронским комуникацијама, док нови **Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљања у ванредним ситуацијама**²³ дефинише права и дужности свих субјеката укључених у организацију службе 112.

У току је израда **Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури**, у циљу усклађивања са регулаторним оквиром ЕУ, укључујући Закон о гигабитној инфраструктури (енгл. Gigabit Infrastructure Act²⁴). Овим актом Европска унија обавезала се да ће до 2030. године фиксна гигабитна мрежа веома високог капацитета (1 Gbps) покривати сва домаћинства у ЕУ и да ће сва насељена подручја имају 5G. Ово би омогућило распоређивање

²⁰ Стратегија развоја система електронских комуникација у Републици Србији до 2027. године, „Службени гласник РС”, бр 70/2024, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sers/vlada/strategija/2024/70/1/rep>

²¹ Закон о електронским комуникацијама, „Службени гласник РС”, бр 35/2023, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sers/skupstina/zakon/2023/35/1/rep>

²² Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1972/oj>

²³ Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљања у ванредним ситуацијама, „Службени гласник РС”, бр. 87/2018, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sers/skupstina/zakon/2018/87/1/rep>

²⁴ Gigabit Infrastructure Act, ЕУ, 2024, доступан на адреси: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIEF/2023/749783/EPRS_BRI\(2023\)749783_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIEF/2023/749783/EPRS_BRI(2023)749783_EN.pdf)

висококвалитетне дигиталне инфраструктуре, која је основа скоро свих сектора модерне и иновативне економије.

Због тога је, на предлог Министарства информисања и телекомуникација, Влада донела Уредбу о утврђивању мера за смањење безбедносних ризика повезаних са увођењем мобилних мрежа пете генерације²⁵ у фебруару 2025. године.

Донет је и Правилник о минималним условима за издавање појединачних дозвола за коришћење радиофреквенцијског спектра²⁶ којим се уређују услови доделе и коришћења; начин, услови и поступак издавања, измене, ограничења, продужења и обнове појединачних дозвола; обрасци појединачних дозвола; период трајања појединачних дозвола; начин и услови преноса права коришћења или изнајмљивања радиофреквенцијског спектра, начин и услови коришћења радио-станица у случају опасности и у другим хитним случајевима; општи поступак спровођења јавног надметања; услови који омогућавају заједничко коришћење и постављање инфраструктуре и заједничко коришћење и приступ радиофреквенцијском спектру; начин и услови ограничавања услова коришћења радиофреквенцијског спектра; начин и услови обавезне идентификације одређених врста радио-станица и друга питања предвиђена Законом о електронским комуникацијама. Планирано је доношење правилника током 2025. године.

Регулаторно тело за електронске комуникације и поштанске услуге објављује годишње извештаје под називом „Преглед тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији”. У разматрање су узети показатељи за период 2020-2024. који су приказани у наредној табели.

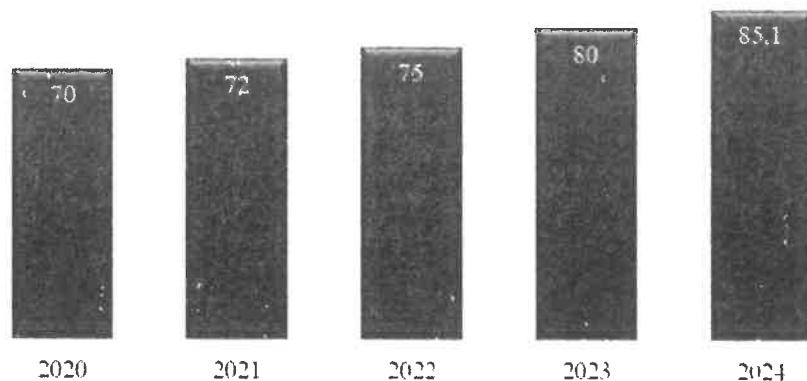
Табела 1 Преглед тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији

Година		2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Услуга	Показатељ					
Фиксна телефонија - претплатници	број у милионима	2,41	2,37	2,36	2,30	2,23
	на 100 домаћинстава	97,01	95,45	91,24	88,91	85,93
Мобилна телефонија - корисници	број у милионима	8,26	8,50	8,62	8,53	8,18
	на 100 становника	119,25	123,72	129,70	128,47	123,82
Фиксни широкопојасни интернет - претплатници	број у милионима	1,73	1,80	1,95	2,08	2,20
	на 100 домаћинстава	69,56	72,34	75,26	80,20	85,14
Дистрибуција медијских садржаја - претплатници	број у милионима	2,10	2,14	2,21	2,33	2,44
	на 100 домаћинстава	84,51	85,94	85,53	90,02	94,17
Пакети услуга - претплатници	број у милионима	1,56	1,63	1,75	1,84	1,90
	на 100 домаћинстава	62,54	65,39	67,54	71,13	73,23

²⁵ Уредба о утврђивању мера за смањење безбедносних ризика повезаних са увођењем мобилних мрежа пете генерације, „Службени гласник РС”, бр 17/2025, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2025/17/7/reg>

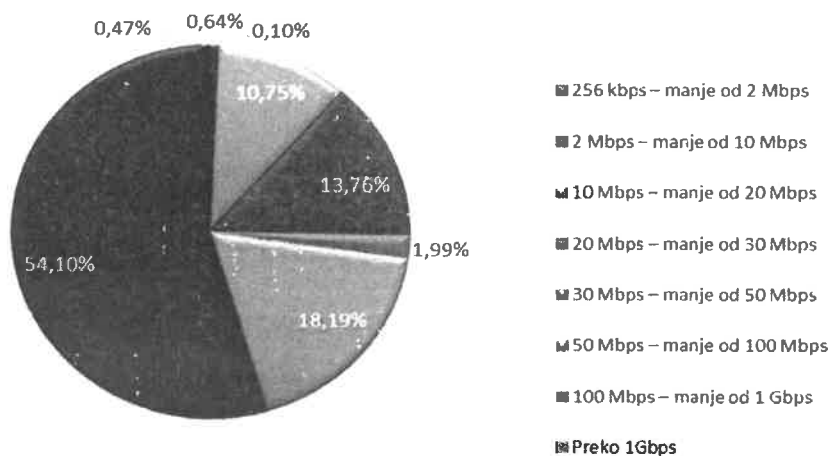
²⁶ Правилник о минималним условима за издавање појединачних дозвола за коришћење радиофреквенцијског спектра, „Службени гласник РС”, бр 91/2024, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/drugidrzavniorganioorganizacije/pravilnik/2024/91/1/reg>

Преглед тржишта телекомуникација и поштанских услуга за период 2020-2024. године јасно показују да су предузете мере биле ефективне у претходном периоду јер се повећао број претплатника фиксне широкопојасне интернет мреже, док се број претплатника традиционалне фиксне телефонске мреже значајно смањио.

Дијаграм 11 Преглед тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији

Са аспекта ефикасности и релевантности, истичу се наредни показатељи који се односе на фиксни широкопојасни приступ. Један од основних критеријума је покривеност домаћинстава у Републици Србији фиксним широкопојасним приступом, који је у 2020. години износио 70%, а 2024. години 85,1%, што указује на значајан раст током година.

Дијаграм 12 Преглед тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији

Ради обезбеђења квалитета, неопходно је брзи интернет учинити доступним и широко употребљивим. Због тога се мери показатељ покривености домаћинстава у Републици Србији фиксним широкопојасним приступом од најмање 30 Mb/s (мреже за приступ следеће генерације – NGA), који такође показује значајан скок и указује на развој и све већу употребу ултрабрзог широкопојасног интернета. Томе у прилог иде и чињеница да 2021. године интернет брзине од најмање 1 Gb/s постаје доступан у Србији, а 2024. године 0,64% свих претплатника га користи.

У Европској унији, скоро 55% укупног броја претплатника фиксног широкопојасног приступа интернету је реализовано преко NGA. Краљевина Белгија (95,1%) и Краљевина Холандија (85,6%) су државе са највећим учешћем NGA технологије, док Кипарска Република и Република Грчка имају најмање учешће, 26% односно 15%. Република Србија је са учешћем од 66,9% изнад просека Европске Уније. Пратећи водеће земље по питању броја претплатника

ултра брзог интернета где више од 67% има приступ овим брзинама указује на неопходност фокусирања на овај сегмент развоја у будућности.

Република Србија је у претходном периоду убрзано спроводила програме и стратегије које подржавају дигитализацију пословања, укључујући еТрговину, за које се очекује да ће имати даљи позитиван утицај на убрзање дигиталне трансформације пословања у Републици Србији. Један од циљева **Стратегије индустријске политике за период 2021–2030 године**²⁷ је унапређена дигитализација индустрије која ће се постићи кроз промоцију индустријске дигиталне трансформације, програме едукације и саветовања компанија о примени дигиталних решења у индустрији, подстицајне програме подршке индустријској дигиталној трансформацији, повећање доступности финансијских инструмената за индустријску дигитализацију и иновације и обезбеђивање адекватног нивоа дигиталне безбедности.

Стратегија паметне специјализације за период 2020–2027. године²⁸ препознаје ИКТ индустрију као приоритет, будући да је то индустрија која најбрже расте у Републици Србији, а циљеви постављени за ИКТ су усмерени на подршку новим решењима користећи велике податке, пословну аналитику, рачунарство у облаку (енгл. cloud computing), интернет ствари (енгл. Internet of Things), уграђене системе, вештачку интелигенцију као и blockchain. Нарочито су важна ИКТ решења која би требало применити да би се унапредила јавна управа и стратешко доношење одлука. **Стратегија развоја вештачке интелигенције за период 2025–2030. година**²⁹ је донета са општим циљем употребе поуздане и одговорне вештачке интелигенције у функцији економског раста, запошљавања и квалитетнијег живота. Један од посебних циљева ове стратегије од значаја за унапређење електронског пословања је ***Повећање примене вештачке интелигенције у приоритетним сегментима друштва и привреде*** усмереног на потребе савременог друштва и привреде, који су условљени унапређењем вештачке интелигенције. Значајно је и формирање Истраживачко-развојног института за вештачку интелигенцију Србије, увођење мастер образовних програма за вештачку интелигенцију на три универзитета у Републици Србији и успостављање Националне платформе за вештачку интелигенцију у Државном дата центру у Крагујевцу. Још један важан помак је оснивање Центра за четврту индустријску револуцију који је фокусиран на вештачку интелигенцију и биоинжењеринг.

Република Србија је у априлу 2023. усвојила и **Етичке смернице за развој, примену и употребу поуздане и одговорне вештачке интелигенције**³⁰, засноване на Унесковој препоруци о етици система вештачке интелигенције, с циљем усклађивања са смерницама ЕУ о етичкој употреби вештачке интелигенције.

Република Србија је током 2025. године једна од две државе које копредседавају Глобалним партнерством за вештачку интелигенцију (енгл. Global Partnership on Artificial Intelligence – GPAI). У децембру 2024. године у Београду је одржан Самит GPAI на министарском нивоу у саставу 45 чланица укључујући и све земље чланице ОЕЦД на којем је усвојена Београдска министарска декларација о вештачкој интелигенцији³¹. Даљи кораци у домену вештачке

²⁷ Стратегија индустријске политике за период 2021–2030, „Службени гласник РС”, бр 35/2020, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sprs/vlada/strategija/2020/35/1/rep>

²⁸ Стратегија паметне специјализације за период 2020–2027. године, „Службени гласник РС”, бр 21/2020, 96/2023, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sprs/vlada/strategija/2020/21/3/rep>

²⁹ Стратегија развоја вештачке интелигенције за период 2025–2030. година, „Службени гласник РС”, бр 5/2025, доступна на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sprs/vlada/strategija/2025/5/1/rep>

³⁰ Етичке смернице за развој, примену и употребу поуздане и одговорне вештачке интелигенције, доступне на адреси: http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/2023_03/SG_023_2023_007.htm

³¹ GPAI Belgrade Ministerial Declaration, доступна на адреси: <https://oecd.ai/en/gpai-belgrade-declaration>

интелигенције подразумевају доношење Закона о вештачкој интелигенцији којим се врши усклађивање са ЕУ 2024/1689 Актом о вештачкој интелигенцији³².

Један од кључних параметара за увођење електронског пословања, који је већ поменут, је **интеграција дигиталних технологија**: дигитализација предузећа и **развој онлајн канала продаје**. Због тога је потребно посебну пажњу посветити стратешком и законодавном оквиру у области трговине, односно електронске трговине.

Основни правци развоја трговине и тржишта до уласка Србије у ЕУ **Стратегијом развоја трговине у Републици Србији**³³ дефинисани су 2009. године а допуњени су новом **Стратегијом развоја трговине Републике Србије до 2020. године**³⁴.

Електронска трговина је недовољно развијена и заостаје за другим видовима трговине. Неопходно је решавати проблем неадекватне инфраструктуре за развој електронске трговине, радити на креирању адекватне понуде и креирати тражњу за производима и услугама путем овог вида трговине. Држава има своју улогу у отклањању ових баријера, а посебно прве групе инфраструктурних ограничења.

Први **Закон о електронској трговини** усвојила је Народна скупштина у мају 2009. године. **Закон о изменама и допунама Закона о електронској трговини**³⁵ усвојен је у октобру 2013. године. Закон о електронској трговини, по први пут, уводи у правни систем Србије могућност закључивања и реализације правног посла у промету роба и услуга искључиво електронским путем, односно ствара правни основ за закључивање уговора електронским путем.

Имајући у виду да интернет продаја има све веће учешће у укупном малопродајном промету јавила се потреба за њеним детаљнијим регулисањем. Њеним развојем јављају се и одређене девијације услед непрецизних законских решења, па је било неопходно предвидети адекватне механизме којима ће се ово понашање санкционисати.

Нема прецизних података о броју субјеката који се баве електронском трговином јер не постоје одговарајући регистри, а поред тога и многи нерегистровани субјекти обављају своје пословне активности на Facebook-у или Instagramu. Истраживачки тим који је радио на пројекту *Јачање електронске трговине у Србији* који је рађен за потребе министарства надлежног за послове трговине уз помоћ USAID пројекта је, на основу дубинских интервјуа и секундарних истраживања дошао до података да је оквирна величина популације између 1000 и 2000 Интернет трговаца. У Агенцији за привредне регистре регистровано је преко 400 привредних друштава за обављање трговине путем поште и интернета. Међутим, ови подаци нису најпрецизнији јер један број трговаца користи интернет само као један, а не и једини канал продаје, па се из расположивих база не могу видети прецизни подаци. Иако постоје непрецизни подаци значајан број лица обавља нерегистровано делатност трговине и имајући у виду специфичности овог облика пословања јако је тешко извршити надзор над овим субјектима.

³² Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act), доступан на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/cn>

³³ Стратегија развоја трговине у Републици Србији, „Службени гласник РС”, бр. 15/2009.

³⁴ Стратегија развоја трговине Републике Србије до 2020. године, „Службени гласник РС”, бр. 100/2016, доступна на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sers/vlada/strategija/2016/100/1/reg>

³⁵ Закон о изменама и допунама Закона о електронској трговини, „Службени гласник РС”, бр. 41/2009, 95/2013, 52/2019., доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sers/skupstina/zakon/2009/41/4/reg>

Због свега тога у јулу 2019. године усвојен је нови **Закон о трговини**³⁶ који је дефинисао различите облике електронске трговине, а даље кроз текст закона су прецизиране обавезе трговаца који обављају електронску трговину, као и истицања података о трговцу и роби коју продају.

Такође је измењен и **Закон о електронској трговини**³⁷ који је уз Закон о трговини и Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању допунио правни оквир који омогућава пословање електронским путем чиме је област електронске трговине усклађена са Директивом 2000/31/ЕЗ о електронској трговини³⁸. Неопходно је поменути и **Закон о заштити потрошача**³⁹ који прописује заштиту потрошача и у области електронске трговине.

Још један сектор који пролази кроз бројне дигиталне промене како би подржао прелаз на чистију, зеленију и паметнију мобилност, у складу са циљевима регулаторног оквира ЕУ, јесте сектор транспорта. Ефикасност транспорта робе је кључ за конкурентност сектора транспорта, привреде и функционисања домаћег тржишта. Из тог разлога, важно је успоставити одговарајући правни оквир у овој области који подржава прихватање електронских формата без ограничења које ствара папирна документација. Информације о транспорту робе у електронском облику треба да буду прихваћене од стране надлежних органа као потпуни еквивалент папирних докумената за све видове транспорта у случају да предузећа одлуче да тражене податке достављају електронским путем.

Развој електронског пословања неопходно је да прате адекватни инструменти заштите инфраструктуре и података. Због тога је важно поменути још два закона: Закон о информационој безбедности и Закон о заштити података о личности.

Република Србија је усвојила Закон о информационој безбедности 28. јануара 2016. године, који је делимично пренео Директиву 2016/1148 о мерама за висок заједнички ниво безбедности мрежних и информационих система у Европској унији⁴⁰, с обзиром да је усвојен пре доношења те директиве. Због тога су у октобру 2019. године усвојене измене и допуне **Закона о информационој безбедности**⁴¹ који је у потпуности усклађен наведеном Директивом. Закон даје оквир за уређење безбедности информационо-комуникационих система у Републици Србији. Овим законом се уређују мере заштите од безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима, одговорности правних лица приликом управљања и коришћења информационо-комуникационих система и одређују се надлежни органи за спровођење мера заштите, координацију између чинилаца заштите и праћење правилне примене прописаних мера заштите.

³⁶ Закон о трговини, „Службени гласник РС”, бр. 52/2019, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2019/52/2/reg>

³⁷ Закон о електронској трговини, „Службени гласник РС”, бр. 41/2009, 95/2013, 52/2019, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/41/4/reg>

³⁸ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce), доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj>

³⁹ Закон о заштити потрошача, „Службени гласник РС”, бр. 62/2014-3, 6/2016-39 (др. закон), 44/2018-3 (др. закон), доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2014/62/1/reg>

⁴⁰ Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1148>

⁴¹ Закон о информационој безбедности, „Службени гласник РС”, бр. 6 од 28. Јануара 2016, 94 од 19. октобра 2017, 77 од 31. октобра 2019., доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2016/6/5/reg>

С обзиром да је Европска унија 2022. године усвојила нову Директиву ЕУ 2022/2555 о мерама за висок заједнички ниво сајбер безбедности у Европској унији (енгл. NIS 2 Directive)⁴² Република Србија је током 2024. године припремила нови Закон о информационој безбедности чији је предлог⁴³ утврђен на седници Владе од 21. јуна 2025. године. Новим законом Србија се укључује у јединствено европско дигитално тржиште. Како би се то осигурало, неопходно је обезбедити регулаторне и институционалне услове за убрзан развој дигиталног тржишта и обезбедити да се тај развој одвија у сигурним условима како за појединца, тако и за друштво у целини. Новим законским решењима дефинисани су приоритетни и важни ИКТ системи од посебног значаја, оснивање Канцеларије за информациону безбедност, активности које ИКТ системи од посебног значаја треба да предузму (мере заштите, процена ризика, акт о безбедности), процедуре у случају инцидената који значајно угрожавају информациону безбедност оператора овог система, као и активна улога Националног ЦЕРТ-а и ЦЕРТ-а органа у отклањању инцидената.

Посебна законска новина је обавезно обављање процене ризика ИКТ система и доношење Акта о процени ризика, имајући у виду да организације морају да буду свесне опасности које могу да угрозе информациону безбедност и да на основу тога предузму мере заштите одговарајућег нивоа у односу на потенцијални ризик. Предложени закон, такође, предвиђа процедуре које је потребно спроводити у случају инцидената који значајно угрожавају информациону безбедност у Републици Србији.

Закон о заштити података о личности⁴⁴ који је усвојен крајем 2018. године уређује услове за прикупљање, обраду и заштиту података о личности, права физичких лица у вези са тим подацима, обавезе руковалаца и обрађивача података, као и надзор над спровођењем закона. Овај закон се примењује на све облике обраде података о личности, како у јавном, тако и у приватном сектору, и има за циљ да обезбеди заштиту права и слобода физичких лица у вези са обрадом њихових података. Закон је усклађен са Општом уредбом о заштити података⁴⁵ (енгл. General Data Protection Regulation) о приватности информација у Европској унији (ЕУ) и Европском економском простору (ЕЕА) и Полицијском директивом⁴⁶ Европског парламента и Савета о заштити појединаца у вези са обрадом података о личности од стране надлежних органа у сврхе спречавања, истраге, откривања или прогона казњених дела или извршавања кривичних санкција. Због изазова у примени, Министарство правде започело је процес доношења новог Закона о заштити података о личности којим ће се јасније уредити одређена питања која су се у примени показала недовољно прецизна (обрада података код видео надзора, коришћење система вештачке интелигенције и сл).

Ипак, закон који регулише електронско пословање и који је предмет ове анализе је **Закон о електронској идентификацији, електронском документу и услугама од поверења у електронском пословању**⁴⁷ којим се уређује електронски документ, електронску идентификацију и услуге од поверења у електронском пословању у складу са Уредбом (ЕУ)

⁴² Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive), доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555>

⁴³ Предлог закона о информационој безбедности, доступан на адреси: <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/040325/040325-vest12.html>

⁴⁴ Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС”, број 87/2018, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/srgs/skupstina/zakon/2018/87/13/reg>

⁴⁵ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>

⁴⁶ Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj/eng>

⁴⁷ Закон о електронској идентификацији, електронском документу и услугама од поверења у електронском пословању, „Службени гласник РС”, бр. 94/2017, 52/2021, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/srgs/skupstina/zakon/2017/94/4/reg>

бр. 910/2014 Европског парламента и Савета од 23 јула 2014. о електронској идентификацији и услугама поверења за електронске трансакције на унутрашњем тржишту и стављању ван снаге Директиве 1999/93/ЕЗ (енгл. *Regulation (EU) No 910/2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market*⁴⁸). Овим законом уређени су пуноважност и доказна снага, форме приказа и овера електронског документа, нивои поузданости шема електронске идентификације, услове и начин пружања квалификованих услуга од поверења, потврда о пријему електронског документа, електронски потпис, електронски печат, аутентикацију (поузданост) веб сајтова и друга питања која се односе на информационо друштво у општем смислу. Поред тога, Закон уређује и питања која су препозната у следећим актима ЕУ:

1. Директива 2913/49 ЕУ Европског парламента и Савета од 12 августа 2013. о нападима на информационе системе и измена Оквирне одлуке Савета - *Directive 2013/40/EU of the European Parliament and of the Council of 12 August 2013 on attacks against information systems and replacing Council Framework Decision 2005/222/JHA*
2. Мишљење Европског суперконтролора за заштиту података на предлог Комисије за регулацију Европског парламента и Савета о поверењу и тајности електронских трансакција на интерном тржишту - *Opinion of the European Data Protection Supervisor on the Commission proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on trust and confidence in electronic transactions in the internal market (Electronic Trust Services Regulation)*.
3. Уредба (ЕУ) 182/2011. Европског парламента и Савета од 16. фебруара 2011. о утврђивању правила и општих начела у вези са механизмима надзора држава чланица над извршавањем овлашћења за имплементацију Комисије - *Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by the Member States of the Commission's exercise of implementing powers*.
4. Одлука Комисије 2011/130/ЕУ од 25. фебруара 2011. о успостављању минималних захтева за прекограничну обраду докумената које електронски потписују надлежна тела према Директиви 2006/123/ЕЗ Европског парламента и Савета о услугама на унутрашњем тржишту - *Commission Decision 2011/130/EU of 25 February 2011 establishing minimum requirements for the cross-border processing of documents signed electronically by competent authorities under Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council on services in the internal market*.
5. Директива 2011/24/ЕУ од 9. марта 2011. Европског парламента и Савета од 9. фебруара 2011. о примени права пацијената у прекограничној здравственој заштити - *Directive 2011/24/EU of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 on the application of patients' rights in cross-border healthcare*.
6. Резолиција Европског парламента од 21. априла 2010. о завршавању формирања заједничког тржишта за електронску трговину - *European Parliament resolution of 20 April 2012 on a competitive digital single market*.
7. Одлука Савета 2010/48/ЕЗ од 26 новембра 2010. у складу са закључким Европске Заједнице Конвенције Уједињених Нација о правима лица са инвалидитетом - *Council Decision 2010/48/EC of 26 November 2009 concerning the conclusion, by the European Community, of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.
8. Комуникација Комисије од 26. августа 2010. године „Дигитални проограм за Европу“ - *The Commission communication of 26 August 2010 entitled 'A Digital Agenda for Europe'*.

⁴⁸ Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj>

9. Одлука Комисије 2009/767/EЗ од 16. октобра 2009. о утврђивању мера којима се олакшава употреба поступака електронским путем преко „јединствених контактних тачака“ у складу са Директивом 2006/2006/123/EЗ Европског парламента и Савета о услугама на унутрашњем тржишту - *Commission Decision 2009/767/EC of 16 October 2009 setting out measures facilitating the use of procedures by electronic means through the 'points of single contact' under Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council on services in the internal market.*
10. Уредба (ЕЗ) 444/2009 Европског парламента и Савета од 28. маја 2009. о изменама и допунама Уредбе Савета (ЕЗ) 2252/2004 о стандардима за сигурност карактеристика и биометрије у пасошима и путним исправама издатим у државама чланицама - *Regulation (EC) No 444/2009 of the European Parliament and of the Council of 28 May 2009 amending Council Regulation (EC) No 2252/2004 on standards for security features and biometrics in passports and travel documents issued by Member States.*
11. Уредба (ЕЗ) 765/2008 Европског парламента и Савета од 9 јула о утврђивању захтева за акредитацију и за надзор тржишта у односу на стављање производа на тржиште и о стављању ван снаге Уредбе 339/03 - *Regulation (EC) No 765/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of products and repealing Regulation.*
12. Директива 2006/132/EЗ Европског парламента и Савета од 12. децембра 2006. о услугама на унутрашњем тржишту - *Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on services in the internal market.*
13. Уредба (ЕЗ) 45/2001 Европског парламента и Савета од 18. децембра 2001. о заштити појединаца у вези са прадом личних података у институцијама и телима Заједнице и о слоодном кретању таквих података - *Regulation (EC) No 45/2001 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data.*

Област електронског пословања ближе је уређена у сету подзаконских аката донета на основу Закона, и то:

- Уредба о ближем уређењу услова које морају да испуне шеме електронске идентификације за одређене нивое поузданости⁴⁹
- Уредба о условима за пружање квалификованих услуга од поверења⁵⁰
- Уредба о ближем условима за поуздану припрему докумената за електронско чување и форматима документа који су погодни за дуготрајно чување⁵¹
- Правилник о ближем условима за поступке и технолошка решења за поуздано електронско чување докумената⁵²
- Правилник о условима које морају да испуњавају квалификовани електронски сертификати⁵³

⁴⁹ Уредба о ближем уређењу услова које морају да испуне шеме електронске идентификације за одређене нивое поузданости „Службени гласник РС“, бр. 60/18, доступна на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2018/60/1/reg>

⁵⁰ Уредба о условима за пружање квалификованих услуга од поверења „Службени гласник РС“, бр. 37/18, доступна на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2018/37/2/reg>

⁵¹ Уредба о ближем условима за поуздану припрему докумената за електронско чување и форматима документа који су погодни за дуготрајно чување „Службени гласник РС“, бр. 86/18, доступна на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2018/86/3/reg>

⁵² Правилник о ближем условима за поступке и технолошка решења за поуздано електронско чување докумената „Службени гласник РС“, бр. 94/18, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/94/3>

⁵³ Правилник о условима које морају да испуњавају квалификовани електронски сертификати „Службени гласник РС“, бр. 34/18 и 82/18, доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/34/3/reg>

- Правилник о Регистру пружалаца квалификованих услуга од поверења⁵⁴
- Правилник о Регистру квалификованих средстава за креирање електронских потписа и електронских печата⁵⁵
- Правилник које мора да испуњава квалификовано средство за креирање електронског потписа односно печата и условима које мора да испуњава именовано тело⁵⁶
- Правилник о Регистру пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације⁵⁷
- Правилник о листи стандарда које мора да испуни тело за оцењивање усаглашености, обавезној садржини извештаја о оцењивању усаглашености и поступку оцењивања испуњености услова и оцењивања усаглашености квалификованих услуга од поверења⁵⁸
- Правилник о техничким условима за форму и начин објављивања Јавне листе квалификованих услуга од поверења⁵⁹
- Правилник о изгледу, саставу, величини и дизајну Знака поузданости за квалификоване услуге од поверења⁶⁰
- Правилник о износу осигурања од ризика одговорности за штету насталу вршењем квалификоване услуге од поверења⁶¹
- Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа⁶²
- Правилник о валидацији квалификованог електронског потписа и квалификованог електронског печата⁶³
- Правилник о ближим условима за квалификоване електронске временске жигове⁶⁴
- Правилник о условима за пружање услуге квалификоване препоручене електронске доставе и садржају потврде о пријему електронске поруке од стране пружаоца услуга и потврде доставе електронске поруке⁶⁵.

Ови прописи успостављају правни оквир неопходан и за развој електронске управе која значајно утиче на електронско пословање, али не регулишу неколико кључних питања:

⁵⁴ Правилник о Регистру пружалаца квалификованих услуга од поверења „Службени гласник РС“, бр. 31/18, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/31/8/reg>

⁵⁵ Правилник о Регистру квалификованих средстава за креирање електронских потписа и електронских печата „Службени гласник РС“, бр. 31/18, доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/31/7/reg>

⁵⁶ Правилник које мора да испуњава квалификовано средство за креирање електронског потписа односно печата и условима које мора да испуњава именовано тело „Службени гласник РС“, бр. 34/18, доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/34/4/reg>

⁵⁷ Правилник о Регистру пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације „Службени гласник РС“, бр. 67/18, доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/67/1/reg>

⁵⁸ Правилник о листи стандарда које мора да испуни тело за оцењивање усаглашености, обавезној садржини извештаја о оцењивању усаглашености и поступку оцењивања испуњености услова и оцењивања усаглашености квалификованих услуга од поверења „Службени гласник РС“, бр. 12/19, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/12/4/reg>

⁵⁹ Правилник о техничким условима за форму и начин објављивања Јавне листе квалификованих услуга од поверења „Службени гласник РС“, бр. 4/19, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/4/3/reg>

⁶⁰ Правилник о изгледу, саставу, величини и дизајну Знака поузданости за квалификоване услуге од поверења „Службени гласник РС“, бр. 88/18, доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/88/2/reg>

⁶¹ Правилник о износу осигурања од ризика одговорности за штету насталу вршењем квалификоване услуге од поверења „Службени гласник РС“, бр. 1/19, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/1/1/reg>

⁶² Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа, „Службени гласник РС“, бр. 76/18, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/76/2/reg>

⁶³ Правилник о валидацији квалификованог електронског потписа и квалификованог електронског печата „Службени гласник РС“, бр. 76/18, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/43/2/reg>

⁶⁴ „Службени гласник РС“, бр. 59/19, доступан на адреси: <https://epolpis.mtt.gov.rs/download/pravilnik-o-blizim-uslovima-za-kvalifikovane-elektronske-vremenske-zigove-sluzbeni-glasnik-rs-broj-59-19/>

⁶⁵ „Службени гласник РС“, бр. 99/20, доступан на адреси: <https://epolpis.mtt.gov.rs/cir/download/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BE-%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B0%D1%9A%D0%B5-%D1%83%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3/>

- начин коришћења заједничке инфраструктуре неопходне за функционисање електронске управе;
- начин вођења основних регистара који ће се користити у управним поступцима (извор података, класификација података, размена података, безбедност и сл.);
- пријем електронских поднесака, успостављање електронске писарнице, управљање електронским документом у поступку, електронско достављање, чување електронских решења, архивирање се не уређују довољно прецизно у управном поступању, а поред важећих подзаконских аката, који не препознају електронско управно поступање, већина органа одлучује се да их примењује на основу сопственог тумачења;
- начин, рокови, права и обавезе органа да отворе податке и омогуће њихово поновно коришћења није у потпуности дефинисано и још увек је на самом почетку и обавља се спорадично⁶⁶;
- обавезност израде веб презентација органа управе – постојале су Смернице и Критеријуми за израду, који су усклађени са Упутством за израду Информатора о раду државних органа, због чега примена Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја⁶⁷ у електронском окружењу није препозната;
- размену података са другим органима и доказивање чињеница значајних за управно поступање (аутоматско обавештавање других органа када дође до измене података који су релевантни за остваривање неког права).

Због тога је у априлу 2018. године усвојен је **Закон о електронској управи**⁶⁸ 2018. године са циљем да се смањењем правних препрека олакша електронска комуникација грађана и привреде са органом управе, као и између органа управе.

Законом су свеобухватно дати одговори на следећа питања:

- **начин поступања државних органа, органа територијалне аутономије, органа јединица локалне самоуправе и предузећа, установа, организација, посебних органа и појединца којима су поверена јавна овлашћења** када непосредно примењујући прописе из одговарајуће управне области, одлучују о праву, обавези или правном интересу странке, или о процесним питањима;
- **начин на који органи успостављају и воде регистре**, електронски управљају подацима и документима, издају уверења, постављају и користе портале и веб презентације, пружају информације електронским путем и предузимају друге радње у електронском облику;
- **електронску комуникацију органа са физичким и правним лицима** уколико је то прописано законом којим се уређује тај поступак.
- **електронско поступање других државних органа** када непосредно примењујући прописе одлучују/решавају у одговарајућим поступцима и/или предузимају електронске управне радње, на питања која посебним законима нису посебно уређена.

Доношење Закона о електронској управи обезбедило је да јавна управа коришћењем постојећих ресурса постигне боље резултате у управном поступању у циљу квалитетнијег и ефикаснијег реализовања права и обавеза грађана и правних лица; већег степена правне сигурности; повећане транспарентности рада органа јавне управе; потпуније заштите јавног

⁶⁶ World Bank, Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Direkcija za eUpravu, Ocena spremnosti za otvaranje podataka, Republika Srbija, United Nations Development Programme Democratic Governance, http://www.rs.undp.org/content/dam/serbia/Publications%20and%20reports/Serbian/UNDP_SRB_ODRA%20SRB%20web.pdf

⁶⁷ Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, „Службени гласник РС, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010

⁶⁸ Закон о електронској управи, „Службени гласник РС”, бр. 27/2018, доступан на адреси: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgr/skupstina/zakon/2018/27/4/reg>

интереса; квалитетнијег утврђивања јавне политике засноване на ажурним и потпуним подацима; побољшаног праћења стања у областима. Кључни ефекти, са аспекта грађана и привреде, постижу се омогућавањем безбедног коришћења широког дијапазона савремених информационе-комуникационих технологија ради упознавања са правима и обавезама и условима за њихово признавање и реализацију; смањивањем потребе да физичка и правна лица прибављају доказе у управним поступцима; олакшаном комуникацијом са органима (у погледу различитих саопштавања и примања изјава од стране органа).

Правна сигурност повећана је кроз олакшано праћење важећих прописа и повећану поузданост података релевантних за одлучивање. Ови позитивни ефекти омогућени су захваљујући дефинисању сврхе, мисије, визије, стратегије и оперативне електронске управе; системском приступу електронској управи на свим нивоима; успостављеној стандардизацији софтвера, опреме, регистара, и процедура; контроли рада и примене утврђених стандарда; бољој координацији органа јавне управе; размени информација; квалитетнијем планирању и функционалним односима са другим органима, организацијама и институцијама.

Прецизно уређивање питања електронског управног поступања омогућило је боље и ефикасније остваривање права појединаца, али и правних лица и подизање степен њиховог задовољства.

Доношење овог закона утицало је и на јачање конкурентности и атрактивности инвестирања у привреду Републике Србије на основу смањења административних трошкова које подразумева управно поступање и повећање правне сигурности и транспарентности рада, чиме се и смањује простор за корупцију и друге видове злоупотреба вршења јавних овлашћења.

Сви ови ефекти допринеће и реализацији циљева Стратегије реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године⁶⁹ и Програма развоја е-управе са акционим планом за његово спровођење за период 2023–2025⁷⁰, који омогућавају преображај јавне управе у сервис прилагођен потребама и могућностима грађана, уз истовремено вођење рачуна о заштити јавног интереса. Након успостављања претпоставки за потпуну реализацију свих сегмената електронске управе, остаће потреба да се поједини сегменти за одређене категорије грађана и даље обављају на „класичан” начин, уз постепено превладавање електронске комуникације са управом, повећањем знања и вештина грађана, као и обезбеђивањем одговарајуће инфраструктуре на целокупној територији Републике Србије.

Усвајањем Закона о електронској управи и Уредбе о начину рада Портала отворених података⁷¹ успостављен је целовит правни оквир за отварање података органа и извршено усклађивање са Директивом 2013/37/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. године о изменама и допунама Директиве 2003/98/ЕЗ о поновној употреби информација из јавног сектора⁷². У међувремену усвојена је Директива (ЕУ) 2019/1024 Европског парламента и Савета о отвореним подацима и поновној употреби информација јавног сектора⁷³, првенствено у погледу концепата: „динамички подаци”, „истраживачки подаци” и „скупови

⁶⁹ Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године, „Службени гласник РС”, бр. 42/2021, 9/2022, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/42/1/rep>

⁷⁰ Програм развоја е-управе са акционим планом за његово спровођење за период 2023–2025, „Службени гласник РС”, бр. 33/2023, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/druziakt/2023/33/1>

⁷¹ Уредба о начину рада Портала отворених података „Службени гласник РС”, бр. 104/2018, доступна на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2018/104/4/rep>

⁷² Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/37/oj/eng>

⁷³ Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj/eng>

података високе вредности од значаја за друштво”, што захтева измене и допуне Закона о електронској управи које је у току.

Заокруживање правног оквира у области електронског пословања донео је **Закон о архивској грађи и архивској делатности**⁷⁴, усвојен почетком 2020. године који је уредио питање електронског архивирања докумената у електронском облику коришћењем квалификоване услуге од поверења дуготрајног чувања, односно архивирања, што утиче на повећање конкурентности привреде и смањивање непотребних трошкова.

Примена наведеног стратешког и правног оквира огледа се у следећим резултатима:

- **Електронска идентификација:** поступак коришћења идентификационих података у електронском облику који једнозначно одређују правно, физичко лице или физичко лице у својству регистрованог субјекта. Врши се путем Портала за електронску идентификацију у комуникацији са органима управе (преко 2,5 милиона грађана је регистровано а активирано је близу милион ConsentID апликација за електронску идентификацију⁷⁵). Користи се и у здравству за приступ еКартону, односно систему Мој доктор. У банкарском сектору користи се електронска идентификација на даљину (за отварање рачуна и друге услуге).
- **Електронски документ:** не може се оспорити пуноважност, доказна снага, као ни писана форма документа само зато што је у електронском облику, интегритет документа обезбеђује се електронским потписом, електронским печатом, односно временским жигом. Само у електронској управи издато је преко 877 милиона докумената у електронском облику чиме је остварена уштеда од 32 милиона kWh струје, 373 милиона литара воде, односно 87 хиљада одраслих стабала⁷⁶. Преко милион докумената потписано је у клауду на Порталу еУправа⁷⁷.
- **Електронски потпис/печат:** издају га регистровани пружаоци квалификованих услуга од поверења (нпр. Канцеларија за информационе технологије и електронску управу, Министарство унутрашњих послова, ЈП Пошта Србије, Нalcom и др). Издају се квалификовани сертификата за електронски потпис/печат, и кроз услугу управљања квалификованим средством за креирање електронског потписа/печата на даљину. Користите за потписивање уговора, пројеката, пријава, поднесака, решења и др. Органи управе дужни су од 2023. године да потписана/печатирана акта издају у електронском облику.
- **Временски жиг:** квалификовани временски жиг повезан је са координираним универзалним временом (UTC) тако да се спречава свака могућност промене података која се не може открити. За квалификовани електронски временски жиг и податке којима је тај временски жиг придружен важи правна претпоставка тачности датума и времена исказаног у временском жигу и очуваности интегритета тих података у односу на тај временски тренутак. Издаје га ЈП Пошта Србије.
- **Квалификовано дуготрајно чување/архивирање:** обезбеђује електронско чување докумената који у изворном облику садрже квалификовани електронски потпис односно печат, као потврду интегритета и порекла тих докумената, врши се тако да се током чувања користе поступци и технолошка решења којима се обезбеђује могућност доказивања валидности квалификованог електронског потписа односно печата током целог периода чувања. Користи се у бројним софтверским решењима у којима се обезбеђује чување/архивирање докумената као што су Писарница, еАрхив и др.

⁷⁴ Закон о архивској грађи и архивској делатности, „Службени гласник РС”, бр. 6/2020. доступан на адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sers/skupstina/zakon/2020/6/7/rep>

⁷⁵ Извор: <https://euprava.gov.rs/>

⁷⁶ Извор: <https://green.gov.rs/>

⁷⁷ Извор: <https://euprava.gov.rs/>

- **еФактуре** (електронске фактуре): обавезне су од 2022. године за све обвезнике ПДВ-а. Креирање и чување еФактура обезбеђује Централни систем (СЕФ).
- **Портал еУправа** (<https://euprava.gov.rs/>) омогућава подношење захтева, плаћање такси, упис деце у вртић, пријаву боравишта и реализацију других поступака електронским путем. Садржи и услугу еПисарница која омогућава електронско управно поступање за преко 2000 поступака. Садржи и еСандучић за достављање аката и других докумената управе (квалификована услуга од поверења електронске доставе).
- **еБанкарство**: све банке нуде мобилне и веб платформе за пословање.
- **еТрговина**: расте број онлајн продавница које су у обавези да наведу информације о начину куповине, рокове за враћање, ценама и др.

Регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења води **Министарство информисања и телекомуникација**.

У априлу 2024. године, ЕУ доноси Уредбу о измени eIDAS Уредбе бр. 910/2014 у погледу успостављања **Европског оквира за дигитални идентитет**⁷⁸. Главни циљ нове уредбе је унапређење дигиталне идентификације и повећање поверења у онлајн трансакције унутар Европске уније. Република Србија, у процесу придруживања, у оквиру Преговарачког поглавља 10 – Информационо друштво и медији, дужна је да донесе нови Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању као и пратећих подзаконских аката, како би ускладила прописе са eIDAS 2.0 регулативом. Поред тога, потребно је да усклади техничке стандарде, сигурносне протоколе и надзорне механизме, креира **Дигитални новчаник еИД+** (по узору на европски EUDI Wallet) и омогући прекогранично признавање квалификованих услуга од поверења (електронски потпис, печат, временски жиг и др). У оквиру истог поглавља, неопходно је да Република Србија донесе и Закон о дигиталним услугама, којим би се у национално законодавство пренео Акт о дигиталним услугама – Уредба ЕУ 2022/2065 о јединственом тржишту дигиталних услуга⁷⁹.

У наставку анализе дати су одговори на изазове и дилеме које би нови Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању требало да реши.

2) Да ли је уочен проблем у области и на коју циљну групу се односи? Представити узроке и последице проблема.

На основу приказа постојећег стања описати проблем који је потребно решити и оценити опасност и размере проблема. Одредити циљне групе на које проблем директно или индиректно утиче (нпр. привредни субјекти у одређеној делатности, угрожене друштвене групе, органе, односно организације који врше јавна овлашћења, итд.) и описати тај утицај. Одредити узроке настанка проблема и његове последице.

На основу приказа постојећег стања, не постоје проблеми у регулаторном смислу, нити правне празнине које би онемогућиле примену важећих прописа. Ипак, у пракси постоје **одређени изазови и ограничења у његовој пуној и равномерној примени**, међу којима се истичу:

- ограничена компјутерска писменост становништва – многи корисници не умеју да користе квалификоване сертификате за електронску идентификацију и потписивање докумената, што због застарелих технолошких решења која захтевају инсталацију посебних софтвера (енгл. middleware) за коришћење електронског потписа или печата

⁷⁸ Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework, доступна на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj/eng>

⁷⁹ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act), доступан на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/eng>

- ограничена прекогранична употреба – Република Србија није у европском систему eIDAS тако да се издати сертификати не признају у ЕУ као квалификовани
- техничке баријере – многе апликације нису довољно интуитивне тако да грађани избегавају да их користе.

Узроци наведених проблема су:

1. **Недовољна информисаност и образовање**
 - Грађани и привреда нису довољно информисани о могућностима и валидности електронских докумената.
 - Јавна управа и привредни субјекти не улажу довољно у обуку кадрова.
2. **Недовољна техничка инфраструктура**
 - Неке институције немају техничке капацитете за примену електронске идентификације или поуздану размену електронских докумената.
3. **Неусклађеност праксе са законом**
 - Употреба електронског потписа и печата није унифицирана у свим институцијама.
 - Често се тражи и физичка копија документа иако електронски документ има исту доказну снагу.
4. **Ограничен број пружалаца услуга од поверења**
 - Мањак конкуренције у овој области доводи до виших трошкова и слабије доступности услуга.

Последице које се уочавају су: недовољна ефикасност јавне управе и привреде, већи административни трошкови за грађане и привреду који и даље морају да предају и папирну документацију и долазе на шалтере иако је могуће све послове обављати електронским путем, недовољно коришћење електронских докумената који се израђују у електронском, али се штампају и достављају у папирном облику, недостатак поверење у електронске услуге и успорен процес дигиталне трансформације, дискриминација угрожених група (софтверска решења нису доступна особама са инвалидитетом и др).

Циљне групе на које утичу ограничења, односно уочени проблеми су:

- **привредни субјекти** (МСП и велике компаније) – већи су административни трошкови, спорији процеси, отежано коришћење електронски потписаних докумената;
- **грађани** – недоступност електронских услуга, потреба за физичким одласком на шалтере, недовољно разумевање начина на који се користе услуге од поверења;
- **јавна управа** – неуједначена примена Закона, проблеми са интероперабилношћу и разменом електронских докумената, не признавање сертификата ван територије Републике Србије;
- **пружаоци услуга од поверења** – ограничен тржишни развој, ниска тражња услуга, неповерење корисника;
- **угрожене друштвене групе** (старија лица, особе у руралним срединама, особе са инвалидитетом) – недовољна компјутерска писменост, недостатак инфраструктуре у руралним срединама, неприлагођеност електронских услуга за особе са инвалидитетом (недовољна имплементација еПристапачности).

Наведени проблеми су системски и могу довести до: успоравања дигитализације у јавном и приватном сектору, смањене конкурентности Републике Србије у односу на земље ЕУ, ризика од правне несигурности у електронским трансакцијама и пропуштања потенцијалних уштеда и ефикасности у пословању.

3) Да ли постоје неки други разлози за промену (интервенцију) у области у случају да није уочен проблем?

Навести разлоге за доношење прописа уколико разлог за његово доношење није решавање проблема. Уколико је разлог за интервенцију усклађивање националног законодавства са законодавством Европске уније, потребно је навести информацију о пропису Европске уније са којим се усклађује национално законодавство (назив директиве, уредбе или осталих правних аката) и процењеним тренутним нивоом усклађености и сегментима прописа Европске уније са којим се усклађује национално законодавство. Исте информације се наводе и у случају усклађивања националног законодавства са преузетим међународним обавезама.

Кључни разлог за интервенцију у овој области је потреба за **хармонизацијом са правним тековинама ЕУ**, с обзиром на процес приступања Републике Србије ЕУ и неопходност правног и технолошког усаглашавања.

Међународне обавезе Србије тичу се:

1. **Споразума о стабилизацији и придруживању** који обавезује Србију да постепено усклади своје законодавство са правом ЕУ, укључујући и дигитално тржиште.
2. **Конвенције о високотехнолошком криминалу Савета Европе (енгл. Budapest Convention)** у којој се захтева увођење одговарајућих правних и техничких мера (аутентификација) и електронску размену података.
3. **Агенда 2030 (енгл. Agenda Digital Europe / Digital Decade 2030)** као стратешки оквир који омогућава Републици Србији учешће у европским дигиталним иницијативама.

Највећа новина који доноси eIDAS 2.0 је увођење **Дигиталног новчаника eИД+** (енгл. European Digital Identity Wallet – EUDI Wallet), софтверског решења, односно мобилне апликације која физичким и правним лицима омогућава да:

- доказују свој идентитет онлајн и офлајн
- безбедно чувају и деле личне податке и исправе (нпр. возачку дозволу, диплому, податке о банкарском рачуну и сл)
- дигитално потписују документа
- контролишу које податке деле и са ким.

Доношење новог закона омогућава **потпуну контролу над личним подацима** омогућавањем једноставног избора којим подацима и ко може приступити уз примену начела минимизације података и протокола „доказа нултог знања” (енгл. zero-knowledge proofs) када је то могуће.

Проширује се обухват електронских услуга поверења (енгл. Trust Services) међу којима су:

- дигитални потпис и печат
- временски жиг (енгл. timestamping)
- електронско архивирање (уместо електронског дуготрајног чувања)
- електронски сертификат за веб сајтове (енгл. Qualified Website Authentication Certificates)
- верификација електронских регистара и
- електронска потврда атрибута.

Ове новине последица су **технолошког развоја и потребе за модернизацијом**, као и потреба за **повећањем правне сигурности и транспарентности** у електронском пословању и подршка су дигиталној трансформацији јавне управе и привреде.

Тренутни ниво усклађености прописа у Републици Србији са eIDAS 2.0 регулативом може се анализирати у односу на правне институте које Закон препознаје:

Правни институт	Статус усклађености
Електронски потпис и печат	Висок ниво усклађености (усвојени правни институти)
Услуге од поверења (TSP)	Висок ниво усклађености (регулисано, али ограничена пракса и број пружалаца)
Електронска идентификација	Висок ниво усклађености (регулисано, али није призната eID шема у ЕУ)
Признавање прекограничних услуга	Недовољно развијено (потребна интероперабилност и правна усаглашеност)
Дигитални новчаник eИД+	Не постоји (потребно увести као нови правни и технички институт)

2. Циљ

1) Који циљ је потребно постићи?

Циљ треба да буде дефинисан према жељеним ефектима које је потребно постићи у предметној области у односу на циљну групу или на животну средину, имајући у виду уочени проблем који је потребно решити, као и узроке и последице тог проблема или промену коју је потребно постићи. Циљ треба да буде прецизан, мерљив, друштвено прихватљив, остварив и временски одређен (тј. да садржи рок за постизање).

Циљ доношења новог Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења треба да буде формулисан у складу са принципима SMART модела (енгл. Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound), на основу уочених проблема, последица и потребе за усклађивањем са правним тековинама ЕУ. Основни циљ је:

До краја 2026. године обезбедити пуну правну, техничку и институционалну усаглашеност Републике Србије са eIDAS 2.0 регулативом Европске уније, увођењем интероперабилне, сигурне и грађанима доступне инфраструктуре за електронску идентификацију и услуге од поверења, укључујући Дигитални новчаник eИД+, како би се подстакло поверење, ефикасност и инклузивност у електронском пословању и јавним услугама.

Елементи SMART циља дати су у наредној табели:

Критеријум	Опис
Прецизан (S)	Увођење инфраструктуре за електронску идентификацију (тачка приступа) и Дигиталног новчаника eИД+ у складу са eIDAS 2.0 и нових услуга од поверења (електронска потврда атрибута, електронски регистри и др)
Мерљив (M)	Закон усвојен у Народној Скупштини Републике Србије Развијен Дигитални новчаник eИД+ Унапређене квалификоване услуге од поверења, нарочито на даљину Број корисника који користе Дигитални новчаник eИД+ и услуге од поверења Број издатих сертификата Број пружалаца квалификованих услуга од поверења Број органа јавне власти и привредних субјеката који користе електронски потпис/печат Број међународних споразума о признавању регистрованих шема ел.иден.
Остварив (A)	Постоји техничка и институционална основа, уз потребну подршку надлежних органа
Релевантан (R)	Подржава дигиталну трансформацију, економску конкурентност и приступање ЕУ
Временски одређен (T)	Рок: до краја 2026. године, у складу са применом eIDAS 2.0 у ЕУ

Наведени циљ може се остварити дефинисањем подциљева:

1. **Правни:** усвајање Закона до краја 2025. године којима се уводе механизми предвиђени eIDAS 2.0, са дефинисаним статусом пружалаца услуга од поверења и надзора над дигиталним новчаником.
2. **Технички:** успостављање сигурне и интероперабилне инфраструктуре за електронску идентификацију (укључујући тачку приступа за прекогранично признавање) и мобилне апликације Дигитални новчаник eИД+— до краја 2026. године.
3. **Друштвени:** обука службеника и информисање грађана и привреде о начинима коришћења Дигиталног новчаника eИД+ и других шема електронске идентификације и услуга од поверења – током 2025–2026. године.
4. **Институционални:** акредитација тела за оцењивање усаглашености, унапређење контроле и поступка регистрације пружалаца услуга од поверења, прописивање обавезе Канцеларије за информационе технологије и електронску управу да развије Дигитални новчаник eИД+ – током 2026. године.

Постављени циљ и подциљеви позитивно утичу на све циљне групе и омогућавају једноставније и безбедније коришћење електронских услуга и примену електронског пословања. Увођење Дигиталног новчаника eИД+ у пословање обезбеђује бољу контролу приступа личним подацима од стране корисника чији су то подаци.

2) Да ли је циљ који се постиже доношењем прописа усклађен са циљевима важећих планских докумената и приоритетним циљевима Владе?

Навести назив, циљ и меру планског документа и/или приоритетни циљ и резултат Владе (планиран Акционим планом за спровођење Програма Владе) који предвиђа доношење прописа. Навести разлоге уколико пропис одступа од циљева и/или мера предвиђених планским документима и приоритетних циљева и резултата Владе.

Да, циљ који се постиже доношењем Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у потпуности је усклађен са важећим планским документима Републике Србије и приоритетним циљевима Владе, који се односе на дигиталну трансформацију, унапређење електронског пословања и електронске управе, као и усклађивање са правним тековинама Европске уније.

Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године као општи циљ препознаје *Развијено информационо друштво и електронска управа у служби грађана и привреде и унапређена информациона безбедност грађана, јавне управе и привреде*, које се између осталог остварује реализацијом посебног циља 2: **Дигитализација услуга и пословања у јавном и приватном сектору**. У оквиру овог циља је дефинисана мера 1.2.4: **Развој електронског пословања**.

Једна од активности којом се остварује ова мера је: **1.2.4.9. Усклађивање Републике Србије са легислативним оквиром ЕУ у области електронске идентификације и квалификованих услуга од поверења** за чију је реализацију предвиђен рок 4. квартал 2025. године. Усклађивање се односи на доношење новог Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању које прате новине ЕУ регулативе eIDAS 2.0 које директно доприносе имплементацији наведене мере, посебно у погледу увођења интероперабилне инфраструктуре и услуга поуздане електронске идентификације, као и остваривању циљева Стратегије.

Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године као општи циљ препознаје *Развој ефикасне и кориснички оријентисане управе у дигиталном*

окружењу. Овај циљ садржи два посебна циља за чије је остварење неопходна наведено усклађивање са eIDAS 2.0 регулативом:

- **развој инфраструктуре у е-управи и обезбеђивање интероперабилности** која се постиже и успостављањем тачке приступа инфраструктури неопходној за узајамно признавање квалификованих електронских сертификата и поштовање међународних стандарда који прописују имплементацију услуга од поверења;
- **унапређење правне сигурности у коришћењу еУправе** захтева признавање електронских докумената, електронског потписа, електронског печата, електронску доставу као и чување, односно архивирање докумената, па је са становишта правне сигурности у електронском управном поступању нужно обезбедити јасно дефинисане норме које уређују валидност и интегритет аката како не би били оспорени током вођења управног спора или вршења надзора.

Програм Владе Републике Србије 2024–2026. Акциони план за спровођење Програма⁸⁰ у оквиру приоритетног циља 2.6. Даљи развој јавних услуга кроз изградњу информационо-комуникационе инфраструктуре и дигитализацију садржи бројне активности које се тичу дигитализације и побољшања инфраструктуре неопходне за примену eIDAS 2.0 регулативе, међу којима се издвајају: изградња недостајуће приступне комуникационе инфраструктуре у руралним насељима, увођење 5Г мреже, проширење мреже Јединствених управних места, потпуна примена софтверског решења Писарница, унапређење Портала еУправа.

На крају, **Реформска агенда Републике Србије⁸¹** – инструмент за реформу и раст за Западни Балкан у оквиру области политике *Зелена и дигитална транзиција* издваја подобласт *Дигитализацију*. Реформе утврђене Реформском агендом имају за циљ решавање неких од главних изазова који још увек постоје у овој подобласти и укључују развој сигурне и одрживе дигиталне инфраструктуре, увођење руралне широкопојасне и 5G мреже, даљу дигитализацију јавних услуга и административних процедура за грађане и предузећа, јачање дигиталних вештина и писмености, успостављање свеобухватног оквира за информациону безбедност и развој интелигентног транспортног система. Напредна, одржива и безбедна дигитална инфраструктура јесте један од основних елемената дигиталне трансформације. Правовремено и исплативо увођење мрежа веома високог капацитета, укључујући оптичке и 5G мреже, јесте главни циљ којим ће бити омогућене значајне економске могућности и конкурентска предност. Ово уједно чини основу будућих електронских услуга.

За даљу дигитализацију јавних услуга и административних процедура за предузећа и грађане веома важан корак јесте **потпуно преношење у национално законодавство и спровођење новог оквира дигиталног идентитета ЕУ, као и потписивање и спровођење Споразума о узајамном признавању (СУП) услуга од поверења са другим партнерима у оквиру Западног Балкана и учешће у прекограничним и интероперабилним пројектима о балканском Дигиталном новчанику eИД+ и ЕУ новчанику дигиталног идентитета**. Овим би требало успоставити безбедан, интероперабилан и једноставан систем електронске идентификације за грађане Републике Србије. Такође, овим ће бити омогућен универзални приступ, што ће довести до инклузивнијег дигиталног тржишта. Овим оквиром ће бити проширена употреба Дигиталних новчаника eИД+ у услугама јавног сектора, али и омогућен сигуран и лак приступ широком спектру других услуга, укључујући банкарство, осигурање и запошљавање, чиме ће такође бити унапређена погодност и ефикасност електронских услуга у приватном сектору. Такође ће бити подстакнуте иновације прихватањем и подстицањем употребе нових технологија у областима електронске идентификације и услуга од поверења.

⁸⁰ Влада Републике Србије, Акциони план за спровођење Програма Владе 2024–2027, доступан на адреси: <https://www.srbija.gov.rs/dokument/847723/akcioni-plan-za-sprovodjenje-programa-vlade-2024-2027.php>

⁸¹ Влада Републике Србије, Реформска агенда Републике Србије, доступна на адреси: https://media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/1%20reformska_agenda_rs_2024_2027.pdf

Овај оквир има за циљ и да буде довољно флексибилан како би се прилагодио будућем технолошком напретку и променама у дигиталном свету. Нова решења треба да буду инклузивна и доступна свима, без обзира на техничку стручност или приступ технологији, као и интероперабилна са онима у државама чланицама ЕУ, што би требало да олакша несметан приступ прекограничним услугама.

Осим тога, ова реформа треба да обезбеди малим и средњим предузећима алате и стандарде за побољшање пословања, смањење трошкова, побољшање безбедности и истраживање нових тржишних могућности. Ова подршка је кључна за раст и конкурентност малих и средњих предузећа у дигиталној економији.

Једна од реформских активности је **Реформа 7.2.2. Даља дигитализација јавних услуга и административних процедура за предузећа и грађане**. Реформа се састоји из три дела који имају значајан утицај на дигиталну трансформацију, од којих је за ову анализу кључна прва:

1. Усклађеност дигиталног идентитета и услуга од поверења са Уредбом ЕУ о дигиталном идентитету и Уредбом eIDAS.

Предложена реформа треба да доведе до потпуног преношења новог Оквира ЕУ за дигитални идентитет у национално право Републике Србије, а главни резултат тога ће бити Дигитални новчаник eИД+. Успешним спровођењем реформе створили би се безбеднији и интероперабилнији системи прилагођени грађанима Републике Србије.

Изазови: Нису идентификовани значајни изазови за спровођење предложене реформе, али посебну пажњу треба посветити:

- успостављању и надоградњи инфраструктуре која је неопходна за развој Дигиталног новчаника eИД+ и која изискује инвестиције и техничку стручност
- обезбеђивању усклађености са европском Општом уредбом о заштити података (GDPR), односно Законом о заштити података о личности
- подстицању прихваћености међу грађанима и привредом које подразумева јасне поруке о користима, као и о технологијама које су доступне и лаке за коришћење.

Решавање тих изазова подразумева укључивање свих заинтересованих страна – јавног и сектора и организација цивилног друштва. Успех у спровођењу ове реформе зависиће од ефикасне сарадње, јасне комуникације и заједничке посвећености успостављању безбедног, инклузивног и интероперабилног екосистема за Дигитални новчаник eИД+.

Одговорности: Министарство информисања и телекомуникација је, између осталог, надлежно за спровођење активности у области информационог друштва. Поред Министарства, државни органи који спроводе агенду за еУправу и информационо друштво су Канцеларија за информационе технологије и електронску управу, Министарство државне управе и локалне самоуправе, као и други органи који уводе електронске услуге.

Укључене заинтересоване стране: Све заинтересоване стране би требало укључити у процес, као што су:

- привредна друштва и мала и средња предузећа као главне кориснике: ова реформа треба да омогући неометане трансакције, смањи административне препреке и отвори нове могућности на дигиталном тржишту, што подразумева повећану конкурентност и потенцијал за иновацију и раст;
- грађани, како би имали безбедне и поуздане системе електронске идентификације који ће омогућити лакши приступ услугама јавног и приватног сектора, унапредити безбедност онлајн трансакција и заштиту података о личности;

- субјекти јавног сектора, укључујући службе владе и органе управе, који ће ефикасније спроводити поступке уз смањење трошкова, односно једноставно и безбедно пружати услуге физичким и правним лицима.

Може се очекивати и потенцијална корист за финансијске институције, пружаоце здравствене заштите, образовне установе и технолошке компаније.

Спровођење ове реформе мериће се у следећим корацима:

1. **усклађеност са прописима ЕУ – eIDAS 2.0 усвајањем у Народној скупштини Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању (или новог закона, у зависности од процента измена) до децембра 2025. године**
2. придруживање Републике Србије листи трећих држава од поверења ЕУ за валидацију електронских потписа као напредних у ЕУ, што представља први корак ка остваривању узајамног признавања квалификованих услуга од поверења до децембра 2025. године
3. примена Дигиталног новчаника eИД+, односно потписивање и спровођење Споразума о узајамном признавању (СУП) услуга од поверења са другим партнерима са Западног Балкана као и учешће у ЕУ Дигиталном новчанику eИД+ које резултира Балканским идентификационим новчаником за прекограничну интероперабилност Дигиталних новчаника eИД+ међу партнерима са Западног Балкана, који ће омогућити приступ службама владе до децембра 2027. године.

Да би била усклађена са новим Оквиром ЕУ за дигитални идентитет, Република Србија треба да измени и допуни (или усвоји нови) Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању и да пренесе Уредбу (ЕУ) 910/2014 о електронској документацији и услугама од поверења за електронске трансакције на унутрашњем тржишту и која ставља ван снаге Директиву 1999/93/ЕЗ у погледу успостављања европског Оквира за дигитални идентитет.

Да би се постигла усклађеност са Оквиром ЕУ за дигитални идентитет, потребно је предузети следеће кораке:

1. извршити анализу европских прописа;
2. формирати радну групу коју чини више заинтересованих страна ради израде Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању;
3. спровести јавне консултације;
4. донети од стране Владе и усвојити од стране Скупштине Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању и његово ступање на снагу.

Може се закључити да се доношењем новог Закона НЕ одступа од приоритетних циљева Владе нити од мера предвиђених важећим стратегијама и акционим плановима. Напротив, пружају нормативну основу за њихову реализацију, посебно у погледу усклађивања са eIDAS 2.0 и увођења Дигиталног новчаника eИД+.

3) На основу ког показатеља учинка се утврђује да ли је дошло до постизања циља?

Одредити мерљив показатељ учинка на основу ког се прати степен постизања циља и његову почетну и циљну вредност. Уколико није могуће одредити квантитативни показатељ учинка, потребно је навести разлоге због којих то није могуће и одредити квалитативни показатељ учинка.

Показатељ учинка служи да би се објективно утврдило да ли је циљ измена закона постигнут. У овом случају, пошто је циљ **успостављање усклађеног и функционалног система**

електронске идентификације и повезаних услуга у складу са eIDAS 2.0, могуће је дефинисати и квантитативне и квалитативне показатеље учинка.

С обзиром да је у питању регулативна активност, може се одредити квалитативним показатељем учинка: **Степен усклађености законодавства Србије са eIDAS 2.0.**

Вредност	Опис
Ниска	Није извршено усклађивање са eIDAS 2.0 – није уређено увођење Дигиталног новчаника eИД+, није омогућена интероперабилност.
Средња	Делимична усклађеност, али без потпуне имплементације (уведен је Дигитални новчаник eИД+ али није омогућена прекогранична употреба, јер нису признате шема електронске идентификације.
Висока (циљна вредност)	Закон је усклађен са eIDAS 2.0, уведен је Дигитални новчаник eИД+ и нове квалификоване услуге од поверења, успостављена је тачка приступа и омогућена прекогранична употреба шема електронске идентификације које су признате од стране ЕУ.

Извори за мерење показатеља су:

- извештаји Министарства информисања и телекомуникација
- извештаји Канцеларије за информационе технологије и електронску управу
- Регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења
- Портал еУправа и Портал за електронску идентификацију
- извештаји у оквиру преговора са ЕУ (Поглавље 10 – Информационо друштво и медији)

Квантитативни показатељи који би могли да укажу на остварење циља које се постиже доношењем новог Закона могу бити:

Показатељ	Број издатих квалификован електронских сертификата ⁸²
Јединица мере	Број корисника
Почетна вредност (2024)	1.219.648
Циљана вредност (2026)	1.300.000

Показатељ	Број регистрованих шема електронске идентификације ⁸³
Јединица мере	Број шема
Почетна вредност (2024)	9
Циљана вредност (2026)	12

Показатељ	Број закључених међународних уговора ⁸⁴
Јединица мере	Број
Почетна вредност (2024)	2
Циљана вредност (2026)	4

⁸² Акциони план за реализацију Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године, за период од 2024. до 2026. године, Мера 1.2.4. Развој електронског пословања

⁸³ Акциони план за реализацију Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године, за период од 2024. до 2026. године, Мера 1.2.4. Развој електронског пословања

⁸⁴ Акциони план за реализацију Стратегије развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији од 2021. до 2026. године, за период од 2024. до 2026. године, Мера 1.2.4. Развој електронског пословања

Додатни показатељи су:

1. **Број регистрованих пружалаца услуга од поверења**
 - Почетна вредност (2024): 10
 - Циљна вредност (2026): ≥ 12 (укључујући оне који подржавају нове услуге попут Дигиталног новчаника еИД+)
2. **Број јавних исправа доступних путем Дигиталног новчаника еИД+**
 - Почетна вредност (2024): 0
 - Циљна вредност (2026): ≥ 5
3. **Број интероперабилних услуга у прекограничној размени (eIDAS node integration)**
 - Почетна вредност: 0
 - Циљна вредност: ≥ 5 до краја 2026.

4) Дефинисати извор провере и рокове за прикупљање података за праћење примене прописа

На који начин, из којих извора провере и у којим роковима ће се прикупљати подаци на основу којих ће се пратити примена прописа (достизање циљне вредности показатеља, потпуност примене решења прописа у складу са планираним роковима, итд.)? Која организациона јединица у оквиру органа ће бити задужена за праћење примене прописа?

Подаци за праћење примене прописа прикупљаће се континуирано и систематски, из више извора, у складу са дефинисаним показатељима учинка:

Извори провере:

- Извештаји Министарства информисања и телекомуникација (о примени прописа и о степену усклађености са eIDAS 2.0)
- Извештаји Канцеларије за информационе технологије и електронску управу (о броју корисника, издатим сертификатима и имплементацији Дигиталног новчаника еИД+)
- Регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења (стање и број активних пружалаца)
- Портал еУправа и Портал за електронску идентификацију (податци о броју корисника и доступних услуга)
- Извештаји у оквиру преговора са ЕУ – Поглавље 10 „Информационо друштво и медији” (о усклађености и прекограничној интероперабилности)

Рокови за прикупљање података:

- **Квартално** – прикупљање и анализа оперативних података (број издатих сертификата, број регистрованих пружалаца, број корисника дигиталног новчаника еИД+).
- **Годишње** – извештавање о степену усклађености прописа са eIDAS 2.0 и о напретку у прекограничној интероперабилности.
- **По потреби (ad hoc)** – извештаји у оквиру преговора са ЕУ и за потребе међународног извештавања.

За праћење примене прописа надлежно је Министарство информисања и телекомуникација – Сектор за информационо друштво и информациону безбедност, у сарадњи са Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу - Сектор за развој информационих технологија и електронске управе. Наведене организационе јединице ће бити задужене за прикупљање, обраду и достављање података Влади и другим релевантним институцијама, као и за објављивање сажетих извештаја за јавност.

3. Идентификовање опција

1) Да ли је циљ могуће постићи применом „status quo” опције? Приказати последице примене „status quo” опције.

Приказати најважније потенцијалне последице изостанка промене или интервенције на циљне групе, односно на област која се уређује прописом. Навести најзначајније економске, друштвене, управљачке и финансијске ефекте, ефекте на животну средину, односно ризике због којих се одустало од примене ове опције.

Циљ **није** могуће постићи задржавањем постојећег стања (применом „status quo” опције), јер важећи закон није усклађен са eIDAS 2.0, не предвиђа увођење Дигиталног новчаника eИД+, нити омогућава пуну прекограничну интероперабилност у области електронске идентификације и услуга од поверења.

Последице примене „status quo” опције могу се одредити кроз економске, друштвене, управљачке, финансијске ефекте, као и ефекте на животну средину.

1. Економске последице:

- Ограничен приступ предузећа јединственом дигиталном тржишту ЕУ, што смањује конкурентност домаћих компанија.
- Недостатак нових услуга од поверења (нпр. електронски атрибути у новчанику eИД+) које подстичу дигиталну економију.
- Потенцијално већи трошкови пословања због различитих система који нису интероперабилни.

2. Друштвене последице:

- Грађани немају на располагању модеран и интероперабилан систем дигиталног идентитета упоредив са оним који је имплементиран у земљама чланицама ЕУ.
- Смањена мобилност грађана и радне снаге унутар ЕУ због непостојања признатих шема електронске идентификације.
- Неповерење грађана у електронске услуге због недовољно развијених и застарелих механизма идентификације.

3. Управљачке последице:

- Недовољна ефикасност јавне управе, која остаје без модерних алата за безбедну електронску комуникацију са грађанима и привредом.
- Наставак фрагментације и неуједначене примене постојећих решења у различитим органима јавне управе.

4. Финансијске последице:

- Пропуштање могућности да се привуку средства из ЕУ фондова и других међународних извора за дигиталну трансформацију.
- Повећани трошкови одржавања постојећих, технолошки застарелих система.

5. Последице по животну средину:

- Иако индиректне, изостанак дигитализације значи наставак прекомерне употребе папирних докумената и непотребног административног оптерећења.

Задржавање „status quo” опције носи значајне економске, друштвене и управљачке ризике. Ова опција не обезбеђује достизање стратешког циља – успостављање усклађеног и функционалног система електронске идентификације и повезаних услуга у складу са eIDAS 2.0 – због чега се од ње одустало.

2) Да ли је циљ могуће постићи искључиво применом подстицајних, информативно-едукативних, институционално-управљачких или мера за обезбеђивање добара и услуга, без доношења новог или измене постојећег прописа? Навести разлоге због којих се одустало од примене ове опције.

Описати разматрану опцију која подразумева постизање циља кроз примену подстицајних, информативно-едукативних, институционално-управљачких или мера за обезбеђивање добара и услуга (нпр. финансијски подстицаји, појачан инспекцијски надзор, саморегулација, информативне кампање, унапређење сарадње између органа јавне власти, ажурирање регистра и евиденција, поједностављење административних поступака и/или захтева итд.), а без промене регулаторног оквира. Навести најзначајније економске, друштвене, управљачке и финансијске ефекте, ефекте на животну средину, односно ризике због којих се одустало од примене ове опције.

Циљ није могуће постићи искључиво применом подстицајних, информативно-едукативних, институционално-управљачких мера или мера за обезбеђивање добара и услуга, јер усклађивање са eIDAS 2.0 захтева измене регулаторног оквира. Тек доношењем новог закона може се увести Дигитални новчаник eИД+ и нове квалификоване услуге од поверења, што није могуће само кампањама, институционалним унапређењем или финансијским подстицајима.

Без доношења новог прописа могле би се реализовати:

- **Информативно-едукативне мере** – кампање за грађане и привреду о значају електронске идентификације и услуга од поверења.
- **Институционално-управљачке мере** – јачање сарадње између органа јавне власти, унапређење евиденција и регистра.
- **Подстицајне мере** – финансијска подршка пружаоцима услуга од поверења и корисницима електронских услуга.
- **Обезбеђивање добара и услуга** – развој техничких решења (портали, мобилне апликације) за приступ електронским услугама.

Последице и ризици примене искључиво подстицајних, информативно-едукативних, институционално-управљачких мера или мера за обезбеђивање добара и услуга могу се анализирати кроз економске, друштвене, управљачке, финансијске ефекте, као и ефекте на животну средину.

1. Економски ефекти:

- Одређени ниво унапређења дигиталне економије би био могућ, али ограничен, јер се правна ваљаност и прекогранично признавање услуга не могу обезбедити без прописа.
- Улагања у техничка решења без нормативне основе носе ризик недовољне употребе и ограничене правне сигурности.

2. Друштвени ефекти:

- Кампање могу повећати свест грађана о значају дигиталне идентификације, али без правно признатих решења остају на нивоу информисања.
- Грађани и привреда остају ускраћени за прекограничне услуге и модерне инструменте поверења.

3. Управљачки ефекти:

- Унапређење институционалне сарадње доприноси ефикасности, али не решава кључни проблем – неусклађеност правног оквира.
- Недостатак законске основе ограничава примену нових услуга у пракси.

4. Финансијски ефекти:

- Улагање у едукацију и ИТ решења без нормативне подршке може довести до неефикасног трошења јавних средстава.

- Изостанак могућности повлачења фондова ЕУ за пројекте усклађене са eIDAS 2.0.

5. Ефекти на животну средину:

- Делимично позитивни (смањење употребе папира), али ограничени у односу на ефекте које би донела пуна дигитализација уз регулаторну подршку.

Ова опција није усвојена јер не обезбеђује **правну сигурност, прекограничну примену и пуно усклађивање са eIDAS 2.0**, што су суштински предуслови за постизање циља. Све мере подстицајног, информативног или институционалног карактера могу имати само допунску, али не и замењујућу улогу у односу на измену прописа.

3) Које су кључне промене које се прописом предлажу ради постизања циља?

Описати предложена решења прописа којима се мењају права и обавезе физичких и правних лица, начин њиховог остваривања, као надлежности и начин вршења надлежности од стране органа јавне управе (нпр. измена услова за излазак на тржиште, измена права и обавеза и/или измена критеријума за остваривање права или испуњење обавеза за грађане и/или привреду, увођење или измена регистра, измена надлежности, формирање нове надлежне институције/укидање или спајање постојећих институција, итд.).

Кључне промене које се прописом предлажу ради постизања циља у складу са eIDAS 2.0 и његовим преношењем у национални правни оквир:

1. Нова права и обавезе грађана и привреде

- **Право на коришћење дигиталног новчаника eИД+:** грађани и привреда добијају могућност коришћења квалификованог дигиталног новчаника eИД+ као средства електронске идентификације, електронски потпис, електронску потврду атрибута и приступ јавним и приватним услугама.
- **Обавеза прихватања дигиталног новчаника eИД+:** органи управе као и одређени приватни пружаоци услуга (банке, пружаоци услуга телекомуникација и сл) биће у обавези да прихвате дигитални новчаник eИД+ као средство електронске идентификације.
- **Измена услова за коришћење услуга од поверења:** уводе се нове квалификоване услуге (нпр. квалификовани електронски атрибути, валидација електронских потписа и печата и др).

2. Измене у условима за излазак на тржиште и критеријумима за привредне субјекте

- **Јачање регулативе за пружаоце услуга од поверења:** уводе се нови технички и безбедносни стандарди које пружаоци услуга морају испуњавати.
- **Флексибилнији приступ за нове учеснике:** омогућава се једноставнији улазак иновативних пружалаца услуга на тржиште кроз интероперабилност ван граница Републике Србије.
- **Обавезе транспарентности и заштите корисника:** уводе се прецизнији услови за информисање грађана о правима и ограничењима приликом коришћења електронских услуга.

3. Нове или измењене електронске евиденције и регистри

- Успостављање регистра квалификованих пружалаца услуга од поверења усклађеног са европском Trusted List-ом.
- Увођење регистра издатих дигиталних новчаника (националног нивоа) уз могућност њиховог повезивања са европским системом интероперабилности.

- Могућност интеграције са постојећим националним регистрима (нпр. матичне књиге, катастар, пословни регистар) ради пружања електронских атрибута кроз дигитални новчаник еИД+.

4. Измене у надлежностима органа јавне власти

- **Проширење надлежности Министарства и давање нових обавеза Канцеларији за информационе технологије и електронску управу:**
 - Министарство информисања и телекомуникација добија нове надлежности у вршењу надзора над пружањем нових услуга од поверења и успостављања дигиталног новчаника еИД+.
 - Канцеларија за информационе технологије и електронску управу добија нове обавезе у погледу издавања, контроле и интероперабилности дигиталног новчаника еИД+.
- **Могућност оснивања нове организационе јединице** ради координације и сарадње са органима ЕУ (European Digital Identity Cooperation Group).

5. Промене у начину остваривања права и испуњавања обавеза

- Грађани и привреда ће електронским путем приступати услугама јавне управе и привреде користећи дигитални новчаник еИД+, без доношења папирних докумената.
- Приступ службеним евиденцијама и коришћење података биће засновано на аутоматизованом дељењу атрибута преко дигиталног новчаника еИД+.
- **Обавезна усаглашеност софтверских решења** органа јавне управе са европским стандардима интероперабилности.

Прописом се суштински мењају права и обавезе грађана и привреде у области дигиталног идентитета и услуга од поверења, уводе нови регистри, проширују надлежности постојећих органа, а начин остваривања права постаје поузданији, интероперабилан и евентуално прекогранично признат.

4) Које опције су разматране приликом израде прописа и навести разлоге због којих се од њих одустало?

Представити различите опције које су разматране приликом дефинисања кључних решења предложених прописом и описати најзначајније економске, друштвене, управљачке и финансијске ефекте, ефекте на животну средину, односно ризике због којих се одустало од ових опција. Када се прописом врши усаглашавање домаћег правног оквира са правним тековинама Европске уније, потребно је размотрити опције које се односе на начин примене кључних решења акта који се транспонује.

Приликом израде Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења, разматране су следеће **три алтернативне опције**. Свака од њих је анализирана са становишта правне изводљивости, економских и друштвених ефеката, као и усклађености са правним тековинама ЕУ (eIDAS 2.0).

ОПЦИЈА 1: Status quo — Задржавање постојећег законског решења

Опис: Нема измена и допуна, задржава се садашњи ниво правне регулације и инфраструктуре електронске идентификације и услуга од поверења, у складу са eIDAS 1.0 (претходни режим ЕУ).

Разлози за одустајање:

- **Правна неусклађеност са eIDAS 2.0** и ризик од застоја у процесу приступања ЕУ.
- **Ограничена интероперабилност** са системима других држава ЕУ.
- **Нема основа за увођење Дигиталног новчаника еИД+.**

- **Недовољан ниво поузданости** у електронској комуникацији за сложене правне радње (нпр. трансакције, јавни конкурси, јавне набавке).

Ефекти:

Категорија	Ефекат
Економски	Слабија конкурентност српских привредника у ЕУ
Управљачки	Онемогућен развој интероперабилних јавних услуга
Друштвени	Пад поверења у дигиталне услуге, слаба инклузивност
Финансијски	Пропуштање ЕУ подршке и фондова
Животна средина	Неутрално

ОПЦИЈА 2: Парцијално усклађивање (тзв. „минималистички приступ”)

Опис: Делимично усклађивање са eIDAS 2.0 – само у делу електронске идентификације, без увођења Дигиталног новчаника eИД+ и нових услуга од поверења.

Разлози за одустајање:

- Нема пуне интероперабилности са ЕУ системима.
- Недостатак мотивације приватног сектора да улаже у нове услуге од поверења.
- Ризик да се касније мора вршити ревизија Закона, што ствара додатне трошкове и регулаторну нестабилност.

Ефекти:

Категорија	Ефекат
Економски	Ограничавање дигиталног тржишта и прекограничног пословања
Управљачки	Недовољна основа за модернизацију јавне управе
Друштвени	Уски домет дигиталне инклузије
Финансијски	Неиспуњавање услова за ЕУ фондове
Животна средина	Неутрално

ОПЦИЈА 3: Потпуно усклађивање са eIDAS 2.0 (ИЗАБРАНА ОПЦИЈА)

Опис: Доношење новог закона у складу са новим прописима ЕУ, укључујући:

- правно уређење Дигиталног новчаника eИД+
- сертификацију нових услуга од поверења
- интероперабилност система
- подршку електронској идентификацији високог нивоа поузданости.

Разлози за прихватање:

- Обезбеђује правну и технолошку усаглашеност са ЕУ.
- Омогућава иновације у привреди и дигиталну трансформацију јавног сектора.
- Унапређује поверење грађана и привреде у дигиталне услуге.
- Омогућава коришћење европских фондова и техничке помоћи.

Ефекти:

Категорија	Ефекат
Економски	Већа ефикасност, конкурентност и тржишна интеграција
Управљачки	Јачање капацитета јавне управе и регулатора
Друштвени	Инклузиван приступ јавним услугама
Финансијски	Могућност повлачења ИПА фондова, уштеда у канцеларијском материјалу
Животна средина	Индиректно позитиван ефекат (мање папирних докумената)

Одабрана је опција 3 — Потпуно усклађивање са eIDAS 2.0 јер даје висок степен правне предвидљивости, позитивне ефекте по економију и грађане, као и усаглашеност са приоритетима ЕУ и националним стратешким документима.

5) Која је међународна упоредна пракса у регулисању области?

Представити кључна решења у предметној области у упоредивим земљама Европске уније, земљама у окружењу или другим упоредивим земљама. Уколико се овим прописом врши усклађивање са прописом Европске уније представити релевантне налазе ex-ante анализе ефеката које је спровела администрација Европске уније, уколико је ова анализа доступна.

У области електронске идентификације, електронског документа и услуга од поверења, Република Србија се усмерава на усаглашавање са правним тековинама Европске уније, Регулатором (ЕУ) 910/2014 (eIDAS) и њеним предстојећим проширењем кроз eIDAS 2.0 која уводи Европски дигитални идентитет (EUDI Wallet) – *Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework*. У наставку је приказ упоредне међународне праксе и кључних решења у неколико релевантних земаља.

1. Европска унија — правни оквир: eIDAS и eIDAS 2.0

- **Основни акт:** Регулатора (ЕУ) 2024/1183 о електронској идентификацији и услугама од поверења – *Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework*.
- **Циљ:** Препознавање електронске идентификације и потписа на нивоу целе ЕУ
- **eIDAS 2.0:** Усвојена нова регулатива (2024) којом се:
 - уводи **Европски Дигитални новчаник eИД+ (EUDI Wallet)**
 - дефинишу **нове услуге од поверења** (нпр. потврда о атрибутима, електронски регистри)
 - захтева **интероперабилност националних система** и
 - уводи **обавезу понуде Дигиталног новчаника eИД+ за све држављане и резиденте ЕУ**.

2. Немачка

- **Систем:** „BundID” платформа за приступ дигиталним услугама
- **Решења:**
 - Интегрисана употреба националне ID картице са NFC чипом
 - Интероперабилан систем преко eIDAS ноде
 - Активно тестирање EUDI Wallet-a у оквиру *EU Large Scale Pilot-a*
- **Циљ:** Примена високог нивоа електронске идентификације (енгл. LoA high) у јавним и финансијским услугама.

3. Естонија

- **Систем:** „Estonia’s e-ID: The Cornerstone of a Seamless Digital Society”
- **Решења:**
 - Јединствена дигитална идентификација за све грађане и резиденте
 - 100% државних услуга доступно преко е-идентитета
 - Уведен мобилни ID и Smart-ID
- **EUDI Wallet:** Естонија је координатор тест фазе Wallet-а у области финансија и јавних услуга.

4. Словенија (пример из окружења)

- **Систем:** „SI-PASS” и квалификовани TSP-ови
- **Решења:**
 - Приступ свим е-услугама преко електронског идентитета (национална картица, мобилни ID)
 - Закон усаглашен са eIDAS 2.0
 - Активно учешће у EU Pilot пројектима за EUDI Wallet (пилот-сервис за здравствене услуге).

5. Мађарска

- **Систем:** „eSzemélyi” (електронска лична карта)
- **Решења:**
 - Квалификовани TSP-ови пружају е-потпис и електронско печатање
 - Централизован систем јавних услуга
 - У току је правно усклађивање за eIDAS 2.0.

Европска комисија је у свом **Impact Assessment** документу за **eIDAS 2.0** (2021/2022)⁸⁵ навела следеће очекиване ефекте увођења EUDI Wallet-а:

Категорија	Очекивани ефекти
Економски	Повећање БДП-а ЕУ до 9,6 милијарди евра годишње због лакшег приступа услугама
Друштвени	Повећано поверење грађана у дигиталне услуге, смањење дигиталног јаза
Управљачки	Боља контрола грађана над сопственим подацима и проширени приступ услугама
Финансијски	Смањење трошкова верификације идентитета до 80% у приватном сектору
Ризици	Потреба за јачањем информационе безбедности и интероперабилности међу системима

Већина држава ЕУ је већ започела или спровела усаглашавање са **eIDAS 2.0** и уводи инфраструктуру за **EUDI Wallet**.

Србија прати овај тренд и усклађивањем законодавства обезбеђује претпоставке за учешће у прекограничним дигиталним токовима, повећава информациону безбедност и отвара могућности за развој дигиталне економије.

⁸⁵ Извор: European Commission SWD(2021) 124 final – eIDAS 2.0 Impact Assessment, доступан на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021SC0124>

4. Анализа економских ефеката

- 1) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нови, укида или мења постојећи административни поступак и/или административни захтев за привредне субјекте и који су позитивни ефекти овог решења? Да ли предложена решења утичу на повећање или умањење административних трошкова⁸⁶ и колико износи повећање или умањење административних трошкова које сноси привредни субјект?

Описати административни поступак и/или административни захтев који се уводи, укида или мења и одредити привредне субјекте на коју се односи (правна форма, величина, делатност, итд). Проценити износ повећања или умањења административног трошка који настаје као последица увођења, укидања или измене административног поступка и/или административног захтева. Одредити да ли је у питању једнократан или понављајући трошак (ако се понавља – одредити интервале у којима се понавља). Представити позитивне ефекте (користи) увођења новог, укидања или измене постојећег административног поступка и/или административног захтева, и одредити циљне групе (привредне субјекте, грађане, органе, односно организације који врше јавна овлашћења, итд.) на које се односе позитивни ефекти. Износ повећања или умањења административног трошка може се проценити применом модела стандардног трошка.

Да, делимично се мењају постојећи поступци, неки се поједностављују, а уводи се обавезан поступак акредитације који је био прописан (ако се испуне услови,) као и електронски механизми идентификације и приступа електронским услугама путем Дигиталног новчаника еИД+.

Значајна новина је поступак акредитације тела за оцењивање усаглашености, које врши проверу испуњености услова шема електронске идентификације, односно Дигиталног новчаника еИД+ који су прописани Законом. Поступак ће се спроводити у складу са Законом о акредитацији⁸⁷ од стране Акредитационог тела Србије (у даљем тексту АТС). Министарство је, у складу са Законом, вршило оцењивање усаглашености, односно било Законом прописано тело за оцењивање усаглашености, тако да се поступак акредитације није спроводио.

Акредитација се спроводи у шест фаза:

- фаза 1: подношење пријаве за акредитацију
- фаза 2: преиспитивање пријаве за акредитацију
- фаза 3: припрема за оцењивање
- фаза 4: оцењивање
- фаза 5: доношење одлуке о акредитацији
- фаза 6: оцењивања у циклусу акредитације.

Поступак акредитације покреће се пријавом коју тело за оцењивање усаглашености подноси АТС-у. Уз пријаву за акредитацију, подноси се доказ о уплаћеној републичкој административној такси за трошкове обраде пријаве. Пријава садржи име, адресу и правни статус подносиоца пријаве, јасно дефинисан тражени обим акредитације, као и друге податке и документацију у складу с правилима акредитације. АТС и подносилац пријаве за акредитацију уговором уређују међусобна права и обавезе у складу са општим актима АТС-а. Подносилац пријаве омогућава представницима АТС-а увид у сва документа битна за спровођење поступка акредитације, приступ у све просторије које су у вези с пословима

⁸⁶ Административни трошак је трошак времена и новца које утроси привредни субјекат или грађанин за информисање о административном поступку или административном захтеву, у смислу закона којим се уређује Регистар административних поступака, припрему и достављање захтева, пријаве или обавештења и пратеће документације, ангажовања трећег лица и вршење плаћања у административном поступку или административном захтеву, као и за преузимање акта којим се одлучује у административном поступку и друго

⁸⁷ Закон о акредитацији, „Службени гласник РС”, бр. 73/2010. 47/2021, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rup/sus/skupstina/zakon/2010/73/2/re>

оцењивања усаглашености за које се тражи акредитација, као и контакте са особљем које је укључено у те послове.

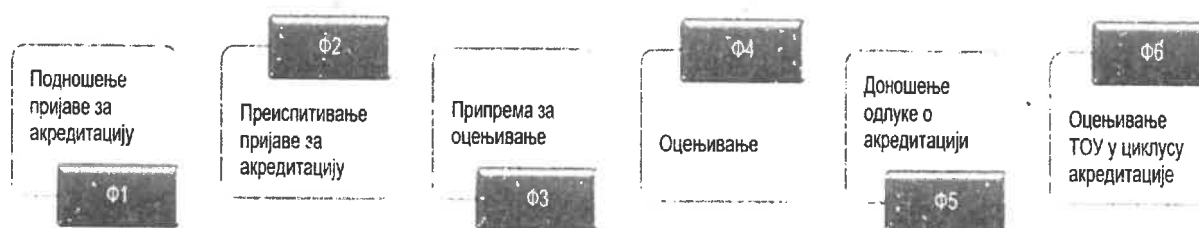
Поступак акредитације траје најдуже осам месеци од дана подношења пријаве за акредитацију. Изузетно, рок се може продужити на писани захтев подносиоца пријаве, и то најдуже за четири месеца од дана истека прописаног рока (осам месеци). У случају да АТС не врши, односно не може да спроведе поступак акредитације, о томе обавештава подносиоца пријаве у року од 30 дана од пријема пријаве. У случају да АТС не оконча поступак акредитације у прописаном року АТС је дужан је да изврши повраћај уплаћеног износа на име трошкова акредитације на рачун подносиоца пријаве у року од 30 дана од дана истека рока. Уколико подносилац пријаве одустане од пријаве за акредитацију АТС не врши повраћај уплаћеног износа на име трошкова акредитације на рачун подносиоца пријаве.

АТС са документацијом која се предаје поступа у складу са актима АТС о поверљивости. Представник надлежног Министарства, може да учествује у делу поступка акредитације тела за оцењивање усаглашености у сврху именовања, односно овлашћивања, у својству посматрача, а уз поштовање правила поверљивости и других општих аката АТС.

Ако се након спроведеног поступка акредитације утврди да подносилац пријаве испуњава захтеве одговарајућих српских стандарда којима су преузети хармонизовани стандарди и када је применљиво, све додатне захтеве, укључујући и захтеве утврђене за поједине области, АТС доноси одлуку о акредитацији и **издаје сертификат о акредитацији**. Сертификат о акредитацији се издаје на пет година уз проверу на сваке две године.

Ако се током поступка акредитације утврди да подносилац пријаве не испуњава прописане услове, АТС налаже да подносилац пријаве спроведе корективну активност, када је то примењиво. Даном налагања корективне активности не продужава се рок за поступак акредитације, осим уколико подносилац пријаве то захтева.

Ако се након спроведеног поступка акредитације утврди да подносилац пријаве не испуњава прописане услове, АТС доноси одлуку да се не додели акредитација.

Дијаграм 13 Поступак акредитације

Ако се у току важења акредитације утврди да је тело за оцењивање усаглашености озбиљно прекршило своје обавезе, АТС доноси одлуку о суспензији или укидању акредитације. Одлука о суспензији акредитације доноси се најдуже на шест месеци. Одлуку којом се утврђује промена обима, суспензија или укидање акредитације, АТС може донети и на основу захтева акредитованог тела за оцењивање усаглашености.

На захтев акредитованог тела за оцењивање усаглашености може се обновити акредитација. Ако се након спроведеног поступка за обнављање акредитације утврди да подносилац пријаве испуњава прописане услове, АТС доноси одлуку о обнављању акредитације и издаје сертификат о акредитацији. Ако се након спроведеног поступка за обнављање акредитације утврди да подносилац пријаве не испуњава прописане услове, АТС доноси одлуку да се акредитација не обнови или да се обнови акредитација у промењеном обиму. Поступак за обнављање акредитације траје најдуже четири месеца од дана подношења пријаве. Изузетно, рок се може продужити на писани захтев подносиоца пријаве, и то најдуже за четири месеца од дана истека рока.

На одлуке АТС-а може се изјавити жалба која се подноси АТС у року од 15 дана од дана достављања одлуке. О жалби Комисија за жалбе (у даљем тексту: Комисија) доноси одлуку у року од 30 дана од дана пријема жалбе. Комисију, као стално тело, образује Управни одбор АТС од: једног члана из министарства надлежног за послове акредитације, једног члана из реда експерата за лабораторије, једног члана из реда експерата за контролна тела, једног члана из реда експерата за сертификациона тела, једног члана који је представник тела за оцењивање усаглашености из других области акредитације, једног члана на предлог Привредне коморе Србије, два члана из националног тела за стандардизацију и по једног члана из надлежног Министарства. Члан Комисије из министарства надлежног за послове акредитације је председник Комисије. Председник комисије, за одлучивање по свакој појединачној жалби, одређује два члана комисије у зависности од области која је предмет жалбе. Чланови комисије који одлучују о појединачној жалби не смеју имати пословни интерес, нити бити особе које су посредно или непосредно биле укључене или повезане са активностима које су предмет жалбе. По потреби на предлог председника Комисије, у раду Комисије, без права гласа, могу учествовати и независни стручњаци из области која је предмет жалбе.

АТС уписује акредитовано тело у јавни Регистар акредитованих тела за оцењивање усаглашености.

1. ЈП "Пошта Србије" Београд Функција набавки, инвестиција и одржавања Подфункција инвестиција и одржавања Сектор за одржавање објеката и основних средстава, Самостално одељење за контролисање инсталација и уређаја за гашење пожара и инсталација посебних система

Београд, Таковска 2, 11000 Београд
Контролна тела по стандарду SRPS ISO/IEC 17020:2012

Основни подаци	Статус предмета		Контакт особа
Број пр.: 2-03-408	Статус акр.:	Акредитован	Име и презиме:
ПИБ: 100002803	Статус суспензије:	Без суспензије	Функција:
Акр. број: 06-323	Датум прве акр.:	30. јануар 2020.	Телефон:
Web: http://www.posta.rs/	Датум последње акр.:	30. јануар 2024.	Факс:
Тел: +381113641600	Датум истицања/укидања акр.:	29. јануар 2028.	Е-маил:
Факс: +381113974595			

Илустрација 1 Приказ података доступних на јавном Регистру акредитованих тела за оцену усаглашености

АТС може да упути тело за оцењивање усаглашености регистровано у Републици Србији да пријаву за акредитацију поднесе акредитационом телу друге државе, ако АТС не врши послове акредитације за одређена оцењивања усаглашености из поднете пријаве. АТС може да затражи од акредитационог тела друге државе да изврши један део активности из поступка акредитације и у том случају сертификат о акредитацији издаје АТС. Сертификат о акредитацији које је издало акредитационо тело друге државе уписује се у регистар акредитованих тела за оцењивање усаглашености који води АТС.

Након добијања сертификата о акредитацији, акредитовано тело спроводи поступак оцењивања усаглашености за: регистрацију шема електронске идентификације, односно регистрацију квалификоване услуге од поверења.

Поступак оцењивања испуњености услова за пружање квалификованих услуга од поверења започиње подношењем захтева. Након спроведеног оцењивања испуњености услова тело за оцењивање усаглашености сачињава извештај о оцењивању усаглашености. Оцењивање испуњености услова врши се пре почетка пружања квалификованих услуга од поверења и најмање једном у 24 месеца. Поступак се спроводи у складу са законом којим се уређује општи управни поступак.

Након завршеног оцењивања испуњености услова пружалац услуге од поверења доставља Министарству извештај о оцењивању усаглашености, у року од три радна дана од дана када га је примио.

Министарство може захтевати ванредно оцењивање испуњености услова како би потврдило да пружалац квалификованих услуга од поверења и квалификоване услуге од поверења које он пружа испуњавају услове прописане овим законом, а посебно ако се утврде неправилности у пружању квалификованих услуга од поверења, односно ако наступи инцидент који је у значајној мери угрозио или нарушио информациону безбедност.

Ванредно оцењивање испуњености услова врши тело за оцењивање усаглашености које није повезано са вршењем претходног оцењивања.

Ако пружалац квалификоване услуге од поверења не испуњава неки од услова прописаних овим законом, Министарство му налаже отклањање утврђених недостатака у року не дужем од 90 дана.

Ако пружалац квалификоване услуге од поверења у задатом року не отклони утврђене неправилности и не испуни прописане услове, Министарство доноси решење о укидању статуса квалификованог пружаоца услуга од поверења и обустављању пружања одговарајуће услуге од поверења коју пружа и доставља га, у складу са законом.

Ако орган надлежан за заштиту података о личности приликом вршења надзора утврди да је пружалац квалификоване услуге од поверења вршио обраду података о личности супротно закону и донесе решење којим се захтева престанак обраде, Министарство доноси решење о укидању привремено предузима одговарајуће мере у складу са овим законом и законом којим се уређује инспекцијски надзор.

Издавалац квалификованих електронских сертификата који намерава да престане са обављањем делатности дужан је да о намери раскида уговора обавести сваког корисника квалификоване услуге од поверења и Министарство, најмање три месеца 90 дана пре настанка намераваног престанка обављања делатности.

Издавалац квалификованих електронских сертификата који престаје са обављањем послова дужан је да обезбеди код другог пружаоца услуга од поверења наставак обављања услуге за кориснике квалификоване услуге од поверења којима је издао сертификат, а ако за то нема могућности, дужан је да опозове све издате сертификате и о предузетим мерама одмах обавести Министарство.

Пружалац квалификованих услуга од поверења подноси захтев Министарству за упис у **Регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења**. Пружалац квалификованих услуга од поверења мора бити уписан у регистар пре отпочињања пружања квалификованих услуга од поверења. Уз захтев прилажу се докази о чињеницама исказаним у захтеву укључујући извештај о оцењивању усаглашености којим је оцењено да подносилац захтева и квалификоване услуге од поверења које он намерава да пружа испуњавају услове из овог закона. Министарство решава о упису пружаоца квалификованих услуга од поверења у

Регистар у року од 60 дана од дана подношења уредног захтева. У поступку Министарство може захтевати прилагање додатних доказа, као и додатну проверу техничких и безбедносних компоненти и оперативног рада.

Ако пружалац квалификованих услуга од поверења испуњава услове, Министарство решењем утврђује врсту услуге коју пружа, и врши упис у регистар. Ако пружалац услуга престане да испуњава услове прописане овим законом Министарство доноси решење о његовом брисању из регистра.

Поступак оцењивања испуњености услова за пружање услуге електронске идентификације започиње подношењем захтева. Пружалац услуге електронске идентификације уз захтев за сертификацију шеме електронске идентификације доставља: техничку спецификацију система, опис мера за заштиту података и приватности; извештај о процени ризика и рањивости, опис процедура за надзор и отклањање рањивости и доказ о усклађености са релевантним стандардима. Оцењивање усаглашености, односно сертификација обухвата техничке, организационе и безбедносне аспекте шема електронске идентификације.

Након спроведеног оцењивања испуњености услова тело за оцењивање усаглашености сачињава извештај о оцењивању усаглашености. Оцењивање испуњености услова врши се пре уписа у регистар и најмање једном у 24 месеца. Поступак се спроводи у складу са законом којим се уређује општи управни поступак. Тело за оцењивање усаглашености на основу захтева издаје сертификат којим потврђује усклађеност шема електронске идентификације са безбедносним и техничким захтевима прописаним овим законом.

Сертификат о усаглашености важи највише пет година, уз обавезу спровођења редовне процене рањивости најмање сваке две године. Ако се утврди рањивост издате шеме електронске идентификације, тело које је издало шему без одлагања га суспендује. Када се рањивост отклони шема електронске идентификације се поново ставља на располагање кориснику. Ако се рањивост не отклони у року од 90 дана од суспензије сертификат се опозива и повлачи из употребе.

Пружалац услуге електронске идентификације подноси Министарству захтев и потребну документацију за упис у Регистар пружалаца услуга електронске идентификације и о шемама електронске идентификације. Поступак регистрације спроводи се у складу са законом којим се уређује општи управни поступак.

Поступак регистрације Дигиталног новчаника еИД+ започиње захтевом Канцеларије за информационе технологије и електронску управу и спроводи се на начин на који се врши оцењивања испуњености услова за пружање услуге електронске идентификације. Када се утврди да су испуњени услови, актом Владе утврђује се да се Дигитални новчаник еИД+ може уписати у Регистар.

Описани поступци односе се на оне који ће се акредитовати за пружање одређених квалификованих услуга од поверења, као и на поступак оцењивања усаглашености и упис у одговарајући регистар. Ови поступци захтевају припрему одговарајуће документације која може трајати неколико недеља, а у поступку комуникације са надлежним органима процена утрошка времена је до 2 сата. Финансијски трошкови односе се на плаћање одговарајућих такси који су већ наведени.

Поступак набавке/добивања сертификата одређене шеме електронске идентификације и квалификованих услуга од поверења (електронске доставе, архивирања, потписивања, печатања) мења се на начин који неће утицати на корисника услуга од поверења – физичка

и правна лица, као и органе јавне управе. И даље ће поједине услуге бити бесплатне, као што су издавање ConsentID сертификата, потписа на личној карти, као и електронске доставе у Јединствен електронски сандучић.

Корисницима су на располагању и комерцијални пружаоци услуга који наплаћују услуге од 3.600 РСД⁸⁸ (нпр. за квалификовани електронски сертификат који важи три године) до 120.000 РСД⁸⁹ (нпр. за квалификовани електронски печат на ХСМ уређају). Поступак се може спроводити електронским путем.

2) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа финансијска обавеза за привредне субјекте? Који су позитивни ефекти увођења нове, измена или укидања обавезе?

Описати предложена решење прописа којим се уводи нов, мења или укида постојећи порез, допринос, накнада, такса, акциза, царина, односно мења стопа, основица, обвезник или плаћац. Проценити износ повећања или умањења ових трошкова и одредити привредне субјекте који ће сносити трошак (правна форма, величина, делатност, итд). Одредити да ли је у питању једнократан или понављајући трошак (ако се понавља – одредити и интервале у којима се понавља). Представити сврху увођења нове, измена или укидања финансијске обавезе, тј. описати позитивне ефекте (користи) и циљне групе (привредне субјекте, грађане, органе, односно организације који врше јавна овлашћења, итд.) на које се односе позитивни ефекти.

Да, уводи се нова финансијска обавеза код поступка акредитације тела за оцењивање усаглашености шема електронске идентификације пред Акредитационим телом Србије, које врши проверу испуњености услова који су прописани Законом. Подносилац пријаве за акредитацију и акредитована тела за оцењивање усаглашености (у даљем тексту: ТОУ) плаћају одговарајуће трошкове акредитације, у складу са Одлуком о висини трошкова акредитације АТС-а⁹⁰. Начин на који се одређује висина таксе дат је у наредној табели.

Трошкови из тачке 1), 2) и 3) обухватају: преиспитивање пријаве и обављање припремних активности за отпочињање поступка акредитације, поступка проширења обима акредитације и поступка поновне акредитације.

Трошкови из тачке 4) обухватају: припреме за прелиминарну посету, обављање прелиминарне посете код подносиоца пријаве и трошкове пута.

Трошкови оцењивања из тачке 5) одређују се појединачно за сваку прву акредитацију, обновљену акредитацију, проширење обима акредитације, редовни и ванредни надзор, у зависности од укупног броја дана оцењивања.

Трошкови оцењивања укључују преглед документације, оцењивање на лицу места и трошкове пута.

Укупан број дана оцењивања одређује се у зависности од обима акредитације, односно броја метода или поступака испитивања/еталонирања/контролисања или сертификације.

У случају ванредног надзора трошкови су једнаки као за редовни надзор. Трошкове ванредног надзорног оцењивања плаћа акредитовано ТОУ ако се стварно утврде неусаглашености ради којих је покренут ванредни надзор.

⁸⁸ Извор: <https://pks.rs/strana/sekcija/usluge-elektronski-sertifikat-kvalifikovani-elektronski-sertifikat>

⁸⁹ Извор: <https://www.ca.posta.rs/cenovnik.htm>

⁹⁰ Упутство за примену Одлуке о висини трошкова акредитације, доступно на адреси: <https://www.ats.rs/sr/dokument/638>

Трошкови из тачке 6) обухватају: промоцију акредитације и акредитованих ТОУ, обавештавање акредитованих ТОУ о свим новостима у области акредитације и систему акредитације у Републици Србији, ЕУ и у свету, припрему и обезбеђивање релеватних докумената, као и припрему за редовно надзорно оцењивање.

Табела 2 Висина трошкова акредитације

Висина трошкова акредитације	Динара
1) трошкови обраде пријаве за отпочињање прве акредитације	70.500
2) трошкови обраде пријаве за проширење обима акредитације	44.000
3) трошкови обраде пријаве за поновну акредитацију	51.500
4) трошкови прелиминарне посете	45.000
5) трошкови оцењивања по дан/оцењивачу	68.500
6) трошкови одржавања акредитације (годишња накнада):	
6.1 за лабораторије за испитивање, еталонирање, медицинске лабораторије:	
- до 25 акредитованих метода	45.000
- од 26 до 100 акредитованих метода	89.000
- преко 100 акредитованих метода	166.000
6.2 за контролна тела:	
- до 10 области контролисања	85.000
- преко 10 области контролисања	128.000
6.3 за сертификациона тела за сертификацију производа:	
- до 10 производа/групе производа	85.000
- преко 10 производа/групе производа	128.000
6.4 за сертификацију система менаџмента:	
- до 10 области индустријско-економског сектора	85.000
- преко 10 области индустријско-економског сектора	128.000
6.5 за сертификациона тела за сертификацију особа:	
- до 10 области	85.000
6.6 за сертификацију ПТ провајдера	
- до 10 програма за испитивање оспособљености	85.000
- преко 10 програма за испитивање оспособљености	128.000

Иако је у питању поступак који ће изискивати додатни трошак за оне који ће одлучити да се акредитују и постану тела која ће вршити оцењивање усаглашености, они ће, када се акредитују, наплаћивати таксу од привредних субјеката који ће подносити захтеве за пружање одређене квалификоване услуге од поверења. Ову таксу је до сада се наплаћивало Министарство које је вршило оцењивања усаглашености и упис у одговарајући регистар, у складу са Законом.

Таксе за шеме електронске идентификације, прописане су Законом о републичким административним таксама⁹¹ под тарифним бројем 23. За решење које се доноси у вези са уписом у регистар пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске

⁹¹ Закон о републичким административним таксама: „Службени гласник РС”, бр. 43/2003-9, 51/2003-14 (исправка), 61/2005-60, 101/2005-28 (др. закон), 5/2009-7, 54/2009-24, 50/2011-7, 93/2012-21, 65/2013-3 (др. закон), 83/2015-6, 112/2015-16, 113/2017-192, 3/2018-3 (исправка), 95/2018-238, 38/2019-75, 86/2019-11, 90/2019-3 (исправка), 144/2020-5, 138/2022-274, 92/2023-237, 94/2024-349, доступан на адреси: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2003/43/2/reg>

идентификације који се води у складу са законом којим се уређује електронски документ, електронска идентификација и услуге од поверења, и то за:

- 1) решење по захтеву за упис шеме електронске идентификације високог нивоа поузданости у регистар пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације – 339.890 РСД
- 2) решење по захтеву за упис шеме електронске идентификације средњег нивоа поузданости у регистар пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације – 172.690 РСД
- 3) решење по захтеву за упис шеме електронске идентификације основног нивоа поузданости у регистар пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације – 86.480 РСД
- 4) решење по жалби на решење о одбијању захтева за упис шеме електронске идентификације у регистар пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације – 3.130 РСД
- 5) решење о упису промене података у регистар пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације – 3.130 РСД
- 6) решење о брисању из регистра пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације – 3.130 РСД.

Такса за услуге од поверења прописана је тарифним бројем 23а. За решење које се доноси у вези са уписом у регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења који се води у складу са законом којим се уређује електронски документ, електронска идентификација и услуге од поверења, и то за:

- 1) решење по захтеву за утврђивање испуњености услова за пружање квалификоване услуге од поверења, односно за упис пружаоца квалификоване услуге од поверења и/или квалификоване услуге од поверења у регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења – 339.890 РСД
- 2) решење по жалби на решење о одбијању захтева за упис у регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења – 3.130 РСД
- 3) решење о упису промене података у регистар пружалаца квалификованих услуга од поверења – 3.130 РСД
- 4) решење о брисању пружалаца квалификованих услуга од поверења из регистра пружалаца квалификованих услуга од поверења – 3.130 РСД.

Упоређујући трошкове акредитације који оквирно могу износити 500.000-800.000 РСД и зараду коју ће акредитована тела моћи да остваре приликом оцењивања усаглашености – 340.000 РСД за свако оцењивање усаглашености за шему електронске идентификације високог нивоа поузданости, односно утврђивање испуњености услова за пружање квалификоване услуге од поверења, може се закључити да зарада коју могу остварити акредитована тела зависи од броја привредних субјеката који се пријављују за пружање квалификованих услуга од поверења или издавање шема електронске идентификације.

Ипак, овако уређен поступак уједначен је са европском праксом и регулативном и отвара простор европском тржишту и комерцијалном пружању оваквих услуга које се наплаћују и до неколико стотина хиљада еура.

Према Стандардном моделу трошкова (енгл. *Standard Cost Model*), административни трошкови се смањују на следећи начин:

Елемент трошка	Тренутно	Након измена	Разлика
Просечно време припреме документације	2 часа	15 минута	-1,75 ч
Цена квалификованог потписа по кориснику/год	1.500 РСД	Бесплатно (уграђено у Дигитални новчаник еИД+)	-1.500 РСД
Достава докумената (курир/пошта)	400 РСД по захтеву	Бесплатно (електронским путем)	-400 РСД
Време комуникације са органима	1,5 час	0,25 сати	-1,25 ч

Укупно смањење трошкова је око 2.000 РСД по поступку/годишње по кориснику. Значајно је и што ће корисници електронске потврде атрибута моћи да користе више пута без подношења захтева за добијање потврда и уверења, што ће утицати на смањење трошкова (400 РСД по захтеву).

Предложеним решењима долази до измене и укидања постојећих финансијских обавеза, односно до прерасподеле трошкова који се односе на идентификацију, електронске сертификате и приступ електронским услугама.

Увођење Дигиталног новчаника еИД+ може утицати на измену начина плаћања такси и накнада. Уместо појединачног плаћања такси и накнада по захтеву, дигиталним новчаником омогућава се:

- аутоматско повезивање са е-фактурама и системом еПлаћање на Порталу еУправа
- поједностављен начин обрачуна, смањење кашњења, грешака и трошкова администрације.

што утиче на смањење индиректних трошкова у управљању обавезама.

Процена износа смањења финансијских трошкова дата је у наредној табели:

Врста трошка	Тренутно	Након измена	Разлика
Годишња накнада за QES сертификат	20.000 РСД	бесплатно	-20.000 РСД
Трошкови приступа ел. услугама	5.000 РСД годишње	бесплатно	-5.000 РСД
Банкарски трошкови	1.000	бесплатно	-1.000 РСД

Укупно смањење по привредном субјекту је око 26.000 РСД годишње по кориснику, више уколико субјекат користи више сервиса или има више запослених који користе електронске сертификате.

На кога се трошкови односе:

Категорија	Оптерећење/олакшица
Микро и мала предузећа	највеће релативно смањење трошкова
Средња и велика предузећа	значајне уштеде на већем броју корисника
Привредни субјекти у ИТ и банкарству	директни корисници интероперабилности

Углавном се ради о понављајућим трошковима (годишњи интервали), али постоје и једнократни трошкови имплементације новог система (прилагођавање ИТ система, интеграција Дигиталног новчаника еИД+).

Сврха и позитивни ефекти увођења/укидања обавеза:

Позитивни ефекти	Објашњење
Смањење финансијског оптерећења	Посебно за мала и средња предузећа, кроз укидање плаћања за сертификате
Побољшање финансијске дисциплине	Аутоматизација обрачуна и плаћања, мање грешака и закашњења
Повећање сигурности и поверења	Мање трошкова уз већу правну сигурност у дигиталним трансакцијама
Интероперабилност и лакши излазак на ЕУ тржиште	Јединствени дигитални идентитет прихваћен у ЕУ

Предложеним решењима једнократно се уводе нови финансијски намети, али се и укидају или смањују постојећи трошкови који привредни субјекти имају при коришћењу квалификованих електронских сертификата, идентификацијом и приступом електронским услугама, што има директан позитиван ефекат на финансије микро, малих и средњих предузећа, а индиректно побољшава дигиталну конкурентност и усклађеност са ЕУ тржиштем.

3) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа обавеза која утиче на повећање или умањење трошкова производње и/или пружања услуга које сноси привредни субјект? Колико износи повећање или умањење ових трошкова? Да ли се обавеза може испунити на домаћем тржишту и да ли је рок за испуњење обавезе примерен? Који су позитивни ефекти увођења нове, измена или укидања обавезе?

Описати предложена решења прописа којим се уводи нова, мења или укида постојећа обавеза која директно или индиректно утиче на измену процеса производње и/или пружања услуге (нпр. увођење или укидање обавезне примене неког техничког захтева, примене одређене опреме, запошљавања лица које испуњава критеријуме које се односе на ниво образовања и компетенција, итд.). Проценити износ повећања или умањења трошкова који произилазе из овог решења и одредити циљне групе (правна форма, величина, делатност, итд) који ће сносити трошак. Одредити да ли је у питању једнократан или понављајући трошак (ако се понавља – одредити и интервале у којима се понавља). Представити да ли се обавеза може испунити на домаћем тржишту и да ли је рок за испуњење обавезе примерен. Представити позитивне ефекте (користи) од увођења нове, измена или укидања ове обавезе, тј. описати и одредити циљне групе (привредне субјекте, грађане, органе, односно организације који врше јавна овлашћења, итд.) на које се односе позитивни ефекти.

Да. Предложеним решењима мења се постојећа обавеза у вези са електронском идентификацијом, приступом електронским услугама и применом техничких стандарда за електронску комуникацију. Ове промене не представљају техничке баријере, али утичу на процесе унутар привредних субјеката, нарочито оних који пружају или користе електронске услуге.

Кључна новина је увођење обавезе прилагођавања софтверских решења за подршку Дигиталном новчанику еИД+ и новим форматима електронске идентификације. Уводе се **нови технички стандарди**: подршка за Дигитални новчаник еИД+, QR кодови, мобилна идентификација, интероперабилност (EUDI API и др). **Обавезна примена** је за институције и

привредне субјекте које желе да пружају јавне услуге, банкарске, здравствене или логистичке услуге уз признавање дигиталног идентитета на нивоу ЕУ. Утицај на производњу/пружање услуга је:

- потреба за унапређењем или интеграцијом постојећих **аутентификационих и приступних система**
- ангажовање ИТ стручњака или уговарања са трећим странама за имплементацију
- једнократни или краткорочни инвестициони трошак.

Процена трошкова наведена је у наредној табели:

Категорија привред.суб.	Пример активности	Процењени трошак (РСД)	Понављање трошка
Микро	Минимална интеграција	30.000-100.000	Једнократно
Мало	Ажурирање система	100.000-400.000	Једнократно + годишње (<60.000 РСД)
Средње/велико	Комплетна интеграција	60.000-2 М	Једнократно + годишње (<200.000 РСД)

***Напомена:** Трошкови варирају у зависности од постојећег техничког стања, броја корисника и комплексности инфраструктуре.

Обавеза се може у потпуности испунити на домаћем тржишту уз подршку Канцеларије за информационе технологије и електронску управу и домаћих ИТ компанија које се већ баве:

- развојем система за електронску идентификацију
- интеграцијом квалификованих електронских сертификата и услуга од поверења и
- консалтингом за усклађеност са техничким стандардима.

Рок за испуњење захтева прописаних Законом је примерен. Предвиђа се фазна имплементацију до 2030. године (као и у ЕУ), са прелазним роковима у којима се:

- постављају пилот-пројекти
- тестирају дигитални новчаници
- добијају финансијска средства кроз нпр. ЕУ фондове ако недостају буџетска средства.

Република Србија **није у обавези** да прати рокове европских земаља јер рокови зависе од правног усклађивања и укључивања у европску инфраструктуру али **планира да изврши имплементацију и увођење Дигиталног новчаника еИД+ и услуга од поверења у истом року.**

Позитивни ефекти увођења нових законских решења су следећи:

Ефекат	Опис
Побољшање услуга и корисничког искуства	Бржи, сигурнији и усклађени процес идентификације и приступа сервисима
Конкурентност на ЕУ тржишту	Могућност понуде услуга грађанима и привредним субјектима из других држава
Смањење безбедносних ризика	Употреба стандардизованих, доверљивих механизма за приступ подацима
Дигитализација и оптимизација процеса	Мање потребе за физичким присуством и папирним доказима

Циљне групе на које се односе ефекти су:

Циљна група	Утицај
Привредни субјекти у ИТ-у	Унапређење производа/услуга и повећање тражње за интеграцију
Финансијски и здравствени сектор	Побољшање ефикасности, смањење трошкова обраде података
МСП и стартапи	Пристап усклађеним тржиштима уз минималне трошкове
Органи јавне власти	Унапређено пружање услуга и усаглашеност са ЕУ захтевима

Иако предложена решења подразумевају **једнократне трошкове прилагођавања**, они су **ограничени, временски планирани и спроводиви**. Позитивни ефекти, посебно у области интероперабилности, смањења оперативних трошкова и дигитализације услуга, знатно превазилазе почетна улагања.

4) На који начин ће предложена решења прописа утицати на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту?

Описати предложено решење прописа које директно или индиректно утиче на ценовну конкурентност домаћих привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту, њихово пословно повезивање и удруживање, унапређење инфраструктуре, трансфер технологије (утицај на иновације и доступност технологије), пристап финансијским средствима, услове за инвестирање, унапређење квалитета радне снаге, обавезе послодаваца, итд.? Описати очекиване ефекте и одредити привредне субјекте на које се ефекти односе и описати мере које ће се предузети у случају идентификовања негативних ефеката предложеног решења (нпр. мере подршке у прилагођавању домаћих привредних субјеката обавезама које се намећу приликом усаглашавања прописа са решења прописа ЕУ и др.).

Предложеним решењима предвиђа се:

- успостављање интероперабилних система дигиталне идентификације и аутентификације
- примена јединствених техничких стандарда за електронске услуге и поверење у дигиталне трансакције
- омогућавање признатог Дигиталног новчаника еИД+ за прекограничне услуге
- олакшан и сигуран пристап јавним и приватним онлајн услугама на територији ЕУ.

Ове мере утичу директно на смањење баријера у електронском пословању, посебно у секторима финансија, осигурања, здравства, логистике, електронске трговине и ИТ услуга, као и при пружању јавних услуга.

Ефекти на конкурентност могу се представити по областима утицаја:

Област утицаја	Опис
Ценовна конкурентност	Смањење трошкова обраде, верификације и идентификације корисника; мање посредника
Извоз дигиталних услуга	Јединствени европски идентитет омогућава понуду услуга грађанима и фирмама у ЕУ без препрека

Област утицаја	Опис
Пословно повезивање	Интероперабилност и поверење у идентитете олакшава повезивање са страним клијентима и партнерима
Трансфер технологије	Потреба за увођењем нових решења подстиче иновације и сарадњу са напреднијим партнерима
Квалитет радне снаге	Тражња за новим дигиталним вештинама убрзава потребу за обуком и сертификацијом запослених
Пристап финансијама	Лакша идентификација омогућава дигитално отварање рачуна, подношење захтева за финансирање и сл.
Унапређење ИКТ инфраструктуре	Подстицај за инвестирање у дигиталну инфраструктуру и безбедносне системе

Привредни субјекти на које се ефекти односе представљени су табеларно:

Сектор	Тип предузећа	Облик утицаја
ИТ и финансије	Микро, мала и средња предузећа	Повећање извоза и улазак на ЕУ тржиште
Банкарство и осигурање	Средња и велика	Смањење трошкова KYC/AML процеса
Е-трговина и логистика	Сва предузећа	Бржи проток робе и података кроз дигиталне канале
Здравство и телемедицина	Установе и провајдери услуга	Интероперабилност здравствених података
Јавни сектор	Сви типови	Ефикаснији пристап услугама

Потенцијални негативни ефекти и мере ублажавања дати су у наредној табели:

Потенцијални изазови	Предложене мере подршке
Високи трошкови адаптације код микро и малих предузећа	Државни субвенционисани програми, бесповратна ИКТ средства
Недостатак стручног кадра	Обуке, програми преквалификације, сарадња са образовним институцијама
Непознавање техничких стандарда	Упутства, водичи, техничка подршка од стране државе или комора
Недовољна интероперабилност у почетним фазама	Фазна примена, тестна окружења, sandbox иницијативе
Потенцијални отпор у приватном сектору	Кампање едукације и промоције

Анализа показује да предложена законска решења **значајно унапређују конкурентност српских привредних субјеката**, посебно: у јавном сектору, код услугама ког којих је

неопходан висок степен поузданости електронске идентификације, односно утврђивања идентитета и у прекограничном пружању услуга.

Уз адекватне пратеће мере (финансијска подршка, едукација, техничка помоћ), потенцијални изазови могу бити ублажени и претворени у прилике за модернизацију и раст.

5) На који начин ће предложена решења прописа утицати на конкуренцију?

Да ли се предложеним решењима прописа директно или индиректно утиче на:

- број и врсту учесника на тржишту, односно да ли се додељују одређена искључива права;
- могућност за тржишно надметање, односно договарање између учесника на тржишту;
- слободно формирање цена и могућност избора добављача и производа;
- могућности на улазак нових учесника на тржиште прописивањем критеријума, стандарда или услова;
- могућност да државни органи, органи територијалне аутономије и локалне самоуправе нуде робу и услуге на тржишту заједно са учесницима на тржишту над којима врше надзор?

Предложена законска решења утичу на тржишну конкуренцију **индиректно**, али значајно, кроз **уређење услова пружања услуга од поверења**, што има ефекте на све кључне аспекте тржишног надметања. Закон предвиђа нову обавезу **Канцеларије за информационе технологије и електронску управу** да креира **Дигитални новчаник еИД+**, што се може тумачити и као **искључиво право** које се односи на ово средство електронске идентификације.

Наравно, на тржишту и даље могу бити присутни други издаваоци шема електронске идентификације. Закон промовише **отворено тржиште пружалаца услуга поверења** уз усаглашеност са техничким и безбедносним стандардима, што омогућава улаз нових пружалаца услуга на тржиште, без дискриминације.

Тиме се јача конкуренције међу пружаоцима услуга од поверења (електронски потпис, електронски печат, електронска идентификација, валидација докумената, електронско архивирање и др).

Са друге стране, увођење униформних стандарда и интероперабилности **смањује асиметрију информација** и онемогућава монополизацију.

Законом је предвиђен **независни надзор над пружаоцима услуга поверења**, а нарочито због поступка акредитације, чиме се смањују ризици монополизације и удруживања на тржишту. На тај начин обезбеђују се једнаки услови за тржишно надметање и смањује простор за злоупотребе.

Увођење стандарда (нпр. за издавање Дигиталног новчаника еИД+) дефинише услове за улазак, али **не ограничава улазак**, већ: повећава предвидивост, стимулише иновације и безбедност, као и поставља објективне техничке и организационе критеријуме.

Иако Канцеларије за информационе технологије и електронску управу добија искључиво право да успостави Дигитални новчаник еИД+, надзор над применом закона врши Министарство и надлежна инспекција. На овај начин обезбеђује се контрола над начином пројектовања дигиталног решења, надзор над поштовањем заштите података о личности који су садржани у Дигиталном новчанику еИД+ од стране надлежног органа, као и адекватан механизам електронске идентификације и бесплатно коришћење од стране грађана.

Може се закључити да је степен утицаја позитиван у свим сегментима, што је дато у наредној табели:

Параметар утицаја	Степен утицаја	Врста утицаја
Број и врста учесника	Позитиван	Већа отвореност тржишта
Могућност надметања	Позитиван	Једнаки услови, анти-картелни ефекти
Слободно формирање цена и избора	Позитиван	Више опција за кориснике
Критеријуми за улазак нових учесника	Позитиван	Јасни стандарди, без дискриминације
Однос јавног и приватног сектора	Позитиван	Фер конкуренција, транспарентност

6) На који начин ће предложена решења прописа утицати на микро, мале и средње привредне субјекте (ММСП)?

Приказати разлике у ефектима предложених решења прописа на привредне субјекте различите величине (микро, мале, средње, велике), имајући у виду њихову делатност и форму организовања. Оценити да ли су ефекти прописа на ММСП позитивни или негативни и приказати мере којима се негативан ефекат на ММСП умањује.

Предложена решења имају углавном позитиван ефекат на микро, мале и средње привредне субјекте (ММСП), али у почетној фази могу постојати одређени изазови при усклађивању, посебно за микро предузећа. У наставку је приказ утицаја по величини субјеката и мерама ублажавања.

Микро привредни субјекти (до 10 запослених и годишњи приход до 10 милиона РСД)

- **Позитивни ефекти:**
 - поједностављен приступ електронским услугама идентификације, потписивања и закључивања уговора
 - смањење трошкова кроз употребу једног Дигиталног новчаника eИД+
 - омогућен приступ ширем (ЕУ) тржишту без додатних административних препрека.
- **Изазови:**
 - недовољна дигитална писменост и ресурси за прилагођавање новим прописима
 - потенцијални почетни трошкови интеграције дигиталних решења.
- **Мере ублажавања:**
 - бесплатне обуке у оквиру државних и европских програма
 - финансијски подстицаји (ваучери, субвенције) за дигитализацију.

Мали привредни субјекти (до 50 запослених, приход до 100 милиона РСД)

- **Позитивни ефекти:**
 - побољшана ефикасност пословања кроз дигитализацију административних процедура (електронске фактуре, уговори, сертификација)
 - једноставнија идентификација у прекограничним пословним односима (коришћењем квалификованих услуга од поверења).
- **Изазови:**
 - прилагођавање постојећих ИТ система захтева иницијална улагања.
- **Мере ублажавања:**
 - подршка кроз Развојну агенцију Србије и ИПА фондове за дигиталну трансформацију малих предузећа.

Средњи привредни субјекти (до 250 запослених, приход до 1 милијарде РСД)

- **Позитивни ефекти:**
 - знатно смањење административног оптерећења и трошкова у прекограничној трговини и комуникацији
 - унапређење безбедности и транспарентности у електронском пословању
 - јачање капацитета за конкурисање на ЕУ пројектима и јавним набавкама.
- **Мере подршке:**
 - обука запослених, увођење интероперабилних решења и сертификација кроз националне или регионалне Иновационе центре.

Велики привредни субјекти (приход преко 1 милијарде РСД)

- имају довољне ресурсе за прилагођавање прописима и биће међу првима који ће интегрисати Дигитални новчаник еИД+ и друге услуге од поверења
- могу имати предност на тржишту ако се прописи не уведу истовремено за све актере, што може краткорочно довести до асиметрије.

Анализа показује да су за ММСП ефекти су углавном позитивни, али захтевају период прилагођавања и мере институционалне подршке. Дигитализација пословања доприноси дугорочном смањењу трошкова, већем приступу тржиштима и бољем позиционирању у дигиталној економији.

5. Анализа ефеката на друштво

- 1) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нови, укида или мења постојећи административни поступак за грађане и који су позитивни ефекти овог решења? Да ли предложена решења прописа утичу на повећање или умањење административних трошкова и колико износи повећање или умањење административних трошкова које сnose грађани?

Описати административни поступак који се предложеним решењима прописа уводи, укида или мења и одредити циљну групу на коју се односи (посебно осетљиве друштвене групе⁹². Проценити износ повећања или умањења административног трошка који настаје као последица увођења, укидања или измене административног поступка. Одредити да ли је у питању једнократан или понављајући трошак (ако се понавља – одредити и интервале у којима се понавља). Представити позитивне ефекте (користи) увођења новог, укидања или измене постојећег административног поступка и одредити циљне групе (привредне субјекте, грађане, органе, односно организације који врше јавна овлашћења, итд.) на које се односе позитивни ефекти. Износ повећања или умањења административног трошка може се проценити применом модела стандардног трошка.

Кључна новина у Закону тиче се бесплатног издавања Дигиталног новчаника еИД+ као јединственог средства електронске идентификације за приступ електронским услугама, који обједињује све услуге од поверења и поједностављује поступке.

Важна новина је издавање електронских потврда атрибута (јавних исправа и других потврда, уверења итд) који могу бити садржани у Дигиталном новчанику еИД+.

Нарочито је значајна олакшана контрола приступа личним подацима како би корисник одобравао, без икаквих трошкова, права приступа трећим лицима одређеним подацима.

⁹² Осетљиве друштвене групе обухватају групе у посебном ризику од дискриминације и социјалне искључености у које спадају особе са инвалидитетом, деца, млади, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, особе ниског имовног стања, незапослени, избегла и интерно расељена лица, мигранти и тражиоци азила, становништво руралних и недовољно развијених подручја, самохрани родитељи, жртве насиља у породици и партнерским односима, припадници LGBTI заједнице, особе које живе са HIV/AIDS-ом, особе које болују од ретких болести, итд.

Предложена измена:

- **Увођење Дигиталног новчаника еИД+** као јединственог средства електронске идентификације за коришћење електронским услуга.
- Могућност **аутоматизованог преноса података** из Дигиталног новчаника еИД+ у друге системе (без достављања скенираних докумената).
- **Електронско потписивање** уговора, пријава и образаца преко мобилног уређаја без физичког присуства или посредника.

Привредни субјекти на које се односи измена:

- **Правна форма:** микро, мала, средња и велика предузећа; предузетници; огранци страних компанија.
- **Делатност:** све делатности које послују са државним органима, банкарским системом, образовним, здравственим установама, осигуравајућим кућама и др. (нпр. банке, ИТ фирме, трговинска друштва, консултантске агенције, агенције за запошљавање, компаније у транспорту и логистици).
- **Величина:** све категорије, али највећи ефекат се очекује код микро, малих и средњих предузећа.

Мења се садашњи поступак пријављивања и коришћења више различитих електронских налога, сертификата и решења за електронску идентификацију – **консолидује се у једну апликацију/новчаник**, тако да се постојећи поступци верификације идентитета и електронског потписивања се **мењају и поједностављују**, што утиче на и умањење административних трошкова за грађане. Такође, међусобним признавањем са чланицама ЕУ омогућава се једноставно прекогранично вођење поступака.

Циљна група су сви грађани Републике Србије (физичка и правна лица) који користе услуге органа јавне власти и привреде путем интернета. Коришћење Дигиталног новчаника еИД+ биће омогућено је и особама са инвалидитетом јер је приступачан слабовидим лицима и лицима са отежаном моториком – поштују се правила еПриступачности. Значајна циљна група су и грађани у дијаспори који ће путем видео-идентификације моћи да се преузму Дигитални новчаник еИД+ и на поуздан начин користе електронске услуге. С обзиром да ће апликација моћи да се користи и у офлајн моду, без приступа интернету, што решава проблем становницима који живе у руралним крајевима и који немају континуиран приступ интернету.

Процена утицаја на административне трошкове заснована је на моделу стандардног трошка за издавање и коришћење квалификованих електронских сертификата (3.600-60.000 РСД), као и на подношењу захтева за издавање потврда и уверења (400 РСД по захтеву). С обзиром да ће ови поступци бити бесплатни за грађане, процењује се да је годишња уштеда минимум 2.000 РСД (једна година трајања сертификата+једна потврда). У питању је понављајући трошак.

Очекивани ефекти за грађане представљени су у наредној табели:

Ефекат	Опис
Смањење броја корака у електронским поступцима	Један налог за све услуге – поједностављена интеракција с институцијама
Финансијске уштеде	Бесплатан електронски потпис и идентификација
Већа доступност	Грађани у дијаспори и руралним подручјима могу без одласка у установе обављати административне поступке

Ефекат	Опис
Заштита података	Корисник контролише који се подаци деле, чиме се повећава транспарентност и поверење
Дигитално укључивање осетљивих група	Обука и прилагођене апликације (приступачне особама са инвалидитетом) у склопу државне стратегије дигитализације

Позитивни ефекти за друге циљне групе су:

- **јавна управа:** смањује административни терет, брже обрађује захтеве, повећана безбедност података, лакша размена података уз сагласност грађана, правна сигурност у електронској комуникацији;
- **привреда:** једноставније ангажовање грађана/потрошача у услугама е-трговине, банкарства и осигурања.

Може се закључити да увођење Дигиталног новчаника еИД+ и његова примена: **не уводи нови административни захтев**, већ поједностављује постојеће, **значајно смањује административне трошкове** по кориснику и позитивно утиче на привреду кроз аутоматизацију, сигурност и интероперабилност.

2) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа финансијска обавеза за грађане?

Описати предложена решење прописа којим се уводи нов, мења или укида постојећи порез, допринос, накнада, такса, партиципација, царина односно мења стопа, основица, обвезник или плаћач, итд. Проценити износ повећања или умањења ових трошкова и одредити циљне групе (посебно осетљиве друштвене групе) који ће сносити трошак. Одредити да ли је у питању једнократан или понављајући трошак (ако се понавља – одредити и интервале у којима се понавља). Представити позитивне ефекте (користи) увођења нове, измена или укидања финансијске обавезе и циљне групе (привредне субјекте, грађане, државне органе, итд.) на које се односе позитивни ефекти.

Да, предложеним решењима долази до индиректне измене финансијских обавеза за грађане. Иако се не уводе нови порези, таксе или царине, укидају се или смањују постојећи трошкови повезани са дигиталним идентификационим средствима (Дигитални новчаник еИД+ је бесплатан), чиме се грађанима омогућава лакши, јефтинији и безбеднији приступ електронским услугама. Ова промена има **позитиван финансијски и административни ефекат**, посебно за оне који су до сада били искључени или оптерећени трошковима приступа електронским услугама.

Процена утицаја на финансијске обавезе грађана је следећа:

Износ умањења трошкова (просечно): до 2.000 РСД годишње по кориснику (приликом замене плаћених сертификата бесплатним као и у поступку издавања уверења, потврда).

Тип трошка: понављајући, на годишњем нивоу уштеда.

Циљне групе на које се односи:

- све грађане, а нарочито:
 - физичка лица која користе електронске услуге у јавном и приватном сектору
 - грађане у дијаспори (који тренутно плаћају скупље процедуре преко дипломатско-конзуларних представништава)
 - особе са инвалидитетом или смањеном покретљивошћу (ослобађање од трошкова путем електронских услуга које су еПриступачне)

- **студенте, пензионере и друге осетљиве групе** (могу бити предмет посебних ослобођења од трошкова).

3) Да ли се предложеним решењима прописа уводи нова, мења или укида постојећа обавеза која утиче на трошкове живота?

Описати предложена решења прописа којим се уводи нова, мења или укида постојећа обавеза која повећава или умањује трошкове живота. Проценити износ повећања или умањења трошкова живота. Представити позитивне ефекте увођења нове, измене или укидања постојеће обавезе.

Предложеним решењима прописа не уводи се нова обавеза која би повећала трошкове живота, већ се постојеће административне и пратеће обавезе поједностављују и појефтинијују. Увођењем Дигиталног новчаника еИД+, грађани добијају ефикаснији и јефтинији начин идентификације, потписивања и управљања личним документима и другим подацима, што утиче на опште смањење животних трошкова, нарочито за социјално осетљиве групе.

Измене у погледу трошкова живота представљене су по областима:

- Трошкови за еПотпис/еИдентификацију: тренутно износе до 2.000 РСД, након измена биће 0 РСД (бесплатна услуга).
- Трошкови за обраду докумената (дипломе, лиценце, потврде): тренутно износе 400-2.500 РСД, након измена биће 0 РСД (бесплатна услуга).
- Трошкови одласка до шалтера (ради подношења/преузимања докумената): тренутно су до 1.000 РСД транспорт, време, након измена биће 0 РСД (све се бесплатно реализује путем интернета).

Тип трошка је **понављајући**.

Позитивни ефекти за грађане дати су у наредној табели:

Ефекат	Објашњење
Финансијске уштеде	Укидање трошкова за административне услуге и електронску идентификацију
Уштеда времена	Бржи приступ услугама из куће (без чекања, штампања и слично)
Већа доступност	Грађани из унутрашњости и руралних подручја добијају једнак приступ услугама
Смањење индиректних трошкова	Нема потребе за слободним даном на послу, плаћањем превоза и сл.
Смањење трошкова дијаспори	Грађани у иностранству више не морају да користе дипломатска представништва нити да долазе у Србију ради реализације услуге

4) На који начин предложена решења прописа утичу на доступност, квалитет и цене роба и услуга од значаја за животни стандард становништва?

Описати предложена решења прописа којима се директно или индиректно утичу на доступност, квалитет и цене роба и услуга од значаја за животни стандард становништва (као што су храна, пијаћа вода, становање, енергија итд.). Одредити производе и услуге и описати утицај.

Предложена решења прописа, нарочито увођење Дигиталног новчаника еИД+ и унапређење система електронске идентификације, не утичу директно на цене или физичку доступност основних животних добара попут хране, воде, енергије или становања. Међутим, утицај постоји индиректно, кроз бољу доступност јавних и комуналних услуга, ефикаснији приступ тржишту и смањење трошкова услуга од значаја за животни стандард. Индиректни утицаји на доступност, квалитет и цену роба и услуга дати су наставку.

1. Комуналне и јавне услуге (вода, енергија, грејање)

- **Промена:** услуге се све више дигитализују – пријаве, уговори, плаћање, приговори.
- **Ефекат:** грађани користе Дигитални новчаник еИД+ за сигурну пријаву и управљање својим подацима и налозима.
- **Утицај:**
 - бржи приступ и мање грешака у обради захтева
 - могућност електронског праћења и управљања трошковима (рачуни и др).

Резултат: побољшање квалитета услуга и смањење индиректних трошкова (пут, време, штампање докумената).

2. Услуге у здравству, образовању, социјалној заштити

- **Промена:** интеграција здравствених података из еКартона, диплома и података о социјалном статусу (Социјална карта) у Дигитални новчаник еИД+.
- **Утицај:**
 - боља повезаност установа (нпр. лекар има приступ валидираним подацима без нове потврде, приликом уписа виде се остварени бодови и сл)
 - смањење потребе за физичким одласком на више места.

Резултат: већа доступност за социјално осетљиве групе (особе са инвалидитетом, старија лица, грађани из удаљених места).

3. Електронска трговина и финансијске услуге

- **Промена:** једноставнија електронска идентификација омогућава сигурније и брже коришћење платформи.
- **Утицај:**
 - већи број добављача, боља конкуренција
 - лакше поређење цена и услова.

Резултат: могуће снижење цена производа и услуга кроз повећану тржишну транспарентност.

4. Услуге становања / закупа:

- **Промена:** дигитализација уговора, потврда о имовинском стању и других докумената потребних за закуп/куповину – смештање у Дигитални новчаник еИД+.
- **Утицај:**
 - убрзање поступака
 - мањи трошкови нотарских и административних такси (у случају електронског уговора).

Резултат: олакшан приступ становању за младе, избеглице и друге категорије.

Може се закључити да новине, иако немају директног утицаја на основне животне потребе: храну, воду или енергију, њихова примена значајно утиче на квалитет и доступност услуга које чине основу животног стандарда, посебно кроз дигитализацију приступа тим услугама. У дугорочном смислу, овај регулаторни оквир доприноси смањењу животних трошкова, бољој заштити потрошача и широј дигиталној инклузији, што позитивно утиче на животни стандард становништва.

5) На који начин предложена решења прописа о утичу на тржиште рада, запошљавање, услове за рад и синдикално удруживање?

Описати предложена решења прописа која имају директан или индиректан утицај на могућности запошљавања и отпуштања, као и формирање или укидање радних места, укупно или у одређеној делатности или за одређене струке? Да ли предложена решења прописа утичу на права и обавезе радника, могућности њиховог синдикалног удруживања и преговарања са послодавцима? Да ли предложена решења прописа утичу на потребе за преквалификацијама или додатним обукама? Да ли предложена решења прописа утичу на могућност укључивања припадника осетљивих групе на тржиште рада? Описати утицај и представити меру којом се умањује потенцијални негативни утицај.

Предложена законска решења имају индиректан, али значајан утицај на тржиште рада, посебно у контексту дигиталне трансформације пословања, нових услова за рад, приступа запослењу и укључивања осетљивих група.

Утицај је претежно позитиван, али у појединим секторима може захтевати адаптацију радне снаге и додатне мере подршке.

Утицај на тржиште рада и запошљавање огледа се у следећем:

1. Нове могућности за рад на даљину и прекогранични рад:

- **Дигитални новчаник еИД+** омогућава поуздану еИдентификацију и квалификовани еПотпис чак и преко граница Републике Србије у случају међусобног признавања
- олакшано је ангажовање радника из иностранства (или из Републике Србије за рад у иностранству), као и легализацију фриленс рада и платформског запошљавања.

Резултат: Повећање флексибилности тржишта рада и нови облици запошљавања (енгл. freelance, gig economy).

2. Смањење административних баријера за запошљавање:

- увођењем видео електронске идентификације, као и коришћењем идентификације на даљину, послодавци и радници ће моћи електронским путем да:
 - подносе пријаве за посао
 - потписују уговоре
 - евидентирају радни стаж или здравствено осигурање.

Резултат: Бржи и јефтинији процес запошљавања, мање папирологије и грешака.

3. Утицај на потребе за преквалификацијом и обукама:

- увођење нових технологија и дигиталних процедура захтева да радници (посебно у јавном сектору, правосуђу, образовању, финансијама) савладају:
 - коришћење еИД решења
 - рад у дигиталним окружењима
 - основне безбедносне и технолошке вештине.

Резултат: Потреба за систематском обуком запослених.

Мере ублажавања негативних ефеката могу бити: обуке запослених у јавној управи и МСП-овима, бесплатне обуке за незапослене преко Националне службе за запошљавање, програми преквалификације за технолошки вишак запослених.

Увођење нових законских решења поспешују укључивање особа са инвалидитетом, старијих, лица из руралних средина и дијаспоре пошто могу радити на даљину и користити Дигитални новчаник еИД+ за аплицирање и закључење уговора, што смањује географске и физичке баријере при запошљавању.

Не постоји негативни утицај на права радника или синдикате, а потписивање колективних уговора, подношење приговора и захтева радничких представника може бити дигитализовано и самим тим убрзано и документовано.

Може се закључити да примена нових законских решења утиче на модернизацију тржишта рада, отвара нове могућности за рад на даљину, смањује административне препреке за запошљавање и доприноси већој инклузији осетљивих група.

Потенцијални негативни ефекти (нпр. компјутерска неписменост) могу се ефикасно ублажити кроз системску обуку, ваучере за унапређење дигиталних вештина и циљану подршку онима којима је потребна.

6) На који начин предложена решења прописа утичу на здравље људи?

Описати предложена решења прописа која директно или индиректно утичу на здравље људи (посебно осетљивих друштвених група) и представити ефекте тих решења. Уколико су ефекти предложених решења негативни, представити мере којима ће се ти ефекти ублажити или отклонити.

Предложена решења и увођење Дигиталног новчаника еИД+ имају индиректан, али потенцијално значајан позитиван утицај на здравље људи, нарочито у области доступности здравствених услуга, превенције, ефикасности здравственог система и заштите осетљивих друштвених група.

Дигитални новчаник еИД+ омогућава поуздану електронску идентификацију грађана и доступност здравственим услугама кроз лакши и бржи приступ електронском здравственом картону (еКартон), могућност поуздане електронске идентификације за заказивање прегледа, телемедицину, праћење еРецепта и евентуално елиминисање потребе за физичким доласком у здравствене установе.

Позитиван утицај: Смањено чекање, већа доступност здравствене заштите за стара лица, особе са инвалидитетом и становнике руралних подручја.

Безбеднија је размена здравствених података, јер пацијенти контролишу ко може да види њихове здравствене податке. Такође се и здравственим радницима омогућава приступ тачним и потпунијим подацима при прегледима (нпр. алергије, хроничне болести), као и подацима у иностранству (нпр. приликом лечења на путовању).

Позитиван утицај: Већа сигурност за пацијенте и смањење ризика од медицинских грешака.

Дигитални новчаник еИД+ може садржати дигиталне здравствене сертификате, потврде о вакцинацији, препоруке за скрининг програме што може утицати на мотивацију грађана да приступе превентивним прегледима јер им је олакшана комуникација са здравственим установама.

Позитиван утицај: Раније откривање болести, смањени трошкови лечења, очување здравља становништва.

Елиминација папирологије, чекања у редовима, компликованих процедура утиче на смањење психосоцијалног стреса у административним поступцима, што је посебно значајно за старије, хроничне болеснике и друге осетљиве категорије становништва.

Позитиван утицај: Повећан осећај контроле, мање фрустрације и анксиозности.

Могући негативни ефекти и мере ублажавања могу бити:

Потенцијални негативни утицаји	Мере ублажавања
Дигитална искљученост старијих и компјутерски неписмених лица	Обуке, подршка у домовима здравља, контакт центри
Потенцијална забринутост око приватности здравствених података	Јасна правила приступа, транспарентан систем контроле, двофакторска аутентификација
Привремена неусклађеност система (на почетку примене)	Пилот-пројекти, фаза увођења, техничка подршка корисницима

Анализа показује да увођење Дигиталног новчаника еИД+ чак и у здравству утиче на повећану доступност и квалитет услуга, бржи и безбеднији приступ здравственим подацима, као и унапређење превенције и управљања болестима. Доношење новог закона може се **значајно унапредити јавно здравље становништва и осећај контроле над својим здрављем сваког појединца.**

7) На који начин предложена решења прописа утичу на обим остваривања права на правично суђење, приступачност јавним површинама и објектима и приступ информацијама? На који начин предложена решења утичу на квалитет и доступност јавних услуга, услуга система социјалне заштите, система здравствене заштите и система образовања, као и и других јавних услуга, нарочито у контексту заштите и унапређења права припадника осетљивих друштвених група?

Описати предложена решења прописа која директно или индиректно утичу на обим остваривања права, као што су право на правично суђење, приступачност јавним површинама и објектима и приступ информацијама, односно квалитет и доступност јавних услуга, квалитет и доступност услуга система социјалне заштите, здравственог система и система образовања, као и доступност и приуштивост других јавних услуга и представити ефекте тих решења на грађане (посебно на осетљиве друштвене групе). Уколико су ефекти предложених решења прописа негативни, представити мере којима ће се ти ефекти ублажити или отклонити.

Унапређење електронске идентификације и увођење нових услуга од поверења као што је електронска потврда атрибута и електронски евиденције, **имају индиректан позитиван утицај на доступност и квалитет јавних услуга, приступ правима, као и унапређење положаја осетљивих друштвених група.** Ова решења омогућавају поуздан, брз, транспарентан и једнак приступ услугама и информацијама у дигиталном окружењу.

Иако закони који уређују судске поступке не препознају вођење поступка у електронском облику, у појединим случајевима (најчешће код прекршајних поступака) омогућена је електронска идентификација странке, као и електронско подношење тужби, приступ предметима и достава судских докумената електронским путем. Увођењем Дигиталног новчаника еИД+ **повећава се правна сигурност, правовременост као и једнакост приступа свим странама у поступку.**

Приступ јавној управи могућ је путем бројних портала и сервиса (без физичког одласка на шалтер), а увођење Дигиталног новчаника еИД+ **поједностављује електронску идентификацију, електронско потписивање докумената и омогућава безбедну размену података неопходних за одлучивање.** Ово је нарочито значајно за грађане у дијаспори и особе са инвалидитетом.

Приступ информацијама је додатно олакшан јер се поузданом идентификацијом могу, без посредника, не само подносити захтеви и друга документација, као и примати решења и друга

доумента у еСандуче, може се пратити статус предмета (путем услуге еПисарница на Порталу еУправа и других порталаа), пратити трајање еРецепта путем апликације Мој доктор и сл. Тиме се унапређује транспарентност, смањује дискриминација у приступу информацијама и олакшава приступ услугама.

Електронска идентификација и електронски потпис олакшавају подношење захтева путем Портала еУправа за новчану социјалну помоћ, дејчи додатак и остваривање других права у области социјалне заштите. Дигитални новчаник еИД+ убрзава и олакшава достављање неопходних чињеница кроз електронску размену атрибута путем Социјалне карте са надлежним органима чиме се убрзава поступак и на једноставан начин нпр. прати исплата помоћи, као и промене у остваривању права.

У систему здравствене заштите већ се користе апликације Мој доктор, еРецепт и др. али се увођењем Дигиталног новчаника еИД+ обезбеђује поуздан приступ здравственим подацима не само од стране пацијената већ и од стране здравствених радника који могу бити и у иностранству.

Новим законским решењима омогућен је бржи приступ услугама и доступност података лекару било где, смањено је чекање на здравствену услугу и ефикасније је коришћење ресурса.

Дигитални новчаник еИД+ може садржати дигиталне дипломе, потврде, приступ учењу на даљину, што позитивно утиче на образовање грађана јер је олакшана мобилност ученика и студената унутар Србије (али и ЕУ у случају међусобног признавања услуга од поверења и средстава електронске идентификације), поједностављено је признавање страних диплома, као и запослење.

Потенцијални негативни ефекти и мере ублажавања су:

Потенцијални изазови	Мере ублажавања
Дигитална неписменост грађана	Бесплатне обуке у библиотекама, домовима културе, општинама
Недоступност интернета у руралним крајевима	Улагање у инфраструктуру, мобилне јединице еУправе
Немогућност коришћења за особе са инвалидитетом	Обавезна еПриступачност при изради апликација и сервисних порталаа
Потенцијална злоупотреба података	Строга контрола приступа, едукација грађана о приватности

Системским увођењем пратећих мера подршке, могуће је отклонити све потенцијалне негативне ефекте и обезбедити пуни дигитални приступ јавним добрима и услугама за све грађане.

8) На који начин предложена решења прописа утичу на доступност културних садржаја и очување културног наслеђа?

Описати предложена решења прописа која директно или индиректно утичу на доступност културних садржаја (концерт, изложба, представа, филм, итд.) и очување материјалног културног наслеђа (споменици културе, музејска грађа, архивска грађа, филмска и остала аудиовизуелна грађа, стара и ретка библиотечка грађа, итд.) или нематеријалног културног наслеђа (праксе, приказе, изразе, знања, вештине, као и инструменте, предмете, артефакте и културне просторе који су с њима

повезани, које заједнице, групе и у појединим случајевима појединци, препознају као део свог културног наслеђа).

Предложена решења прописа имају индиректан, али значајан утицај на доступност културних садржаја и очување културног наслеђа, нарочито у домену дигитализације, аутентификације и безбедног приступа културним добрима која су дигитализована.

Електронска идентификација преко Дигиталног новчаника еИД+ омогућава безбедан приступ платформама јавних установа културе (музеји, библиотеке, архиви, културни центри) тако да грађани могу добити електронске карте за изложбе, позоришта, биоскопе, концерте, приступају дигитализованим књигама, филмовима, музичкој архиви и образовним платформама, а унапређено је корисничко искуство за особе са инвалидитетом. Шири и једнака доступност културе, укључујући осетљиве групе и грађане из удаљених места.

Дигитални новчаник еИД+ омогућава поуздану електронску идентификацију овлашћених лица приликом дигитализације музејске, архивске и библиотечке грађе, као и електронско потписивање документације (нпр. дозвола, лиценци). Нарочито је значајна квалификована услуга од поверења дуготрајног чувања (архивирања) која је имплементирана кроз софтверска решења Писарницу и еАрхиву. Дигитални новчаник еИД+ осигураће поуздану идентификацију научника и истраживача који ће приступати културном наслеђу путем еАрхиве и Јединствени информациони систем за дигитализацију, управљање и чување архивске грађе – АРХИС. Потенцијални изазови могу бити:

- дигитална искљученост културних установа у руралним срединама, која се решава кроз подршку локалним самоуправама (нпр. Канцеларија за информационе технологије и електронску управу већ је омогућила L3VPN конекцију свим јавним архивама систему еАрхив и АРХИС)
- недовољна дигитална писменост одређених категорија становништва која се може ублажити реализацијом одговарајућих обука у библиотекама, промоцијом „дигиталних културних ваучера” и др.
- велики трошкови за обезбеђивање неопходне инфраструктуре које се може решити смештањем архивске грађе у Државни центар за управљање и чување података – Државни дата центар.

Нова технолошка решења која су предвиђена доношењем новог

Закона стварају предуслове за нови ниво дигиталне доступности културе и заштите културног наслеђа у Србији. Ова решења могу значајно допринети демократизацији културе, очувању идентитета и унапређењу културне размене на европском нивоу.

9) Да ли предложена решења прописа имају различите ефекте на жене и мушкарце, тј. родну равноправност? Описати те ефекте. Да ли пропис повећава или умањује родну равноправност? Које мере су предвиђене за ублажавања потенцијалних негативних ефеката прописа на родну равноправност?

Описати директан или индиректан ефекат који предложена решења прописа производе на жене и мушкарце (посебно на припаднике угрожених друштвених група), тј. родну равноправност у вези са правима из радног односа, имовинских права, правом на образовање и здравствену заштиту, учешћем у одлучивању, превенцијом и превазилажење родних стереотипа, неплаћеним радом, итд.). Проценити да ли предложена решења прописа потенцијално могу имати негативан ефекат на родну равноправност и описати мере које су предвиђене за ублажавања ових ефеката.

Предложена решења прописа немају ефекте на родну равноправност. Превенција евентуалних родних стереотипа и родне дигиталне искључености постиже се свеобухватном дигиталном писмености (нпр. могу се организовати посебни програми едукације жена у

области ИКТ-а), што ће допринети смањењу дигиталног јаза. **Уз пратеће мере** – едукације, локалну подршку, прилагођеност услуга и родну анализу у имплементацији – могуће је остварити **напредак и у правцу родне равноправности**.

6. Анализа ефеката на животну средину и климатске промене

1) На који начин предложена решења прописа утичу на животну средину?

Описати како и у ком обиму предложена решења прописа утичу на квалитет воде, ваздуха и земљишта климатске промене, управљање отпадом, заштиту од буке, као и живи и неживи свет. Уколико су ефекти предложених решења прописа негативни, представити мере којима ће се ти ефекти ублажити или отклонити.

Анализа ефеката предложених решења прописа на животну средину и климатске промене показује да су ти ефекти **индиректни и позитивни**, посебно у области смањења употребе папира, енергетске ефикасности, смањења потребе за физичким кретањем грађана и привредних субјеката, и унапређења еколошке дигиталне инфраструктуре.

Утицај на животну средину огледа се пре свега у преласку на електронску управу и укидању папира. Само у електронској управи издато је преко 877 милиона докумената у електронском облику чиме је остварена уштеда од 32 милиона kWh струје, 373 милиона литара воде, односно 87 хиљада одраслих стабала⁹³. Преко милион докумената потписано је у клауду на Порталу еУправа⁹⁴. Увођење Дигиталног новчаника еИД+ поједностављује приступ електронским услугама и подацима, повећава правну сигурност у поступању, чиме се додатно смањује потреба за папирним документима и архивама, издавање потврда у папирном облику и достави путем поште. Позитиван утицај огледа се у **смањеном обиму сече дрвећа за производњу папира, уштеди струје и воде, као и елиминисању административног отпада**, што позитивно утиче на циркуларну економију.

Увођењем Дигиталног новчаника еИД+ и нових квалификованих услуга од поверења смањује се и потреба за физичким одласком у институције, а дигиталне трансакције смањују логистичке и транспортне ланце везане за подношење докумената и плаћања. То утиче на **смањење емисије CO₂ и загађења ваздуха**, односно доприноси борби против климатских промена Републике Србије у складу са Циљевима одрживог развоја Агенде 2030.

Централизована софтверска решења као што је Дигитални новчаник еИД+ троше мање енергије што утиче на **енергетску ефикасност и омогућава увођење „зелених сервера“** са енергијом из обновљивих извора.

Што се тиче утицаја на квалитет воде, земљишта и живог света, дигитализација мења некадашње активности администрације везане за штампу, доставу, складиштење и архивирање, што индиректно **смањује хемијски отпад** (мастила, лепкова, пластичних омота) и олакшава управљање отпадом.

Могући негативни ефекти су:

- повећана потрошња енергије за рад инфраструктуре која се може ублажити увођењем клауд сервера енергетски ефикасних и са ниским угљеничним отиском (енгл. green IT)
- повећањем електронског отпада и хардвера, што се може решити адекватном стратегијом управљања еОтпадом, промоцијом рециклаже и давањем додатних субвенција за коришћење постојеће опреме.

⁹³ Извор: <https://green.gov.rs/>

⁹⁴ Извор: <https://euprava.gov.rs/>

Уз пратеће мере у области енергетске ефикасности, могуће је максимизовати позитивне ефекте и елиминисати потенцијалне ризике по животну средину и климатску стабилност.

7. Анализа управљачких ефеката

1) Које активности је потребно спровести и у којим роковима како би се омогућила примена прописа? Која организациона јединица унутар органа, односно организације који врше јавна овлашћења, је одговорна за спровођење ових активности?

Потребно је прецизно навести конкретне регулаторне (доношење подзаконских и општих аката, усклађивање других прописа са прописом који се предлаже) и нерегулаторне активности (информативно едукативне кампање, обуке запослених за примену нових прописа, техничко технолошке и организационе промене, итд.) које је потребно предузети како би се омогућила примена прописа, као и рок за њихово спровођење. Навести орган, односно организацију која врши јавна овлашћења и унутрашњу организациону јединицу која је одговорна за спровођење активности. Навести на који начин ће се успоставити међуинституционална сарадња између органа, односно организације који врше јавна овлашћења надлежних за примену прописа.

Анализа управљачких ефеката у вези са увођењем и применом прописа у Републици Србији захтева јасно дефинисан сет регулаторних и нерегулаторних активности, рокова и одговорности надлежних органа.

Регулаторне активности су:

- Усаглашавање Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању са eIDAS 2.0 – Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework
 - Надлежни орган: Министарство информисања и телекомуникација, Сектор за информационо друштво и информациону безбедност
 - Рок: Q4 2025
- Доношење подзаконских аката који уређују Дигитални новчаник еИД+ и квалификоване услуге од поверења: електронске потврде атрибута и електронске евиденције, као и измене и допуне следећих аката:
 - Уредба о ближем уређењу услова које морају да испуне шеме електронске идентификације за одређене нивое поузданости
 - Уредба о условима за пружање квалификованих услуга од поверења
 - Уредба о ближим условима за поуздану припрему докумената за електронско чување и форматима докумената који су погодни за дуготрајно чување
 - Правилник о ближим условима за поступке и технолошка решења за поуздано електронско чување докумената
 - Правилник о условима које морају да испуњавају квалификовани електронски сертификати
 - Правилник о Регистру пружалаца квалификованих услуга од поверења
 - Правилник о Регистру квалификованих средстава за креирање електронских потписа и електронских печата
 - Правилник које мора да испуњава квалификовано средство за креирање електронског потписа односно печата и условима које мора да испуњава именовано тело
 - Правилник о Регистру пружалаца услуга електронске идентификације и шема електронске идентификације
 - Правилник о листи стандарда које мора да испуни тело за оцењивање усаглашености, обавезној садржини извештаја о оцењивању усаглашености и

поступку оцењивања испуњености услова и оцењивања усаглашености квалификованих услуга од поверења

- Правилник о техничким условима за форму и начин објављивања Јавне листе квалификованих услуга од поверења
 - Правилник о изгледу, саставу, величини и дизајну Знака поузданости за квалификоване услуге од поверења
 - Правилник о износу осигурања од ризика одговорности за штету насталу вршењем квалификоване услуге од поверења
 - Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа
 - Правилник о валидацији квалификованог електронског потписа и квалификованог електронског печата
 - Правилник о ближим условима за квалификоване електронске временске жигове
 - Правилник о условима за пружање услуге квалификоване препоручене електронске доставе и садржају потврде о пријему електронске поруке од стране пружаоца услуга и потврде доставе електронске поруке
 - Надлежни орган: Министарство информисања и телекомуникација, Сектор за информационо друштво и информациону безбедност
 - Рок: Q4 2026
- **Усклађивање других прописа:** Закона о електронској управи, Закона о информационој безбедности, Закона о републичким административним таксама, Закона о прекршајном поступку, Законика о кривичном поступку, Закона о привредним преступима и Закона о заштити података о личности
- Надлежни органи: Министарство информисања и телекомуникација, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство финансија, Министарство правде
 - Рок: Q2 2026

Нерегулаторне активности су:

- **Техничка имплементација предложених решења:** успостављање националног Дигиталног новчаника еИД+ (веб и мобилне апликације), инфраструктуре и тачке приступа, повезивање са инфраструктуром електронске управе
- Надлежни орган: Канцеларија за информационе технологије и електронску управу – Сектор за развој информационих технологија и електронску управу и Сектор за ИТ инфраструктуру, пружаоци услуга од поверења
 - Рок: Q3 2027
- **Обука запослених у јавној управи**
- Надлежни орган: Национална академија за јавну управу, Министарство информисања и телекомуникација
 - Рок: Q4 2026
- **Информативна кампања за грађане и привреду**
- Надлежни орган: Министарство информисања и телекомуникација, Сектор за информационо друштво и информациону безбедност
 - Рок: Q4 2026

За спровођење наведених активности неопходна је међуинституционална сарадња, пре свега у управљању законодавним процесом и припреми подзаконских аката чији ће координатор бити Министарство информисања и телекомуникација уз подршку Кабинета Председника Владе.

Међународна координација и усклађивање са правним тековинама ЕУ водиће Министарство за европске интеграције уз подршку Министарства информисања и телекомуникација.

Имплементацију техничких решења координираће Канцеларија за информационе технологије и електронску управу уз подршку Министарства информисања и телекомуникација, Министарства унутрашњих послова, Министарства државне управе и локалне самоуправе и по потреби других министарстава.

Обуке, промоција и едукација грађана и привреде ће координирати Министарство информисања и телекомуникација уз подршку Националне академија за јавну управу и Канцеларије за информационе технологије и електронску управу.

Надзор над поштовањем Закона о заштити података о личности приликом примене Дигиталног новчаника еИД+ и других квалификованих услуга од поверења вршиће Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности у сарадњи са Министарством информисања и телекомуникација и Канцеларијом за информационе технологије и електронску управу.

Министарство информисања и телекомуникација формираће међуинституционалну радну групу у року од 30 дана од ступања Закона на снагу чији ће задатак бити да прати и извештава на кварталном нивоу о свим наведеним активностима.

Република Србија је у процесу харминизације са eIDAS 2.0 регулативом, чија пуна примена у ЕУ почиње од 2027. године. Наведене активности биће реализоване до краја 2026, како би се омогућило прекогранично признавање дигиталног идентитета и приступ европским услугама (што укључује и грађане Србије у ЕУ контексту — нпр. студенти, радници, предузетници).

2) Одредити капацитете органа, односно организације који врше јавна овлашћења који је потребно ангажовати за примену прописа. Да ли су капацитети довољни за примену прописа?

Одредити организациону целину у оквиру органа, односно организације који врше јавна овлашћења која ће вршити надлежности дефинисане прописом. Приказати људске и материјалне (опрема, простор, софтвер, итд.) капацитете које је потребно да ова организациона целина ангажује. Проценити постојеће и навести да ли је потребно обезбедити додатне капацитете и начин на који ће се ти капацитети обезбедити.

Процена кадровских капацитета надлежних органа неопходна за примену прописа дата је у наредној табели:

Орган	Постојеће особље	Потребно ново особље	Активност
Министарство информисања и телекомуникација – Сектор за информационо друштво и информациону безбедност	~10	+2 ИКТ/правних експерата	За израду подзаконских аката и правно-техничку подршку
Канцеларија за информационе технологије и електронску управу – Сектор за развој информационих технологија и електронску управу и Сектор за ИТ инфраструктуру	~40	+2 систем инжењера +2 за корисничку подршку	Потребна подршка за израду Дигиталног новчаника еИД+
Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о	~20	+2 лица	Успостављање редовне контроле над коришћењем

Орган	Постојеће особље	Потребно ново особље	Активност
личности – Сектор за надзор над заштитом података о личности			Дигиталног новчаника еИД+ и других услуга
Национална академија за јавну управу	~5	+1 акредитован предавач	Акредитовани предавачи већ познају област, евентуално додати предавача из КЕУ

Министарство информисања и телекомуникација у Сектору за информационо друштво и информациону безбедност има већ неколико правних експерата у овој области. Помоћ у изради Закона и подзаконских аката пружају им експерти из академске заједнице који се по потреби ангажују. Ипак, за вршење надзора над применом Закона потребно је ангажовати додатне доменске експерте – инжењере који ће пратити примену прописа.

Канцеларија за информационе технологије и електронску управу има запослене инжењере и правнике који познају ову област и који су учествовали у развоју и имплементацији шема електронске идентификације, електронског потписа и печата. За имплементацију постојеће шеме електронске идентификације ангажован је екстерни извођач, тако да се може очекивати да ће и за имплементацију Дигиталног новчаника еИД+ то бити случај. Ипак, потребно је даље унапређивати капацитете запослених, као и запослити нове кадрове који ће развијати заједно са добављачем ново софтверско решење и давати подршку корисницима система.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности годинама гради капацитете запослених у области заштите података о личности, како у тумачењу и примени закона, тако и у техничком разумевању и контроли система путем којих се врши обрада података о личности. Дигитални новчаник еИД+ и друге услуге од поверења нису другачије од постојећих софтверских решења који се у Републици Србији користе, чак и гарантују бољу контролу лица над подацима који се обрађују и требало би да обезбеде адекватну заштиту података о личности.

Национална академија за јавну управу има акредитоване предаваче у предметној области који су експерти за ова питања. Међу акредитованим предавачима су и запослени из Канцеларије за информационе технологије и електронску управу који већ држе практичне обуке како се користе услуге од поверења које су развили, тако да се обука може допунити садржајима везаним за Дигитални новчаник еИД+. Запослени могу вршити промоцију нових решења и кроз бројне кампање које се организују широм Србије (Дигитални караван и сл) заједно са представницима других надлежних органа.

Министарство унутрашњих послова, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство здравља и друга ресорна министарства, као и пружаоци услуга од поверења, потребно је да унапређују капацитете (људске и техничке) како би се софтверска решења и евиденције, односно регистри из надлежности адаптирали и интегрисали у Дигитални новчаник еИД+.

Процена техничких и просторних капацитета надлежних органа дата је у наредној табели:

Капацитет	Постојеће стање	Потребе за примену прописа
ИКТ опрема	Доступна серверска инфраструктура у Државном дата центру у Крагујевцу	Додатни storage капацитети, изоловани безбедносни слојеви, посебан кластер за Дигитални новчаник еИД+

Капацитет	Постојеће стање	Потребе за примену прописа
Простор	Канцеларије постоје	Потребна адаптација простора за техничку подршку и нове запослене
Софтвер и системи	Портал еИД, Портал еУправа, повезаност са другим регистрима	Интеграција API-ја, развој Дигиталног новчаника еИД+, криптографски модули, интерфејс за грађане

Потребно је развити нова софтверска решења (Дигитални новчаник еИД+ и др) и извршити интеграцију са постојећим (Портал за електронску идентификацију – еИД и др), као и обезбедити Информационо-комуникациону опрему у Државном центру за управљање и чување података – Дата центар, за шта су потребна додатна буџетска средства.

Постојећи капацитети нису довољни за потпуну примену прописа. Неопходно је:

- обезбедити додатне људске ресурсе (нарочито ИТ и правне стручњаке)
- унапредити техничку инфраструктуру (сигурносне и оперативне системе)
- осигурати финансијску подршку кроз буџет и ЕУ фондове.

Начин обезбеђивања додатних капацитета потребно је благовремено планирати кроз:

- **Краткорочне мере (Q4 2025 – Q2 2026):**
 - редистрибуција интерних ресурса и обука постојећег кадра
 - уговори о делу и привремено ангажовање ИКТ стручњака
 - конкурси за младе ИКТ кадрове
 - постојеће клауд ресурсе (нпр. Дата центар у Крагујевцу) уз проширење.
- **Средњорочне мере (2026–2027):**
 - формирање посебне организационе јединице у оквиру Канцеларије за информационе технологије и електронску управу за Дигитални новчаник еИД+
 - успостављање организационе јединице у Министарству за Дигитални новчаник еИД+
 - приступ фондовима ЕУ (IPA III, дигитална агенда, Twinning пројекти и др).

Применом наведених мера може се очекивати успешна примена предложених решења.

3) На који начин предложена решења прописа утичу на ефикасност, одговорност и транспарентност рада органа, односно организација који врше јавна овлашћења надлежних за примену прописа?

Описати предложена решења прописа која директно или индиректно утичу на брже и једноставније вршење надлежности органа, односно организација који врше јавна овлашћења уз ефикасније коришћење расположивих ресурса и описати утицај? Да ли се предложеним решењима прописа јасно одређује надлежност за примену прописа између органа, односно организација који врше јавна овлашћења (на пример у случају заједничког надзора)? Да ли се омогућава циљним групама и заинтересованим странама да имају увид у начин примене прописа (на пример доступност информације о начину спровођења административног поступка, праћење кретања предмета, јавност регистра и евиденција, доступност извештаја, итд.)?

Предложена решења у контексту усаглашавања са eIDAS 2 регулативом и увођења Европског Дигиталног новчаника еИД+ (EUDI Wallet) доприносе знатном унапређењу ефикасности рада органа управе, јер:

- елиминису потребу за папирном документацијом и личним доласком странке у великом броју поступака
- уводе аутоматизоване процесе за електронску идентификацију, потписивање и размену докумената
- омогућавају брзу аутентификацију и валидацију података унутар и између органа кроз заједничке техничке стандарде и протоколе
- убрзавају доношење одлука, решења и уверења заснованих на електронски проверљивим подацима.

Закон о министарствима и други прописи јасно дефинишу надлежности, што спречава институционалну преклапање и поспешује управљачку одговорност:

Надлежност	Орган
Регулатива и контрола примене	Министарство информисања и телекомуникација
Развој и техничко одржавање платформе	Канцеларија за информационе технологије и електронску управу
Надзор над заштитом података о личности	Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности
Контрола прекограничног признавања шема ел. идентификације и других услуга од поверења	Министарство за европске интеграције / Министарство инф. и телекомуникација Министарство привреде

Поред тога, у случају заједничке надлежности (нпр. верификација квалификованих услуга поверења), успоставља се институционални механизам за сарадњу путем протокола о сарадњи и радних тела (интерресорна тела, заједнички портали, тачка приступа и др).

Прописи предвиђају следеће механизме транспарентности и контроле:

Механизам	Утицај на транспарентност
Јавна доступност електронских услуга и упутстава	Грађани и привреда имају приступ упутствима о начину преузимања и коришћења Дигиталног новчаника еИД+ и других услуга од поверења
Праћење кретања предмета	Омогућено праћење захтева у реалном времену на Порталу еУправа – услуга еПисарница
Електронски регистри и евиденције	Омогућен је јавни увид у регистре квалификованих услуга поверења, шема електронске идентификације на порталу Министарства
Извештавање јавности	Министарство објављује годишње извештаје о примени и резултатима имплементације Дигиталног новчаника еИД+ и других услуга од поверења на веб презентацији, на Порталу еУправа објављује се статистика коришћења Портала (број корисника, број потписаних докумената, трансакција, итд.)
Услуга еПисарница за подношење жалби и	Електронски механизми за подношење жалби и притужби у случају злоупотребе идентитета или неправилности у поступању органа

Увођењем Дигиталног новчаника еИД+ и дигиталне идентификације:

- јавна управа **смањује трошкове штампања, архивирања и доставе докумената**
- **смањује се оптерећење службеника** јер се поступци аутоматизују
- омогућено је **повезивање база података** у реалном времену, чиме се избегава спровођење непотребних (и дуплираних) радњи
- унапређује се **одговорност службеника** јер су све радње евидентирани и временски забележене у софтверским решењима.

На овај начин: грађанима је омогућен **једноставан приступ информацијама, праћење предмета 24/7** и боља контрола обраде личних података, као и привреди која брже и ефикасније решавања питања пословања пред надлежним органима без одласка на шалтер. Органи управе **ефикасније управљају ресурсима и крате рад запослених.**

4) На који начин предложена решења прописа утичу на владавину права?

Описати предложена решења која директно или индиректно утичу на уједначеност примене прописа, могућност злоупотребе права и овлашћења и примену других прописа и описати овај утицај.

Предложена решења прописа имају значајан утицај на унапређење принципа **владавине права**, пре свега у областима: **правне сигурности, транспарентности, једнаког приступа правима, превенције злоупотреба и усклађене примене закона.**

Увођењем дигиталне идентификације и аутоматизованих поступака, омогућава се **једнак третман свих грађана и привредних субјеката у поступцима:**

- **аутоматизација и стандардизација поступака** смањују простор за дискреционо поступање службеника
- унапред дефинисани **електронски обрасци, валидација података и технички протоколи** осигуравају да се исти захтеви решавају на исти начин
- **узајамно признавање шема електронске идентификације и потписа** доприноси правној сигурности.

Један од кључних ефеката је **смањење варијација у поступању органа** чиме се повећава правна једнакост. Прописи предвиђају **јасне механизме контроле и заштите од злоупотреба** у дигиталним процесима:

- употреба **средстава електронске идентификације који обезбеђују висок ниво поузданости** (енгл. high level of assurance) смањује ризик од лажног представљања и крађе идентитета
- **логовање и евиденција приступа** у софтверским решењима омогућавају потпуну контролу приступа (енгл. audit trail) – сваки корак службеника је евидентиран
- предвиђене су **санкције за прекорачење овлашћења** приликом приступа или обраде података

чиме се повећава се интегритет јавне управе и поверење у институције.

Дигитални новчаник еИД+ унапређује **једнак приступ остваривању права**, нарочито за грађане у руралним подручјима, особе са инвалидитетом и грађане у дијаспори (електронски приступ услугама).

Смањују се **физичке, административне и трошковне баријере** за приступ услугама, чиме се јача остваривање основних људских права: право на правично поступање и право на заштиту података о личности.

Увођењем дигиталних алата у примену прописа, индиректно се **унапређује и спровођење других закона:**

- **усаглашавање секторских закона са eIDAS стандардима чини их ефикаснијим**
- **омогућена је интероперабилност података из више сектора – што омогућава законитост у поступању и бољу контролу**
- **интеграција Дигиталног новчаника eИД+ са Порталом eУправа и другим порталима олакшава примену Закона о општем управном поступку, Закона о заштити података о личности и других прописа.**

Анализа потврђује да предложена решења прописа **имају позитиван утицај на владавину права.**

8. Анализа финансијских ефеката

1) Колико износе јавни расходи примене прописа и из којих извора финансирања ће се обезбедити средства?

Описати предложена решења прописа која директно или индиректно утичу на повећање јавних расхода. Навести процењен износ трошкова које ће сносити органи, односно организације који врше јавна овлашћења за примену прописа. Навести изворе финансирања из којих ће се обезбеђивати потребна средства (буџет Републике Србије, задуживање, донаторска средства, буџет аутономне покрајине, буџет јединице локалне самоуправе, буџет јавне установе, итд.) и износе који ће се обезбедити из сваког извора финансирања.

Примена прописа захтева одређене почетне и текуће јавне расходе, нарочито у фази успостављања инфраструктуре – успостављање новог система за електронску идентификацију (Дигитални новчаник eИД+), верификационих механизма, интеграције са Порталом за електронску идентификацију и др. Одређена средства потребно је издвојити и за кампање за грађане и привреду о коришћењу Дигиталног новчаника eИД+ и нових услуга од поверења. Посебна пажња мора се посветити унапређењу система за заштиту података о личности и примену стандарда информационе безбедности, што такође захтева додатна улагања. Обуке запослених у управи реализоваће се из редовних средстава Националне академије за јавну управу.

Процењени износ јавних расхода дат је у наредној табели у еурима:

Расход	Процењени износ	Врста трошка
Техничка инфраструктура (Дигитални новчаник eИД+ + сервери + интеграција)	360 милиона РСД	Једнократни
Кампање јавног информисања	18 милиона РСД	Повремено (годишње)
Информациона безбедност и одржавање система	48 милиона РСД	Годишњи трошак

Извори финансирања су:

- буџет Републике Србије
- ИПА фондови ЕУ (помоћ за дигиталну трансформацију)
- Донаторска средства (на пример GIZ, UNDP, Светска банка)

Надлежни органи као што је **Канцеларија за информационе технологије и електронску управу** већ имају успостављену инфраструктуру коју је потребно унапредити и развити поједина нова софтверска решења. Портал за електронску идентификацију континуирано се унапређује и усклађује са међународним стандардима у овој области, али је потребно развити Дигитални новчаник **еИД+**, тако да се највећи део трошкова очекује у **периоду 2025–2026. године**, док ће каснији трошкови бити опредељени за **одржавање и надоградњу**.

2) Какве ће ефекте предложена решења прописа имати на јавне приходе и расходе?

Одредити јавни приход (порез, допринос, акциза, такса, накнада, итд.) који се уводи или мења или на који директно или индиректно утиче пропис и проценити износ промене јавног прихода у року од три до пет година од тренутка примене прописа. Одредити јавни расход који се уводи или мења или на који директно или индиректно утиче пропис и проценити износ промене јавног расхода у року од три до пет година од тренутка примене прописа.

Усаглашавање са **Регулативом eIDAS 2.0** и увођење **Дигиталног новчаника еИД+** у правни систем Републике Србије имаће **ограничене директне, али значајне индиректне ефекте на јавне приходе**, док ће **јавни расходи бити повећани у првој фази имплементације**, а затим **стабилизовани**.

Нема увођења нових пореза, доприноса или такси специфично везаних за примену овог прописа тако да **нема директних ефеката на јавне приходе**. Ипак, **дигитализација јавних услуга омогућиће повећање броја електронских трансакција и регистрација корисника услуга електронске управе** (нпр. преко Портала **еУправа**) и **ефикаснију наплату постојећих такси и накнада**, што **утиче на сузбијање сиве економије**.

Директни јавни расходи већ су представљени у претходном поглављу и огледају се, као једнократни, у успостављању инфраструктуре у наредне две године, а затим континуирани годишњи расходи за **одржавање и унапређење система**.

Процењени ефекат на јавне расходе:

- у првој години (за иницијално увођење Дигиталног новчаника **еИД+**) је ~240 милиона РСД
- у другој години (за интеграцију и унапређење) ~120 милиона РСД
- у трећој/четвртој/петој години (одржавање) ~48 милиона РСД

Укупно, нето фискални ефекат је **негативан у првом циклусу (3–5 година)**, али се очекује да:

- дугорочно, приходна страна расте због дигитализације и транспарентности
- трошковна страна се стабилизује након почетне фазе.

9. Анализа ризика

1) Навести кључне ризике за примену прописа. Које мере ће бити предузете како би се смањила вероватноћа настанка ризичних догађаја, односно умањили њихови ефекти које мере ће бити предузете уколико се ризик оствари?

Одредити ризик за примену прописа (нпр. подршка циљних група и заинтересованих страна, неадекватни рокови за спровођење активности које претходе примени прописа, широка дискрециона овлашћења и неуједначеност у приступу примени прописа, непостојање довољних капацитета за примену, итд.) који може имати значајне последице на примену прописа. Приказати последице на примену прописа уколико се ризични догађај оствари. Описати мере које ће бити предузете како би се

смањила вероватноћа ризичног догађаја или меру која ће бити предузета уколико се ризик оствари, а све у циљу успешне примене прописа.

Кључни ризици за примену прописа и мрере управљања су:

- **Недовољна подршка циљних група и јавности (грађана и привреде) – неповерење у електронске услуге, забринутост за приватност и безбедност података.**
 - **Последице:** не постоји заинтересованост за коришћење Дигиталног новчаника еИД+ што умањује ефекат дигитализације јавних услуга.
 - **Мере:** информативне кампање о предностима коришћења Дигиталног новчаника еИД+, укључивање грађана и привреде у пилот-пројекте, увођење подстицаја за употребу (нпр. смањене таксе).
- **Недовољни капацитети јавне управе за техничку имплементацију и контролу – недостатак ИТ стручњака, застарела инфраструктура и сл.**
 - **Последице:** кашњење у имплементацији, неуједначена примена прописа, смањена ефикасност система.
 - **Мере:** обуке и запошљавање додатног ИТ особља, улагање у техничку подршку и инфраструктуру.
- **Неадекватно прописани рокови за спровођење обавеза – неприлагођени рокови за поједине органе и привреду.**
 - **Последице:** неусаглашеност решења или ад-хок имплементација.
 - **Мере:** израда реалног динамичког плана у више фаза, Могућност прелазних периода и фазне примене, редовно праћење напретка и корекције рокова по потреби.
- **Недовољна међуинституционална сарадња – недостатак координације између надлежних органа.**
 - **Последице:** дуплирање активности, регулаторне празнине, неефикасност.
 - **Мере:** формирање међуинституционалне радне групе, дефинисање надлежности и комуникационих протокола, успостављање координационог тела.
- **Широка дискрециона овлашћења и неуједначеност у примени – ризик од различитог тумачења прописа од стране органа или приватних актера.**
 - **Последице су:** непредвидивост правног оквира, правна несигурност.
 - **Мере:** увођење упутстава за примену, успостављање механизма надзора и жалби.
- **Ризици од појаве инцидената који могу угрозити системе и податке – хакерски напади, злоупотреба података.**
 - **Последице:** губитак поверења јавности, правне последице.
 - **Мере:** примена највиших стандарда информационе безбедности, редовно тестирање система и реаговање на инциденте, доступност механизма за брзу реакцију и обавештавање јавности.

Ако се неки од наведених ризика оствари, предузимају се и следеће мере:

- **ажурирање динамичког плана спровођења прописа**
- **анализа пропуста и поновна процена капацитета**

- активирање механизма за привремену интервенцију (нпр. додатна подршка од ЕУ пројеката, продужетак рокова, ванредна обука кадрова)
- комуникација са јавности ради повратног стицања поверења.

Предложена решења имају велики потенцијал, али и низ оперативних и регулаторних ризика. Системским приступом управљању ризицима — кроз планирање, комуникацију, техничку и кадровску припрему — могуће је успешно применити пропис.

10. Извештај о спроведеним консултацијама

- 1) Одредити циљне групе и заинтересоване стране које је потребно укључити у процес консултација.
- 2) У ком периоду су спроведене консултације и да ли су релевантне информације о времену и месту примене изабраних метода консултација и њиховим резултатима, објављене на Порталу „еКонсултације”? Навести линк са Портала „еКонсултације” или неке друге интернет странице преко које су спроведене консултације.
- 3) Навести циљне групе и заинтересоване стране које су учествовале у консултацијама.
- 4) Да ли су у консултације укључени представници микро, малих и средњих привредних субјеката из регулисане области и осетљиве друштвене групе на које пропис утиче, представници удружења која се баве заштитом животне средине, као и представници удружења који се баве родном равноправношћу?
- 5) Наведите примедбе, сугестије и коментаре на текст прописа, достављене у току консултација које су усвојене.
- 6) Наведите примедбе, сугестије и коментаре на текст прописа, достављене у току консултација које нису усвојене и објаснити разлоге за њихово неприхватање.

У наставку је предложена структура одговора на основу најбоље праксе и стандарда за израду анализе консултација у процесу доношења прописа.

У процес консултација потребно је укључити следеће циљне групе и заинтересоване стране:

Категорија	Представници
Државна управа	Канцеларија за информационе технологије и електронску управу, Министарство унутрашњих послова, Министарство правде, Повереник
Привреда	Привредна комора Србије, ИКТ сектор (start-up и fintech компаније), банке, осигуравајуће куће
Грађани	Удружења потрошача, грађани као корисници дигиталних услуга
Пружаоци квалификованих услуга од поверења	ЈП Пошта Србије, Привредна Комора Србије и др.
Организације цивилног друштва	Организације за заштиту података о личности (SHARE, Partners Serbia), родна равноправност, еколошка удружења, удружења особа са инвалидитетом

Период и објављивање информација на Порталу „еКонсултације”

- Период консултација: од 25. децембра 2025. године до 16. јануара 2026. године
- Место објављивања: Портал „еКонсултације”

- **Линк:** <https://ekonsultacije.gov.rs/>
- Објављени су: нацрт Закона, образложење, рокови за коментаре, резиме резултата консултација

У консултацијама су учествовали представници:

- Привредне коморе Србије
- НАЛЕД-а
- Организација цивилног друштва које се баве заштитом података о личности (SHARE, Partners Serbia)
- Удружења микро и малих предузетника
- Канцеларија за информационе технологије и електронску управу
- Академске заједнице (Факултет организационих наука, Правни факултет)